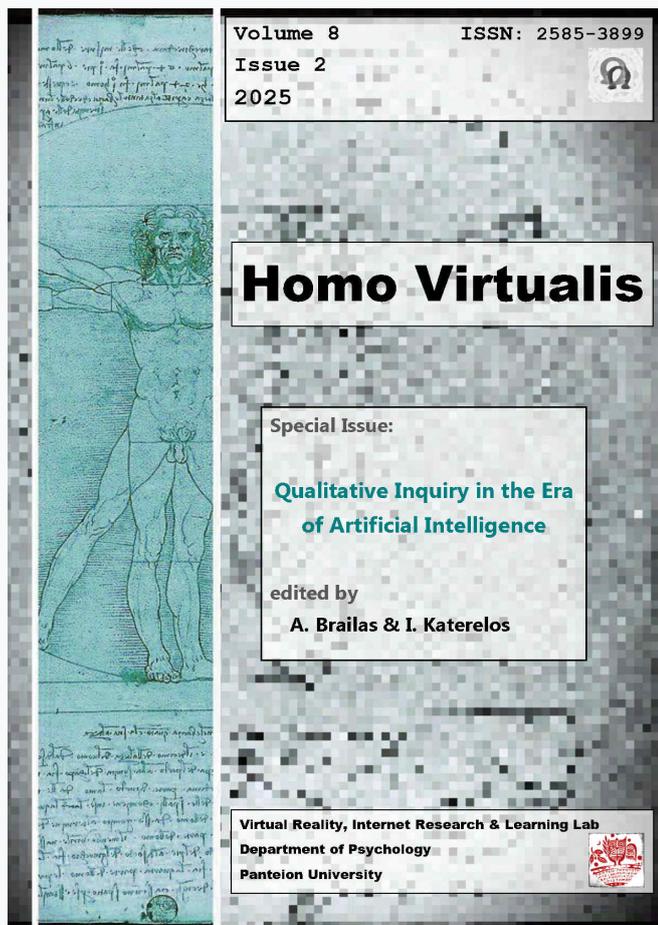

Homo Virtualis

Vol 8, No 2 (2025)

Qualitative Inquiry in the Era of Artificial Intelligence

Embodied queer: Multimodal narrative interventions

Danae Maria Maraslidou

doi: [10.12681/homvir.43492](https://doi.org/10.12681/homvir.43492)

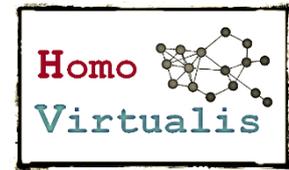
Copyright © 2025, Danae Maria Maraslidou

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

To cite this article:

Maraslidou, D. M. (2025). Embodied queer: Multimodal narrative interventions. *Homo Virtualis*, 8(2), 220–280. <https://doi.org/10.12681/homvir.43492>

Embodied queer: Multimodal narrative interventions

Danae Maria Maraslidou ¹

Abstract: The current research examines the queer body as a site of negotiation for concepts such as identity, normative violence, resistance, and reclamation, within the Greek context, aiming to bridge the research gap in the qualitative exploration of embodied queer experience. Its objective is to understand how queer individuals experience and re-appropriate their bodies in response to the hegemonic pressure that often renders them dispossessed. The study employed body-mapping, a multimodal qualitative methodology, along with appreciative semi-structured interviews of ten queer participants in Athens. Findings, created through reflexive thematic analysis, highlight the complexity of queer experience and identify four main themes. The first one is concerned with experiences of social control and homo/transphobia, which give rise to feelings of shame, inadequacy, insecurity, and diminished bodily agency. The second theme addresses the psychosomatic imprint of performativity, including anxiety, dysphoria, psychosomatic pain, experiences of self-punishment and disconnection. The third thematic field refers to the fluid and non-linear (in terms of temporality) nature of identity negotiation and includes processes such as self and bodily acceptance and the ambivalence inherent in them. The fourth theme foregrounds authentic self-expression, joy, and the retooling of the body as a site of resistance, disidentification and creative reconstruction, deeply grounded in the support of the community and the mutual care it provides. This study serves as a contribution to the qualitative investigation of embodied queer experience in Greece, encouraging further research using arts-based methodologies that engage the body, as approaches such as this one constitute practices of beneficial intervention and open new pathways for understanding.

Keywords: queer body, embodiment, performativity, reclamation, community

¹ Psychology graduate, Department of Psychology, Panteion University, Athens, Greece. Email: maraslidoudanae@gmail.com

Extended summary in English

The present inquiry constitutes a discussion on the queer body, a body often forgotten or trapped within gender binarism and heteronormative frameworks, yet simultaneously striving for displacement and reconstruction. By contemplating the body not as an object of possession but as a field inscribed and produced through relations of power (Butler, 1993/2008; Foucault, 1975/1995), the research explores the ways in which it attempts to disrupt normative structures, to emancipate itself, and to be re-symbolized in more authentic terms. The analysis seeks to address the gap in qualitative exploration of the queer body, particularly within the Greek context, where engagement with the topic remains limited and mostly theoretical. Its social significance lies in the attempt to empower marginalized queer voices and the bodies that they inhabit.

The aim of this qualitative inquiry is to understand how participants negotiate the ambivalence of queer identity and embodied appearance, and how they ascribe meaning to this ambiguity. The study further seeks to contribute to the dialogue around the body as a tool of creative action. The research questions concern: (1) the ways in which homophobia and transphobia become inscribed upon queer bodies and reflected psychosomatically; (2) the coping strategies participants employ in response to this burden; (3) the sense of (un)freedom and bodily ownership in their everyday existence; and (4) the symbolic spaces of joy, authenticity, and creative resistance they explore and create.

Drawing from embodied phenomenological, queer, poststructuralist, and psychoanalytic perspectives, the analysis employs as its theoretical framework concepts such as performativity (Butler, 1990/1999; 1993/2008; Sedgwick, 2003), meaning the reiterative enactment of social and gender norms; abjection (Butler, 1993/2008; Kristeva, 1982), that is the casting out of subjects who fail to conform to performative norms beyond the limits of the intelligible; queer failure (Halberstam, 2011) which constitutes the refusal of heteronormative success markers and the reclamation of the abjected identity; and disidentification (Muñoz, 1999) which is in essence the strategic distortion and reappropriation of dominant identities. The body is conceptualized as a lived body (Merleau-Ponty, 1964/1968), emphasizing the immediate and personal experience of embodiment.

The methodological approach is qualitative and grounded in arts-based appreciative inquiry, situated within an interpretive and embodied phenomenological framework with narrative and constructivist elements. Data was collected through body-mapping -a multimodal method in which participants create symbolic maps of their bodies- complemented by appreciative semi-structured interviews. The sample consists of ten queer individuals (aged 18–25, with diverse sexual orientations and gender identities)

residing in Athens, selected through purposive sampling based on specific inclusion criteria.

The data was analyzed using Reflexive Thematic Analysis (Braun & Clarke), centering reflexivity both as methodological necessity and as an anchor for the present inquiry, while emphasizing its participatory character. Research ethics were ensured through informed consent and pseudonymized anonymity, and reliability was strengthened through researcher reflexivity and methodological triangulation (multimodality).

The analysis revealed four main themes: (1) the body under social control, (2) psychosomatic burden and queerness, (3) identity negotiation and temporal shifts, and (4) freedom, resistance, and re-creation. Findings highlight the body as both ambivalent and ambiguous. The internalization of heteronormative rejection manifests in daily experiences of discomfort, insecurity, anxiety, shame, psychosomatic fatigue, pain, and bodily disconnection. Participants described non-linear processes of identity realization and bodily self-acceptance, associating the embrace of queerness with the re-signification of embodied existence as a potentially ambivalent whole, encompassing both its strengths and vulnerabilities. For many, embracing queer identity and freeing oneself from the normative gaze entails bodily ownership and authenticity. The body emerges as a site of joy, exploration, creative expression, and resistance through the critical destabilization of power systems, with community functioning as both a refuge of acceptance and a field of re-creation and transformation.

Ultimately, this exploration aims to serve as a space for the embodied understanding of concepts proposed by queer theory. It also invites further exploration of these lived experiences -particularly among individuals with multiple marginalized identities or those living in non-Western contexts- through qualitative, appreciative, and embodied methodologies.

Ενσώματο κουήρ βίωμα: Αφηγηματικές πολυτροπικές παρεμβάσεις

Δανάη Μαρία Μαρασλίδου

Περίληψη: Η παρούσα μελέτη εξετάζει το κουήρ σώμα ως πεδίο διαπραγμάτευσης εννοιών όπως είναι η ταυτότητα, η κανονιστική βία και η αντίσταση και η αναδημιουργία στο ελληνικό συγκείμενο, επιχειρώντας να γεφυρώσει το ερευνητικό κενό στην ποιοτική διερεύνηση του ενσώματου κουήρ βιώματος. Στόχος της είναι να κατανοήσει πώς τα κουήρ υποκείμενα βιώνουν και επανοικειοποιούνται το σώμα τους απέναντι στις εξουσιαστικές επιβαρύνσεις που συχνά τα καθιστούν αποκείμενα. Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος του body-mapping, μια καταξιωτική, πολυτροπική ποιοτική μεθοδολογία, σε συνδυασμό με ημι-δομημένες συνεντεύξεις, με τη συμμετοχή δέκα κουήρ ατόμων στην Αθήνα. Τα ευρήματα, τα οποία εξήχθησαν μέσω αναστοχαστικής θεματικής ανάλυσης, αποτυπώνουν την πολυπλοκότητα της κουήρ εμπειρίας, αναδεικνύοντας θέματα όπως είναι (1) οι εμπειρίες κοινωνικού ελέγχου και ομο/τρανσφοβίας, εκ των οποίων προκύπτουν βιώματα ντροπής, ανεπάρκειας, ανασφάλειας και σωματικής ανελευθερίας. Ο δεύτερος θεματικός άξονας αφορά (2) το ψυχοσωματικό αποτύπωμα αυτής της επιτελεστικής κυριαρχίας (άγχος και δυσφορία ως διαμορφωτικά στοιχεία της ταυτότητας, πόνος, εμπειρίες αυτοτιμωρίας, αίσθημα αποσύνδεσης). Η τρίτη ενότητα άπτεται (3) του ασταθούς και μη γραμμικού (χρονικά) χαρακτήρα της ταυτοτικής διαπραγμάτευσης, της αποδοχής του εαυτού και του σώματος, καθώς και της αμφιθυμίας που τα διατρέχει. Στο τέταρτο θεματικό πεδίο (4) τίθεται στο προσκήνιο η αυθεντική αυτοέκφραση, η χαρά και η οικειοποίηση του σώματος ως τόπου αντίστασης, αποσταθεροποίησης, αλλά και δημιουργικής ανακατασκευής στην βάση της κοινοτικής αλληλοϋποστήριξης. Η μελέτη συνιστά μια εκ των αφητηριών της ποιοτικής εξερεύνησης της κουήρ ενσώματης εμπειρίας στο ελληνικό τοπίο, παροτρύνοντας την περαιτέρω διερεύνηση του προαναφερθέντος βιώματος μέσω έντεχνων μεθοδολογιών που εμπλέκουν το σώμα, καθώς συνιστούν πρακτικές ευεργετικής παρέμβασης και ανοίγουν νέα πεδία γνώσης.

Λέξεις-κλειδιά: κουήρ σώμα, embodiment, επιτελεστικότητα, επανοικειοποίηση, κοινότητα

Εισαγωγή

Η θεώρηση του σώματος ως επιφάνειας χαραγμένης και εγγεγραμμένης από το εξουσιαστικό μελάνι του κοινωνικού και πολιτισμικού συγκειμένου, συνιστά μια βασική φουκωϊκή θέση που μετατρέπει το σώμα σε ιστορικό χειρόγραφο. Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να αφουγκραστεί τους ψιθύρους και τις χαρακιές που διατρέχουν το κουήρ σώμα, αλλά και να πάει πέρα από αυτά, να εξετάσει το σώμα ως ένα καμβά που όχι μόνο ξανά-γράφεται αλλά και ξανά-γράφει. Το σώμα εδώ θεωρείται ως αυθεντία και λογίζεται ως ενεργός τόπος μνήμης που αποπειράται την χειραφέτηση, την αντίσταση και την επανεγγραφή. Το βασικό ερώτημα που τίθεται, λοιπόν, αφορά το πως τα κουήρ άτομα σχετίζονται με το σώμα τους και το πως νοηματοδοτούν την αμφισημία που το περιβάλλει.

Τόσο στο διεθνές συγκείμενο, αλλά ιδίως σε ένα πολιτισμικό πλαίσιο όπως το ελληνικό, οι αφηγήσεις των ίδιων των κουήρ υποκειμένων γύρω από τη σχέση τους με το σώμα παραμένουν σπάνιες και συχνά σιωπηλές. Σε μια τέτοια χώρα, ωστόσο, με βαθιά ριζωμένες την ομοφοβία, την τρανσφοβία και τις κανονιστικές προσδοκίες, η ανάδειξη των ιστοριών αυτών, με όρους καταξίωσης, καθίσταται κρίσιμης σημασίας για την κατανόηση των τρόπων με τους οποίους η κανονιστική πίεση φθείρει τις περιθωριοποιημένες σωματικότητες, αλλά και για την απόκτηση των μέσων για την διατάραξη των φαινομένων αυτών, των οποίων η ιστορία είναι τόσο βαθιά ώστε θα μπορούσαν να ιδωθούν, με μια δόση υπερβολής, ως καταστατικές πολιτισμικές αξίες. Αυτή ακριβώς η ανάδειξη των αόρατων, φασματικών σωμάτων συνιστά την φιλοδοξία συμβολής αυτής της μελέτης.

Αποπειράται να φέρει αυτό το εγχείρημα εις πέρας μέσω μεθοδολογιών που προσεγγίζουν τις ψυχικές ποιότητες και τις σωματικές ποσότητες, δια μέσου των ιδίων: χρησιμοποιώντας το body-mapping, μια τεχνική κατά την οποία τα συμμετέχοντα καλούνται να συμβολίσουν τις σωματικές τους εμπειρίες πάνω σε έναν χάρτη ρεαλιστικών διαστάσεων του σωματικού τους περιγράμματος. Υιοθετείται μια ποιοτική, πολυτροπική προσέγγιση, καθώς αυτή η έντεχνη μεθοδολογία συνυφίνεται με ημιδομημένες καταξιωτικές συνεντεύξεις, ενώ τα δεδομένα αναλύονται μέσω αναστοχαστικής θεματικής ανάλυσης, καθιστώντας έκδηλη την συμμετοχή της ερευνήτριας στην διεργασία παραγωγής της γνώσης. Το δείγμα συνίσταται από δέκα κουήρ άτομα, ηλικίας 18-25 ετών, με ποικίλες ταυτότητες του έμφυλου και σεξουαλικού φάσματος, και η έρευνα εντοπίζεται στο αστικό αθηναϊκό περιβάλλον.

Οι αντωνυμίες που χρησιμοποιούνται παρακάτω από την ερευνήτρια είναι αυτές με τις οποίες το κάθε άτομο -είτε διανοητής/τρια/το, είτε συμμετέχων/ουσα/ον-προσδιορίζεται, ενώ αξιοποιούνται οι ουδέτερες, κατά κύριο λόγο, αντωνυμίες στο υπόλοιπο της εργασίας, σε μια απόπειρα διάρρηξης της εμφυλοποίησης και των κανονιστικών μυθοπλασιών περί ταύτισης της ανθρώπινης φύσης με την αρρενωπότητα. Παρακάτω ακολουθεί μια επισκόπηση των θεμελιακών εννοιολογικών και θεωρητικών εργαλείων που θα διαπραγματευτεί η μελέτη.

Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Η παρούσα μελέτη, πραγματευόμενη την κούηρ ταυτότητα και το σώμα ως τόπο μέσα στον οποίο αυτή κατοικεί, διαμορφώνεται και νοηματοδοτείται, θέτει τις δύο παραπάνω έννοιες σε ένα πλαίσιο συνδιαλλαγής και συνεξάρτησης. Για να εκκινήσει η συζήτηση πάνω σε αυτά τα διακριτά μεν, αλλά συχνά διαπλεκόμενα πεδία, οφείλουν πρώτα να οριστούν, να πλαισιωθούν ιστορικά αλλά και να εγχειρηματοποιηθούν σε σχέση με την παρούσα έρευνα.

Κούηρ

Ο όρος κούηρ πηγάζει από ένα σύνθετο παρελθόν και φέρει μια βαθιά ιστορία που τον καθιστά μη σαφώς σημασιοδοτημένο, απολήγοντας σε ενίοτε αμφίσημες και αντικρουόμενες ερμηνείες και ορισμούς. Για τον Halperin (1995) κούηρ είναι "εξ' ορισμού οτιδήποτε βρίσκεται σε αντιπαράθεση με το νορμάλ, το νομιμοποιημένο, το κυρίαρχο". Αποκτά νόημα μέσα από τη αρνητική του σχέση με την νόρμα, θεώρηση που τεκμηριώνεται και από τον σημασιολογικό ορισμό της λέξης ως κάτι το αλλόκοτο, το παράταιρο, το παράξενο· καθίσταται, δηλαδή, μια ταυτότητα που συντελεί στον εκ νέου οραματισμό της ερωτικής έλξης και της κατασκευής του φύλου και του εαυτού, καθώς και των κοινοτικών πρακτικών συλλογικής αμφισβήτησης (Halperin, 1995· Butler, 1993/2008).

Το κούηρ είναι ριζωμένο στην εν τω βάθει επίπονη, και ομοφοβική ιστορία του, χρησιμοποιούμενο στο παρελθόν -αλλά και στο παρόν- ως υβριστικός όρος που ντροπιάζει και παθολογικοποιεί την ομοφυλοφιλία. Ύστερα, ανακτήθηκε και επαν-οικειοποιήθηκε από την ομοφυλοφιλική (και ύστερα την διεμφυλική και ολόκληρη την ΛΟΑΤΚΙΑ+) κοινότητα με τρόπο που μνημονεύει το στίγμα και την αποκειμενοποίηση (abjection) που το περιβάλλει, και παράλληλα το χρησιμοποιεί "αυθάδως" και το καθιστά τόπο πολιτικό, ενδυνάμωσης και συλλογικής δράσης (Αθανασίου, 2008). Ο λόγος, για το Butler, διαθέτει ιστορία· και αυτό είναι αιτία για να ασκούμε κριτική στην ίδια την σύγχρονη χρήση του όρου: θα πρέπει πάντοτε να λαμβάνεται υπόψιν σε ποια άτομα απευθύνεται, ποια περιλαμβάνει και κατ' επέκταση ποια αποκλείει (ύπαρξη ταξικών και φυλετικών φραγμών στην "ευκολία" οικειοποίησης και χρήσης του όρου). Για το στοχαστό, το κούηρ, για να παραμείνει κούηρ, πρέπει διαρκώς να αμφισβητείται, να χρησιμοποιείται "στραβά", να αποσταθεροποιείται, να διαλύεται και να αποδομείται, χωρίς αυτό να συνεπάγεται αφανισμό (Butler, 1993/2008). Η κούηρ ταυτότητα, στο παρόν εγχείρημα, δεν αναφέρεται επομένως σε κάποια συγκεκριμένη ταυτότητα ή κατηγορία αλλά σε οποιοδήποτε άτομο αναλαμβάνει μια σεξουαλική ή έμφυλη ταυτότητα που δεν ταυτίζεται με το πρότυπο της cis-ετεροκανονικότητας (Hässler et al, 2024).

Το φύλο και η σεξουαλικότητα, και ως εκ τούτου η ταύτιση και η επιθυμία, συνυπάρχουν τόσο ως έννοιες ανεξάρτητες όσο και αλληλένδετες. Η θεώρηση του Butler για το φύλο και την σεξουαλικότητα είναι βαθιά επηρεασμένη από την ψυχαναλυτική σκέψη -ιδίως την λακανική και την φροϋδική-, η οποία μελετά τόσο την ταύτιση -που αφορά την έμφυλη ταυτότητα- όσο και την επιθυμία- που αφορά την σεξουαλική- ως φαινόμενα σχετιζόμενα με την απαγόρευση και την επαπειλούμενη τιμωρία. Οι δύο τελευταίες προκύπτουν από την απαίτηση για "ταύτιση με ομοίως εμφυλοποιημένα σώματα και την εκτροπή της επιθυμίας στην

αντιπέρα όχθη της έμφυλης διαίρεσης" (Butler, 1993/2008, σ. 210). Η επιθυμία ορίζεται μέσα από την ουτοπική φαντασίωση της "ακέραιης" απόλαυσης, πριν την επιβολή των πρωτογενών απαγορεύσεων και ωθείται τόσο από την απόπειρα ανάκτησης του απαγορευμένου αντικειμένου, όσο και αυτήν της αποφυγής της φαντασιακής απειλής. Η ταύτιση, πάντοτε ανέφικτη και φασματική, δύναται, για τον ψυχαναλυτικό στοχασμό, να καταστεί ο τόπος της παραγωγής και απαγόρευσης της επιθυμίας, παγιώνοντας μια αίσθηση έμφυλης διαφοράς: οτιδήποτε είναι σεξουαλικά μη επιτελέσιμο μπορεί να αναληφθεί ως έμφυλη ταυτότητα. Το αδύνατο της εκπλήρωσης της απαγορευμένης επιθυμίας που αναδύεται προκαλεί ένα πένθος, του οποίου η έκφραση, αποκλεισμένη προληπτικά, δύναται τελικά να εκδηλωθεί ως ταύτιση. Η ετερόφυλη κανονιστική θέση προϋποθέτει πως η ταύτιση και η επιθυμία είναι αμοιβαία αποκλειόμενες, ωστόσο η πολλαπλότητα και η σύγκρουση ή η αλληλεξάρτηση που συχνά τις χαρακτηρίζουν, αναδεικνύουν την πολυπλοκότητα της συσχέτισης των δύο αυτών εννοιών, η οποία δεν δύναται να αναχθεί σε αλληλοαποκλεισμό. (Butler, 1993/2008)

Αφορμώμενο από τα παραπάνω, το Butler προσεγγίζει το φύλο όχι ως ουσιοποιημένη κατηγορία, αλλά ως μια "εκκρεμότητα" ή "αναταραχή" (Butler, 1990/1999). Σύμφωνα με την Αθανασίου (2008) το περιγράφει ως ρυθμιστικό ιδεώδες που καθίσταται υπαρκτό (υλοποιείται) μονάχα μέσω ιστορικών, κοινωνικών και πολιτισμικών συμβάσεων. Οι συμβάσεις αυτές, ωστόσο, δεν "εγγράφονται παθητικά πάνω στο σώμα", ούτε όμως "ενυπάρχουν στην ουσία του" (Αθανασίου, 2008 σ. 22-23). Αντίθετα, το φύλο επιτελείται μέσω κοινωνικά επιβεβλημένων αλλά εκούσιων παραθέσεων μιας εξιδανικευμένης αλλά μη ρεαλιστικά υλοποιήσιμης κανονιστικής ταύτισης, των οποίων η επανάληψη το φυσικοποιεί (Αθανασίου, 2008· Jagose, 2015). Με τον όρο παράθεση νοείται η επανάληψη κανονιστικών επιταγών με τρόπο που "χωράει" την ενσωμάτωση, την αμφισβήτηση και την αναδόμησή τους. Η παράθεση αυτή ενσαρκώνει, επομένως, μια ρύθμιση που διαρκώς διαρθρώνεται (doing) και δυνητικά αποδιαρθρώνεται (undoing) (Butler, 2004) χωρίς κάποιο τελικό σκοπό (Jagose, 2015). Για την Conell (2009), το φύλο αφορά τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία διαχειρίζεται τα ανθρώπινα σώματα και τη συνέχεια τους, καθώς και τις επιπτώσεις αυτής της διαχείρισης στην προσωπική και συλλογική ζωή των ατόμων.

Η σεξουαλικότητα, αντίστοιχα, συγκροτείται μέσα από κανονιστικούς λόγους που οργανώνουν την ετεροφυλοφιλία ως προνομιακό καθεστώς (Butler, 1990/1999) καταδεικνύοντας πώς οι κοινωνικές απαγορεύσεις διαμορφώνουν την επιθυμία μέσα από μια διαδικασία μελαγχολικής ταύτισης, όπως περιγράφηκε παραπάνω, καθιστώντας την αποτέλεσμα απαγορεύσεων, απωθήσεων και φυσικοποίησης κανονιστικών επιταγών, χαράσσοντας με αυτό τον τρόπο τα όρια μιας "βιώσιμης" επιθυμίας (Butler, 1993/2008). Η σεξουαλικότητα, λοιπόν, ασφαλώς δεν αφορά μόνο ερωτικές έλξεις και πρακτικές αλλά και τρόπους συσχέτισης, πολιτισμικές πρακτικές και πεδία εξουσίας και ιεραρχίας (Butler, 1990/1999· Foucault, 1976/1978· Halperin, 1995· Sedgwick, 1990), καθώς και φαντασιακές και συμβολικές επιθυμίες (Freud, 1905 οπ. αναφ. σε Butler, 1993/2008· Lacan, 1998 οπ. αναφ. σε Butler, 1993/2008).

Σώμα

Ο πλατωνικός και έπειτα καρτεσιανός και ευρωκεντρικός δυϊσμός σώματος και νου, τείνει να θεωρεί τα σώματα ως αντικείμενα ή περιέχοντα δοχεία μιας ανώτερης διανοητικής λειτουργίας που γνωρίζει και ερμηνεύει τον κόσμο. Θεωρητικοί, όπως ο Merleau-Ponty, αποδομούν αυτή την θέση, υιοθετώντας μια οπτική ψυχοσωματικής ενότητας, σύμφωνα με την οποία κανείς δεν δύναται να έχει σώμα, ακριβώς επειδή είμαστε το σώμα μας. Το σώμα είναι τόπος βιωμένης εμπειρίας και γνώσης, ένα μέσο αντίληψης του κόσμου, το οποίο δεν "φέρει" απλά συνείδηση αλλά είναι και το ίδιο συνειδητό. Για τον Γάλλο φιλόσοφο, το "βιωμένο σώμα" ή "εγώ-σώμα" (corps propre) διαφέρει από την ρεαλιστική υπόσταση του σώματος (corps vivant) -το οποίο παρουσιάζεται συχνά ιδωμένο ως ένα απλό αντικείμενο ανάμεσα σε άλλα- και συνιστά το υποκείμενο της εμπειρίας και την προϋπόθεση της αντίληψης (Merleau-Ponty, 1945/2005· 1964/1968). Εισάγει την έννοια της σάρκας (la chair), η οποία αποτελεί ουδό ανάμεσα στο σώμα και τον κόσμο. Είναι ο ενδιάμεσος χώρος ανάμεσα στην υποκειμενική και "αντικειμενική" υπόσταση του σώματος, ανάμεσα στην συνείδηση μας και το εξωτερικό της πεδίο, στοιχεία τα οποία διαπλέκονται (Merleau-Ponty, 1964/1968). Τα σύνορα μεταξύ σώματος και κόσμου έχουν ασαφή όρια. Το σώμα είναι ταυτόχρονα το αντικείμενο της αίσθησης αλλά και το πεδίο μέσα στο οποίο αισθανόμαστε· το "αισθητό που αισθάνεται". Αυτή η σχέση αλληλοδιείσδυσης ονομάζεται χίασμα (chiasme) και είναι πάντοτε αμοιβαία, με την έννοια ότι αν κάτι μπορεί να δει, μπορεί να γίνει και ορατό (à la fois visible et voyant).

Η ψυχαναλυτική θέση, πραγματευόμενη ορολογίες παρόμοιες με αυτή της σάρκας, μπορεί να μην "καταρρίπτει" τα όρια μεταξύ συνείδησης και σώματος αλλά ούτε τα αντιλαμβάνεται ως δύο απομονωμένες οντότητες· γι' αυτήν είναι δύο τόποι βαθιά αλληλεξαρτώμενοι, που διαμορφώνουν ο ένας τον άλλον και ενυπάρχουν ο ένας στον άλλον, δημιουργώντας από κοινού την υποκειμενική ενσώματη εμπειρία. Για τον Freud, το Εγώ είναι "πρώτον και κύριον σωματικό", το Εγώ "απορρέει από τις αισθήσεις του σώματος και κυρίως από όσες αναβλύζουν από την επιφάνειά του" (Freud, 1923/1974, σ. 26). Στο στάδιο του καθρέφτη κατά Λακάν, το Εγώ πρώτη φορά ολοκληρώνεται όταν το άτομο αρχίζει να διαφοροποιεί το σώμα του από τον κατακερματισμό που βίωνε μέχρι στιγμής ως προς αυτό και να διαμορφώνει μια συνεκτική εικόνα (Lacan, 1980 οπ. αναφ. σε Butler, 1993/2008).

Ενώ ο Anzieu συμβολοποιεί το δέρμα ως το περιβάλλον και περιέχον στοιχείο του ψυχισμού, για τους Winnicott και Bion αυτή η προστασία του ψυχικού οργάνου αποδίδεται στις πρώιμες σχέσεις του ατόμου (Πέτρου, 2019). Ο Winnicott αναδεικνύει το κράτημα (holding) και την φυσική επαφή ως τα στοιχεία που παρέχουν στο μικρό παιδί αίσθηση ασφάλειας και συνέχειας, καθιστώντας καθ' αυτόν τον τρόπο δυνατό τον σχηματισμό του εαυτού. Ο Bion εισάγει την έννοια της περιέχουσας σχέσης (container/contained) μέσω της οποίας η μητέρα (το περιέχον στοιχείο) αντέχει και μεταβολίζει τα ακατέργαστα σωματικά και ψυχικά βιώματα του βρέφους (περιεχόμενο στοιχείο) και τα επιστρέφει επεξεργασμένα, με μορφή ανεκτή, ώστε να μην το κατακλύσουν (Πέτρου, 2019). Συνολικά, η ψυχαναλυτική σκέψη καταδεικνύει ότι η συγκρότηση του Εγώ και της ταυτότητας δεν μπορεί να καταστεί διακριτή από το σώμα, διότι το τελευταίο λειτουργεί ως περιέχον

περίβλημα του ψυχισμού και της συνοχής του, αλλά και ως συνδεδετικό στοιχείο με άλλα σώματα που δύνανται να προσφέρουν ασφάλεια και να μας "αντέξουν".

Ο Foucault αντικρίζει το σώμα ως το κατεξοχήν πεδίο πάνω στο οποίο εγγράφονται και χαράσσονται οι σχέσεις εξουσίας. Το αντιλαμβάνεται ως τον τόπο, την συγκυρία και την προϋπόθεση της κοινωνικής κατασκευής, την επιφάνεια πάνω στην οποία αυτή διεξάγεται. Συνεπώς, για τον Γάλλο διανοητή, το σώμα συνιστά πολιτικό προϊόν του ιστορικού πλαισίου και των εξουσιαστικών δυναμικών του εκάστοτε πολιτισμού (Butler, 1989). Δεν αμφισβητεί, ωστόσο, ολοκληρωτικά την βιολογική και υλική υπόσταση του σώματος· πραγματεύεται, αντ' αυτού, μια "ιστορία των σωμάτων", κατά την οποία ακόμα και τα πιο υλικά και ζωτικά τους στοιχεία είναι κοινωνικά επενδεδυμένα (Foucault, 1976/1978). Το φύλο για παράδειγμα, το οποίο έχει νοηθεί ιστορικά ως αυτονόητο στοιχείο της σωματικής υπόστασης, προσεγγίζεται από τον Foucault ως ένα "φαντασιακό σημείο" που είναι απόρροια μιας υλικότητας πλήρως επενδεδυμένης με ιδέες (Butler, 1989· Foucault, 1976/1978).

Το σώμα ρυθμίζεται και συγκροτείται ως αντικείμενο πειθαρχίας: "οι σχέσεις εξουσίας το διαπερνούν, το επενδύουν, το σημαδεύουν, το εκπαιδεύουν, το βασανίζουν, το αναγκάζουν να εκτελεί καθήκοντα και να επιτελεί τελετουργίες, να εκπέμπει σήματα" (Foucault, 1975 οπ. αναφ. σε Butler, 1989), καθίσταται δηλαδή χρηστικό για τα εξουσιαστικά συστήματα μόνο σε συνθήκες παραγωγικότητας και καθυπόταξης (Foucault, 2004). Η, συγκροτητική του σώματος, πειθαρχία δεν λειτουργεί μόνο ως εξωτερικός εξουσιαστικός μηχανισμός αλλά εσωτερικεύεται καθώς το άτομο μαθαίνει να αυτοεπιτηρείται, να αυτοτιμωρείται και να ενσαρκώνει μέσα του τον κοινωνικό έλεγχο (Foucault, 1975/1995). Αυτό είναι άλλωστε η ψυχή για τον Foucault, ένα εξουσιαστικό φαντασιακό ιδεώδες που παράγει και υλοποιεί το σώμα (Butler, 1993/2008).

Το embodiment (ενσωμάτωση), το οποίο επιχειρεί να γεφυρώσει τον δυισμό σώματος και νου, ορίζεται ως υπαρξιακό έδαφος για την ενστάλαξη του πολιτισμού ή ως υποκειμενική και δια-υποκειμενική βάση της εμπειρίας (Csordas, 1990). Τέτοιου είδους ορισμοί καταλήγουν, τελικά, για πολλά φεμινιστά και κούηρ στοχαστά, δυϊστικοί, καθώς αναπαριστούν το σώμα ως έναν παθητικό τόπο, ένα άδειο δοχείο που περιμένει να επενδυθεί από τον νου ή τη συνείδηση, ώστε να λάβει απτή μορφή (Barbour, 2004· Grosz, 1994· Moeggenberg, 2018) Για την Moeggenberg (2018), το σώμα αναλαμβάνει ρόλο "θηλυκό" και περιμένει από την "αρρενωπή" συνείδηση να το διαμορφώσει, ενώ η ενσωμάτωση καθίσταται μια επιτελεστική πράξη που το νοηματοδοτεί αλλά ταυτόχρονα το εξαφανίζει, το καθιστά αδιανόητο και ξεχασμένο, ακόμα και από το άτομο το οποίο το κατοικεί. Μια τέτοια ενσωμάτωση, για την θεωρητικό, δεν είναι ουδέτερη, αλλά συμβάλλει ενεργά στη διατήρηση των κυρίαρχων εξουσιαστικών πλαισίων και την άκριτη αφομοίωση σε αυτά. Ο όρος embodiment αξιοποιείται και ανασηματοδοτείται από τον κούηρ, φεμινιστικό και φυλετικό χώρο με τρόπο που ατενίζει το σώμα ως την πρωταρχική ρητορική τοποθεσία (Burke, 1966 οπ. αναφ. σε Moeggenberg, 2018), δηλαδή ως κάτι ενεργητικό, μεταβλητό και εξ' αρχής διαμεσολαβητικό της γνώσης. Η Moeggenberg (2018) προτείνει για αυτή τη νέα μορφή ενσωμάτωσης τον όρο σωματοποίηση (bodying). Αυτό το νέο σώμα βρίσκεται στο κέντρο της διαλεκτικής σχέσης με τον καταπιεστή, καθώς η υλικότητα του αποκαλύπτει το αποτύπωμα της εξουσίας

(Sedgwick, 2003) και, μέσω αυτής της υλικής σαρκικής υπόστασης, δύναται να αποτελέσει και τόπο συνειδητής αποτυχίας ενσωμάτωσης στις κυρίαρχες νόρμες (Halberstam, 2011). Το νέο αυτό *embodiment*, μια πράξη αμφισβήτησης, αποταύτισης (Muñoz, 1999) και αλλαγής (Baeden, 2012· Moeggenberg, 2018), είναι αυτό που εργαλειοποιεί και η παρούσα εργασία.

Συζητώντας για το κουήρ σώμα

Το Butler, αντλώντας από την φουκωϊκή μελέτη του πειθαρχημένου σώματος, εισάγει την έννοια της επιτελεστικότητας. Η επιτελεστικότητα αφορά το γεγονός ότι οι κοινωνικοί λόγοι δεν περιγράφουν απλώς την πραγματικότητα, αλλά την παράγουν ονομάζοντάς την. Δεν συντελεί μια μεμονωμένη "πράξη", αλλά μια επανάληψη και παράθεση λόγου που εκφράζει κοινωνικές συμβάσεις και εγκαλεί τα υποκείμενα. Παραφράζοντας τα λόγια του Butler (1990/1999· 1993/2008), η επανάληψη λειτουργεί με τρόπο που κατορθώνει να αποκρύψει ή να μεταμφιέσει τις νόρμες που πραγματεύεται (όσο πιο άρρητη η επανάληψη, τόσο περισσότερο επιτελεστική) και να οδηγήσει με αυτό τον τρόπο σε φυσικοποίηση και σταθεροποίηση των κοινωνικών νορμών αυτών, υλοποιώντας τις και δημιουργώντας μια ψευδαίσθηση ουσιοποιημένης και προϋπάρχουσας ταυτότητας.

Η επιτελεστικότητα είναι, λοιπόν, απόρροια των καθεστωτικών έμφυλων κανόνων και ετεροφυλοφιλικών συμβάσεων που εγκαλούν με αλτουσεριανούς όρους τα άτομα και επενεργούν στα σώματά τους, συγκροτώντας μια μορφή κανονιστικής βίας, η οποία καθορίζει ποια από αυτά έχουν δικαίωμα στην αναγνώριση ή ακόμη και στην ύπαρξη (Butler, 1990/1999· 1993/2008· 2004). Τα μη συμβιβασόμενα στους κανονιστικούς όρους άτομα συχνά υφίστανται αποκειμενοποίηση (*abjection*). Η Kristeva (1982) περιέγραψε την αποκειμενοποίηση ως μια οριακή κατάσταση όπου κάτι δεν μπορεί να καταστεί νοητό ως υποκείμενο αλλά ούτε καν ως αντικείμενο. Μιλάει για κάτι αποβεβλημένο και απαξιωμένο μέσα στα όρια της κοινωνικότητας. Θέτοντάς το με ψυχαναλυτικούς όρους, το αποκείμενο εκτοπίζεται από το κοινωνικό, ενώ δεν μπορεί να εισχωρήσει ξανά στα όριά του χωρίς την απειλή της ψύχωσης, δηλαδή της διάλυσής του (Butler, 1993/2008).

Η ταύτιση κάποιου/ας με μια έμφυλη ή σεξουαλική ταυτότητα προϋποθέτει την απόρριψη μιας άλλης. Η απόρριψη αυτή, και η τοποθέτηση της απαρνημένης ταυτότητας στις, κατά το Μπάτλερ, "ακατοίκητες ζώνες" της κοινωνικής ζωής είναι ακριβώς αυτό που επιτρέπει την υλοποίηση της κανονιστικής ταυτότητας και χαράσσει τα όριά της, εξορίζοντας οτιδήποτε δεν συμμορφώνεται με αυτήν, καθιστώντας το "μη ανθρώπινο" και επομένως ανάξιο πένθους (Butler, 1993/2008· 2004). Το εκδιωγμένο αποκείμενο είναι αυτό που καθιστά δυνατή την ύπαρξη της ταυτότητας και του "κοινωνικά αποδεκτού" αλλά και αυτό που τα στοιχειώνει, απειλώντας την συνοχή τους. Για την Sedgwick (1994), αυτό ακριβώς είναι το *queer*, το "μη διανοητό" ή εκείνο που όταν γίνεται διανοητό προκαλεί αποστροφή· το σημείο στο οποίο οι ταυτότητες που δεν άπτονται της ετεροφυλοφιλικής νόρμας και της έμφυλης δυαδικότητας καθίστανται ανύπαρκτες και μέσα από την ανυπαρξία δύνανται να διαρρήξουν το υπάρχον σύστημα "ύπαρξης" και να επινοήσουν ένα νέο πλαίσιο παράδοξων ενδεχομενικοτήτων (*queer performativity*).

Το ανοίκειο, όπως διατυπώθηκε από την ψυχαναλυτική θέση του Freud (1919/2018) εκφράζει εκείνη την κατηγορία του τρομακτικού που ανακαλεί στο νου κάτι που κάποτε μας ήταν γνωστό και οικείο και όφειλε να παραμείνει κρυφό και μυστικό, αλλά που τώρα επανεμφανίζεται με μια απειλητική ή ξένη όψη. Το ανοίκειο, στον λογισμό του μεγάλου ψυχαναλυτή, σχετίζεται με την έννοια του φαντάσματος, ενός στοιχείου ακάλεστου και τρομακτικού λόγω του ότι είναι προ καιρού αποκλεισμένο. Την έννοια του φαντάσματος ατενίζουν πολλά θεωρητικά εντός και πέριξ του κουήρ χώρου ως έννοια αντιπροσωπευτική των κουήρ σωματικοτήτων. Τα κουήρ άτομα για τον Muñoz (2009), ως άλλα φαντάσματα, παρεισφρέουν μέσω στενών περασμάτων στους κανονιστικούς τρόπους ύπαρξης, τους νομιμοποιούν με την αόρατη παρουσία τους, αλλά και τους ανατρέπουν με την -εν τέλει- υλική σωματική τους υπόσταση.

Ομοίως, τα Αθανασίου και Butler (2013), εμπνευσμένα από την Ντεριντιανή προσέγγιση του φαντάσματος, ως ύπαρξης που οφείλει να ενσαρκωθεί (1993), αντιλαμβάνονται την ταυτόχρονη απουσία και παρουσία των λησμονημένων κουήρ ατόμων ως δυνητική πολιτική πράξη ριζωμένη στο σώμα. Τα αποξενωμένα κουήρ υποκείμενα, εκτεθειμένα μεν αλλά και ενεργά, μπορούν να αμφισβητήσουν πολιτικά την κυρίαρχη νόρμα μόνο μέσω της επιστροφής τους στο ίδιο τους το σώμα, ως ζωντανού παραδείγματος αποσταθεροποίησης.

Οι απόκοσμες φασματικές υπάρξεις, συχνά λαμβάνουν τερατώδη μορφή και συμβολοποιούνται ως τέτοια. Για την Braidotti (1996/2004· 1997), τα τέρατα είναι αποκειμενοποιημένες μορφές ανθρώπινης ύπαρξης με σώμα διαφορετικό του βιολογικού ή κοινωνικού προτύπου· είναι ιστορικά καθορισμένες ετερότητες και ανοίκειες οριακότητες που αμφισβητούν το τι πραγματικά γνωρίζουμε και για μια ακόμη φορά δύνανται να καταστούν αφετηρία για πολιτική πράξη.

Όλα τα προαναφερθέντα αποκείμενα μορφώματα (φαντάσματα, τέρατα, το ανοίκειο) συγκροτούνται ως αλληγορικές φιγούρες κοινωνικής και ψυχικής εξορίας, αναδεικνύοντας την αδυναμία του κυρίαρχου λόγου να απορροφήσει το μη-κανονικό αλλά και παρέχοντας τον απαραίτητο χώρο για την ανάδυση κουήρ μορφών δράσης, όπως ο αποπροσανατολισμός (Ahmed, 2006), η αποταύτιση (Muñoz, 1999), η αποτυχία (Halberstam, 2011), η αποϋποκειμενοποίηση (Butler, 2005) και η αποξένωση (Butler & Athanasiou, 2013), οι οποίες καθίστανται πεδία ανασημασιοδότησης και αφετηρίες εναλλακτικής επιτελεστικότητας. Στην παρούσα ανασκόπηση, θα αναφερθούμε συνοπτικά σε ορισμένες από αυτές τις στρατηγικές.

Για την Ahmed (2006), ο αποπροσανατολισμός των κουήρ ατόμων από την ευθεία ετεροφυλοφιλική γραμμή, δεν συνιστά απλώς απώλεια κατεύθυνσης αλλά συνειδητή απομάκρυνση από αυτή, συχνά μέσα από τις έννοιες της ανωμαλίας και της διαστροφής που δεν συνιστούν πλέον παθολογικά (ψυχ)ιατρικοποιημένα φαινόμενα αλλά χωρικές μετατοπίσεις που παρεκκλίνουν από το πρόπον, το καλό και το σωστό. Ο Halberstam (2011), διακρίνει την αποτυχία ως κουήρ στρατηγική αντίστασης απέναντι στο ετεροκανονικά προσδιορισμένο καπιταλιστικό σύστημα επιτυχίας. Ορίζει την αποτυχία ως άρνηση της υποταγής στις κυρίαρχες δομές εξουσίας, καθώς και ως εργαλείο κριτικής τους. Η κουήρ αποτυχία, επομένως, συνιστά έναν τρόπο ύπαρξης που δεν δέχεται να εξισώσει την επιτυχία με την κοινωνική θέση, τον πλούτο, την οικογένεια και την ηθική συμπεριφορά, αντιπροτείνοντας μια ζωή

βασισμένη στην αβεβαιότητα, το "άφημα" (letting go), το παιχνίδι, την αποδόμηση και τα αναπάντητα ερωτήματα, αποστασιοποιημένα από τα ετεροκανονικά πρότυπα που συνδέουν την επιτυχία με την πρόοδο, το κεφάλαιο και την "κανονικότητα" (Halberstam, 2011· Moeggenberg, 2018).

Καίρια για την παρούσα μελέτη υπήρξε η θεωρία περί αποταύτισης του Muñoz, η οποία αντλεί από τον Rêcheux. Ο Γάλλος θεωρητικός -επηρεασμένος από την αλτουσεριανή έγκληση, σύμφωνα με την οποία η ιδεολογία "καλεί" τα άτομα ως υποκείμενα, ωθώντας τα να ταυτιστούν με τους κοινωνικούς ρόλους και κανόνες της κυρίαρχης ιδεολογίας (Althusser, 1970 οπ. αναφ. σε Muñoz, 1999)-, διαμορφώνει ένα τριμερές σχήμα διαχείρισης της έγκλησης σε κυρίαρχες ιδεολογίες. Η αποταύτιση συγκροτείται ως ο "τρίτος" τρόπος διαχείρισης της έγκλησης, με τον πρώτο να είναι η πλήρης ταύτιση με την ιδεολογία και η υποταγή σε αυτή (το καλό υποκείμενο) και τον δεύτερο η αντί-ταύτιση, δηλαδή η πλήρης απόρριψη του κανονιστικού συστήματος (το κακό υποκείμενο) και η απόπειρα φυγής από αυτό, κάτι το οποίο δύναται, για τον Muñoz, εν τέλει να το παγιδεύσει. Πρόκειται για μια στρατηγική επιβίωσης, μια πρακτική που εργάζεται "με και ενάντια" στην κυρίαρχη ιδεολογία (Muñoz, 1999, σ.11), αφού αυτό που κατορθώνει ουσιαστικά είναι να αποκαλύπτει τον περιθωριοποιητικό της χαρακτήρα και να την μετασχηματίζει.

Η αποταύτιση δεν απορρίπτει το υπάρχον, αλλά το στρεβλώνει, το αποσταθεροποιεί, το σατιρίζει, το οικειοποιείται και το επανασυμβολοποιεί (Muñoz, 1999· Moeggenberg, 2018). Αυτό την καθιστά μια βαθιά σωματική και υλική διεργασία· ακριβώς όπως η έγκληση υλοποιεί τα υποκείμενά της και τα καθιστά σωματικά αντικείμενα, έτσι και η αποταύτιση επενδύει τα εγκαλεσμένα σώματα για να τα καταστήσει τόπους απόδρασης. Η αποταύτιση συχνά καθίσταται ατομική πράξη, ωστόσο επισημαίνεται πως αυτή η ατομικότητα δεν θεωρητικοποιείται ως ατομικιστική με όρους αποξένωσης. Μιλάει για έναν "μη προσωπικό εαυτό", ο οποίος τελικά δύναται να υπερβεί τον εαυτό, αφού ενέχει τις λιγότερο προσωπικές πτυχές του. Αυτή η θεώρηση καθιστά την αποταύτιση (ενδεχομένως όχι εγγενώς, αλλά εν τέλει) συλλογική, αφού παρέχει τον ενσώματο χώρο για την δημιουργία αντικοινοτήτων (counterpublics) μέσα στις οποίες διαμορφώνονται συλλογικές επανανοηματοδοτήσεις και κοινοτικές πρακτικές (Muñoz, 1999). Ο στοχαστής σημειώνει πως η αποταύτιση πολλές φορές καθίσταται ανεπαρκής για τα περιθωριοποιημένα άτομα, τα οποία ίσως έχουν ανάγκη από περισσότερο ανατρεπτικές λύσεις, καθώς δεν μπορεί να προσφέρει την διάλυση της κυρίαρχης ιδεολογίας ούτε την δραπετεύση από αυτή την σκληρή και επίπονη πραγματικότητα, παρά μόνο ένα μέσο "πολιτισμικής, σωματικής και ψυχικής επιβίωσης [...], διαχείρισης του ιστορικού τραύματος και της συστημικής βίας" (Muñoz, 1999, σ. 161).

Και άλλοι θεωρητικοί υποστηρίζουν την τελευταία θέση, διατεινόμενοι πως η "κατάρριψη του συστήματος εξουσίας εκ των έσω" δεν αρκεί και πως τα κούρη άτομα ωθούνται σε στρατηγικές ριζοσπαστικής αντι-ταύτισης και οικειοποίησης της αποκείμενης εικόνας που έχει διαμορφώσει γι' αυτά ο κυρίαρχος ιδεολογικός μηχανισμός, ως τη μόνη αλήθεια -με λακανικούς όρους, δηλαδή δίχως η αλήθεια αυτή να ταυτίζεται με το "καλό" ή την υπακοή- (Edelman, 2004) και το μόνο τρόπο επιβίωσης. Τόσο ο Edelman (2004) όσο και οι Baeden (2012) αξιοποιούν το λακανικό

jouissance (υπερ-απόλαυση), μια υπέρμετρη και ανεξήγητη επιθυμία που διαρρηγνύει τα όρια μεταξύ πόνου και ηδονής. Οι Baeden θεωρούν την διάκριση μεταξύ ηδονής και πόνου ως επιβεβαίωση των σχέσεων εξουσίας, εφόσον η ανώδυνη απόλαυση συνιστά το δέλεαρ της κοινωνικής κυριαρχίας.

Ο θρυμματισμός των ορίων αυτών απελευθερώνει τα κουήρ άτομα τόσο από τον πόνο ως ένστικτο αυτοσυντήρησης -αφού καθίσταται οικείος, συστατικό στοιχείο της ταυτότητάς τους-, όσο και από την εξάρτηση απέναντι στις σχέσεις εξουσίας. Jouissance είναι, λοιπόν, για τους Baeden (2012) οι ιστορικές κουήρ εξεγέρσεις, η οργή, η κουήρ κουλτούρα με το χάος, την υπερβολή, την υπέρ-σεξουαλικότητα και τη "διαστροφή" που την διατρέχει, το οικεία τρομακτικό, το "ακατανόμαστο υπόλοιπο" της κανονιστικής ταύτισης, η επιτηδευμένη αποτυχία με όρους Halberstam, η απελευθέρωση από τον φόβο του θανάτου (συμβολικά και κυριολεκτικά) που δύναται να οδηγήσει σε ανατρεπτικές μορφές συλλογικής δράσης· τίθεται, δηλαδή, στο κέντρο της κουήρ ύπαρξης.

Χαρτογράφηση του ερευνητικού κενού

Παρά το ερευνητικό ενδιαφέρον του κουήρ σώματος, παραμένει ένα πεδίο ανεξερεύνητο. Ενώ το θεωρητικό υπόβαθρο είναι αρκετά πλούσιο, η ερευνητική βιβλιογραφία για το κουήρ σώμα, τις δυσκολίες του και τις πρακτικές αναδόμησης που ακολουθεί είναι περιορισμένη και δεν παρέχει επαρκή χώρο σε μεθοδολογίες που επιτρέπουν στα ίδια τα κουήρ υποκειμένα να αναπαραστήσουν τα ίδια το σώμα τους. Μέχρι στιγμής η διεθνής επιστημονική κοινότητα έχει εστιάσει σε θεωρίες των οποίων οι απαρχές εντοπίζονται παράλληλα με τα κινήματα και τις εξεγέρσεις των δεκαετιών του 1970 και 1980 (πχ Stonewall), καθώς και με την κρίση του AIDS που ανέδειξε το στιγματισμένο σώμα ως τόπο βίας αλλά και συλλογικής αντίστασης (Denton et al., 2022). Παράλληλα αναδύθηκαν φαινομενολογικές και μεταδομιστικές προσεγγίσεις που καταπιάστηκαν με το σώμα ως πεδίο γνώσης, φορτισμένο με εξουσιαστικά νοήματα.

Γύρω στην δεκαετία του 1990, η συμβολή της queer θεωρίας εδραίωσε το σώμα στο επίκεντρο των θεωρητικών και πολιτικών αναλύσεων για την queer ταυτότητα, ενώ την δεκαετία του 2000 εμφανίστηκαν ορισμένες εμπειρικές μελέτες επί του θέματος, οι οποίες με το καιρό μετατράπηκαν σε διαθεματικές, λαμβάνοντας υπόψιν την πολυφωνία ταυτοτήτων και την επιρροή της κανονιστικής εξουσίας στην μεταξύ τους σχέση. Επομένως, αν και υπάρχουν, οι μελέτες που αφορούν το ενσώματο κουήρ βίωμα είναι κατά κύριο λόγο θεωρητικές, λογοτεχνικές (ή εν γένει καλλιτεχνικές) έρευνες που απασχολούν περισσότερο τα πεδία της ανθρωπολογίας, της κοινωνιολογίας, των queer studies και της εικαστικής θεραπείας.

Οι εμπειρικές μελέτες πάνω σε αυτή την θεματική είναι τόσο ποσοτικές όσο και ποιοτικές, με τις δεύτερες να άπτονται θεμάτων όπως η αυτοεικόνα (McGuire et al., 2016· Quathamer & Joy, 2022· VanKim et al., 2016), η κανονιστική βία (Kondakov, 2022), η αφηγηματική ταυτοτική διαπραγμάτευση (Cashman, 2018), η κουήρ ταυτότητα σε μεταναστευτικά πλαίσια (Di Felicianantonio & Gadelha, 2017· Gorman-Murray, 2009) και οι πρακτικές αντίστασης μέσω τέχνης και σωματικών τροποποιήσεων (Huang, 2024· Cashman, 2018).

Οι ψυχολογικές έρευνες για το κουήρ σώμα είναι κατά κανόνα ποσοτικές έρευνες και συνήθως αφορούν θέματα όπως το μειονοτικό στρες και οι διακρίσεις (Meyer, 2003), η επιρροή τους στην αυτοεικόνα (Santonniccolo & Rollè, 2025· Tabaac et al., 2018), την αυτοεκτίμηση (Bridges et al., 2022· Jhe et al., 2021), την εμφάνιση άγχους ή ψυχοπαθολογικών συμπτωμάτων (Moagi et al., 2021· Tebbe & Budge, 2022), καθώς και προστατευτικούς παράγοντες (Perrin et al., 2020· Zhang et al., 2024), ενώ οι σχετικές ποιοτικές ψυχολογικές μελέτες είναι περιορισμένες και αφορούν κατά κύριο λόγο την χρήση εικαστικών θεραπειών για την διαπραγμάτευση της ταυτότητας και την ανάκτηση της κουήρ σωματικότητας μέσω αφήγησης και τέχνης (Cashman, 2018· Chakravarti, 2020· Pelton-Sweet & Sherry, 2008).

Ελάχιστες (μετά από ενδελεχή αναζήτηση, εντοπίστηκαν μόλις τέσσερις) ήταν οι μελέτες που βρέθηκαν να έχουν πραγματοποιηθεί σχετικά με την κουήρ ταυτότητα χρησιμοποιώντας την τεχνική του body-mapping (Gaete et al., 2023· Grose, 2016· Pradell et al., 2023· Riggs et al., 2025), γεγονός αξιοπερίεργο, καθώς έχει εφαρμοστεί σε πληθώρα άλλων μειονοτικών ομάδων.

Παράλληλα, η πλειονότητα των μελετών περιορίζεται σε δυτικά πλαίσια, ενώ η ελλιπής καταγραφή του βιώματος πληθυσμών που αντιμετωπίζουν διασταυρούμενους στιγματισμούς (διακρίσεις λόγω σεξουαλικής ή/και έμφυλης ταυτότητας συμπίπτουσες με στίγμα φυλετικό, θρησκευτικό, μισαναπηρικό, κ.α.) παραμένει ίσως ένα από τα μεγαλύτερα ερευνητικά κενά σχετικά με το ζητούμενο θέμα. Ο Muñoz (1999), επηρεασμένος από διαθεματικές προσεγγίσεις έγχρωμων φεμινιστριών και κουήρ θεωρητικών, ατενίζει το κουήρ υπό μία κριτική σκοπιά, επισημαίνοντας την "φυλετική του μυωπία". Ενώ έκτοτε έχουν γίνει βήματα για την θεωρητική γεφύρωση του προαναφερθέντος κενού, από ερευνητικής σκοπιάς παραμένει πεδίο σκοτεινό και αχαρτογράφητο. Το ελλαδικό πλαίσιο, με τις μεταιχμιακές πολιτισμικές του ιδιαιτερότητες (π.χ. οικογενειοκεντισμός, ορθοδοξία, καθυστέρηση θεσμικής κατοχύρωσης δικαιωμάτων, κ.α.) ακολουθεί παρόμοια επιστημολογική πορεία: ενώ έχει εκκινήσει δειλά μια θεωρητική ζύμωση γύρω από το κουήρ σώμα, σε ερευνητικό επίπεδο το ζήτημα -ειδικά σε πλαίσια ποιοτικής έρευνας- εξακολουθεί να μην χαίρει διερεύνησης.

Συνεπώς, η παρούσα εργασία επιδιώκει να καλύψει ένα εμφανές ερευνητικό κενό, εστιάζοντας στο ενσώματο κουήρ βίωμα στο ελλαδικό συγκείμενο. Μέσα από την αξιοποίηση ενσώματων μεθοδολογιών επιδιώκεται η ανάδειξη του σώματος ως ενεργητικού τόπου μνήμης και εγχάραξης εξουσιαστικών σχέσεων αλλά και πρακτικών ανανοηματοδότησης και αλληλοϋποστήριξης. Επιπρόσθετα, η αξιοποίηση καταξιοτικής μεθοδολογίας προσφέρει τη δυνατότητα στα κουήρ άτομα να αποτυπώσουν πτυχές της ύπαρξής τους, όπως αυτές της χαράς και του ονειρέματος, που παραμένουν σε σχετικά σημαντικό βαθμό ανεξερεύνητες στην κουήρ ανάλυση. Συχνά, η συζήτηση των ενδυναμωτικών πτυχών του βιώματος παραμελείται λόγω του ότι η κουήρ θεωρία αντικρίζει την ανάδειξη της αντιξοότητας ως περισσότερο επιτακτική για την επιβίωση των σχετικών κοινοτήτων. Σε πλαίσια, ωστόσο, βιωματικής διερεύνησης, η ανάδειξη τέτοιων εννοιών καθίσταται επιτακτική, λειτουργώντας ως υπενθύμιση της διαθεσιμότητά των πτυχών αυτών στην ζωή τους, και υποδεικνύοντας τον ενδυναμωτικό και δυνητικά ανατρεπτικό τους χαρακτήρα. Εν κατακλείδι, η μελέτη φιλοδοξεί να συμβάλει στην κατανόηση

της βιωμένης εμπειρίας των ίδιων των κουήρ ατόμων, χωρίς ωστόσο να επιδιώκει την εξάντληση όλων των πτυχών του φαινομένου αλλά χαρτογραφώντας, λίγο παραπάνω, την διαλεκτική του ενσώματου βιώματος.

Μεθοδολογία

Επιστημολογικό και μεθοδολογικό πλαίσιο

Η παρούσα έρευνα εντάσσεται στην Ποιοτική προσέγγιση - big Q κατά Kidder & Fine (1987)- τόσο σε μεθοδολογικό όσο και σε επιστημολογικό επίπεδο, υιοθετώντας μια ερμηνευτική, κριτική και εποικοδομιστική προσέγγιση με έμφαση στην ενσώματη κατανόηση της κουήρ εμπειρίας.

Το θεωρητικό πλαίσιο επιστημολογικά προσεγγίζει κατά κύριο λόγο μεταδομιστικές, κριτικές και ψυχαναλυτικές προσεγγίσεις, υπό το βλέμμα της κουήρ θεωρητικής παράδοσης. Μεθοδολογικά συνιστά μια έρευνα μέσω τέχνης (Art Based Research) η οποία ανήκει σε ένα πλαίσιο ερμηνευτικής και ενσώματης φαινομενολογίας με εμφανές το αφηγηματικό και κονστρουκτιβιστικό στοιχείο. Η ερμηνευτική φύση της έρευνας, σύμφωνα με τον van Manen, θέτει στο επίκεντρο τη βιωμένη εμπειρία του ατόμου και το νόημα που προσδίδει το ίδιο το άτομο στις εμπειρίες του, λαμβάνοντας πάντα υπόψιν την υποκειμενική και αναστοχαστική στάση που (οφείλει να) έχει η ερευνήτρια (οπ. ανάφ. σε Sloan & Bowe, 2014). Η γνώση συν-κατασκευάζεται μεταξύ ερευνήτριας και συμμετεχόντων/ουσών, λαμβάνοντας πάντοτε υπόψιν το ιστορικό, κοινωνικο-πολιτισμικό πλαίσιο υπό το οποίο βιώνονται και "ερμηνεύονται" οι εν λόγω εμπειρίες.

Η αφηγηματική χροιά των συνεντεύξεων διευκολύνει την νοηματοδότηση και ερμηνεία των βιωμάτων, τα οποία λαμβάνουν την μορφή ιστορίας και εντάσσονται στην διαχρονικότητα της προσωπικής αφήγησης των ατόμων (Finlay & Dela Cruz, 2023). Η ένταξη του ενσώματου στοιχείου στο μεθοδολογικό πλαίσιο της μελέτης δύναται να εμπλουτίσει την λεκτική γνώση, καθώς προσφέρει μια αντίληψη περισσότερο αρχαϊκή, ασυνείδητη και υπόρρητη -προ-αναστοχαστική και προ-ενοιολογική- και παρέχει πρόσβαση στην βιωμένη γνώση, χωρίς απαραίτητα αυτή να έχει αρθρωθεί πρώτα σε λόγο (Merleau- Ponty, 1945/2005· Tanaka, 2015).

Ερευνητικά ερωτήματα και μεθοδολογική προσέγγιση

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης συνίσταται στην διερεύνηση της επήρειας της υιοθέτησης μιας queer ταυτότητας στο σώμα, στην ανάδυση των προσωπικών ιστοριών των ατόμων που την υιοθετούν, και την χαρτογράφηση των μεθόδων τις οποίες εφαρμόζουν ώστε να διαχειριστούν το βάρος που ίσως φέρει τούτη η ταυτότητα. Τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν από την μελέτη συνοψίζονται στα ακόλουθα: (1) Πως το σώμα των κουήρ ατόμων και οι τομείς που το αφορούν (αυτό-εικόνα, οικειότητα, σωματική επαφή, αυτό-έκφραση) επηρεάζονται από τις κοινωνικές προσδοκίες, τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες, ή/και την ρητή ή άρρητη ομοφοβική ή τρανσφοβική πίεση που τους ασκείται; (2) Ποιους τρόπους εργαλαιοποιούν και σε ποιες μεθόδους καταφεύγουν ώστε να διαχειριστούν αυτή την επιβάρυνση; (3) Κατά πόσο αισθάνονται ελευθερία τόσο σε σχέση με την ύπαρξη τους στον περιβάλλοντα κόσμο όσο και σε ένα ενδοψυχικό -ή σωματικό- πλαίσιο; (4) Σε ποιο βαθμό βιώνουν το σώμα τους ως οικείο ή "δικό τους"

και θεωρούν ότι έχουν λόγο ή κυριότητα πάνω σε αυτό; (5) Σε ποιους συμβολικούς τόπους αναζητούν και ανακαλύπτουν την ελευθερία, την χαρά (joy) και την αυθεντικότητα και πως μοιάζει αυτή;

Όπως διαφαίνεται παρακάτω, η συνύφανση των προαναφερθέντων μεθοδολογικών και επιστημολογικών ρευμάτων αρμόζει στη διερεύνηση του ενσώματου κουήρ βιώματος. Η ερμηνευτική φαινομενολογία αναδεικνύει τις φωνές των κουήρ ατόμων ως αυθεντίες τόσο στο ταυτοτικό τους βίωμα όσο και στο σωματικό του αποτύπωμα (bottom-up προσέγγιση). Κατά τη Harraway (1988), η θετικιστική, φαλλοκεντρική γνώση είναι α-σώματη και καθαρά διανοητική κάτι που την καθιστά αποστασιοποιημένη, "πανοπτική" και αντικειμενική. Στα μη cis-ετεροκανονικά υποκείμενα -τόσο ερευνητά, όσο και συμμετέχοντα- δεν επιτρέπεται να είναι α-σώματα, και κατ' επέκταση η γνώση που παράγουν είναι τόσο πεπερασμένη όσο και το σώμα τους· δεν έχουν τα μέσα για την παραγωγή μη τοποθετημένης γνώσης και δεν δύνανται να μιλήσουν αντικειμενικά διότι η αντικειμενικότητα αναπαράγει την καταπίεση τους. Το βλέμμα τους είναι μερικό και οι φωνές τους περιορισμένες, γεγονός που καθιστά την ενσώματη φαινομενολογική φιλοσοφία ιδανική για την ανάδειξη τους. Η ερευνήτρια δεν παραγνωρίζει τη θέση της στην παραγωγή και την (συν)κατασκευή της γνώσης, η οποία εν-τοπίζεται σωματικά (Harraway, 1988). Καταδεικνύεται, λοιπόν, ο ρόλος της τοποθέτησης τόσο του λόγου που παράγει η μελέτη, όσο και των βιωμάτων των συμμετεχόντων της στο ιστορικό-πολιτισμικό τους πλαίσιο και της εξέτασης τους υπό το βλέμμα των εξουσιαστικών δυναμικών στις οποίες ενυπάρχουν.

Το σώμα αποκτά κεντρική σημασία στην παραγωγή της γνώσης, παρέχοντας πρόσβαση σε αισθητηριακές πληροφορίες, συναισθήματα, φωνές του ασυνείδητου που δεν δύνανται ή δεν έχουν προλάβει να ειπωθούν. Κατά τον Merleau-Ponty (1945/2005), συνιστά τον θεμελιώδη τρόπο πρόσβασης μας στον κόσμο, εφόσον κατά τον ίδιο η συνείδηση μας δεν δύναται να υπάρξει άυλη, άχρονη ή αποκομμένη από το σώμα, αλλά τα δύο στοιχεία μπορούν να ιδωθούν μονάχα ως μια αδιάσπαστη ενότητα (οπ. ανάφ. σε Moran, 2013).

Η ενσώματη γνώση στην παρούσα έρευνα λαμβάνει μορφή μέσω της τέχνης. Η ψυχαναλυτική παράδοση του Freud, και συγκεκριμένα η μελέτη του για τα όνειρα, έχει καταστήσει σαφές ότι το ανθρώπινο ασυνείδητο προβάλλεται, φαντάζεται, σκέφτεται και αισθάνεται μέσω συμβολισμών και εικόνων (Naumburg, 1955). Η έρευνα μέσω τέχνης (ABR) δίνει φωνή στην αισθητηριακή γνώση του σώματος που δεν είναι πάντοτε εύκολο να ειπωθεί ρητά. Κατά τη Finlay (2018, οπ. αναφ. σε Denton & Cain, 2023), συνιστά μια αλυτρωτική μεθοδολογία που εντοπίζεται στο κριτικό επιστημολογικό παράδειγμα, γεγονός που καθιστά εφικτή την αμφισβήτηση ιδεολογιών καταπίεσης και την ανάδειξη των φωνών περιθωριοποιημένων κοινοτήτων. Ιστορικά, οι έντεχνες μεθοδολογίες συνέπλευσαν με κουήρ και φεμινιστικά ρεύματα της δεκαετίας του '70, ενώ, σύμφωνα με τους Denton et al. (2022), η τέχνη, η αφήγηση και το performance υπήρξαν κεντρικά στο κουήρ κίνημα και ιδίως στην καταπολέμηση του στίγματος του AIDS.

Συνάμα, τόσο το αφηγηματικό παράδειγμα, όσο και η έρευνα μέσω τέχνης λογίζονται ως σχεσιακές, συμμετοχικές μορφές έρευνας προάγοντας την συν-δημιουργία μεταξύ κουήρ ερευνητών/τριών και συμμετεχόντων/ουσών. Ιδίως μια μεθοδολογία όπως το

body-mapping δύναται να εμπεριέξει ταυτοχρόνως μια ευεργετική λειτουργία για τα άτομα και ένα κριτικό βλέμμα προς τις δομές καταπίεσης (Gastaldo et al., 2012· Denton & Cain, 2023). Η αυθόρμητη εξιστόρηση, με αφορμή το έργο τέχνης, προτρέπει σε συνειρμική σύνδεση και συμβολοποίηση, επιτρέποντας την επανερμηνεία του βιώματος (Naumburg, 1955). Η αφήγηση, δυνάμενη να ιδωθεί ως ενσώματη κοινωνική επιτέλεση (Denton & Cain, 2023), επιτρέπει την μετατόπιση από τις στατικές ερμηνείες της ταυτότητας, αντικαθιστώντας τις με μια πολυδιάστατη μορφή της που βρίσκεται διαρκώς υπό ανακατασκευή (Bochner & Riggs, 2014, οπ. αναφ. σε Denton & Cain, 2023), γεγονός που την καταδεικνύει αρμόζουσα για την συζήτηση των εμπρόθετα ρευστών ταυτοτήτων της κουήρ κοινότητας.

Το ερευνητικό δείγμα

Για την επιλογή του δείγματος υιοθετήθηκε σκοπούμενη δειγματοληψία, με στόχο την ένταξη συμμετεχόντων που ανήκουν στην κουήρ κοινότητα (ως προϋπόθεση ορίστηκε να αισθάνονται πως η έμφυλη ταυτότητα τους διαφέρει από αυτή με την οποία γεννήθηκαν ή/και ο σεξουαλικός τους προσανατολισμός να μην συμπίπτει με την ετεροφυλοφιλία, και να αυτοπροσδιορίζονται ως κουήρ άτομα) προκειμένου να διασφαλιστεί η συνάφεια του δείγματος με το αντικείμενο της έρευνας. Στην μελέτη συμμετείχαν 10 άτομα νεαρής ηλικίας (18-25 ετών), εκ των οποίων έξι -κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας- αυτοπροσδιορίζονταν ως γυναίκες, ένας ως άνδρας, ενώ τρία άτομα δεν εντάσσονται στο παραδοσιακό δίπολο του φύλου. Ως προς την σεξουαλικότητά τους, τα περισσότερα άτομα αισθάνονται έλξη ανεξαρτήτως του φύλου (αρκετά εκ των οποίων προτιμούν την μη τοποθέτηση "ταμπέλας" και την χρήση του όρου κουήρ, ενώ άλλα αυτοπροσδιορίζονται ως bisexual ή pansexual, στην ουσία όμως, ταυτίζοντας εννοιολογικά μεταξύ τους τους δύο τελευταίους όρους), ενώ δύο άτομα αυτό-προσδιορίζονται ως ομοφυλόφιλα. Τα περισσότερα συμμετέχοντα άτομα ήταν φοιτητά ή προσφάτως απόφοιτα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, κατά κύριο λόγο από σχολές κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών, ενώ το σύνολο των ατόμων διέθετε χαμηλό ή μεσαίο κοινωνικό-οικονομικό υπόβαθρο.

Body-mapping και ημιδομημένη καταξιωτική συνέντευξη

Για την παραγωγή των εμπειρικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ένας συνδυασμός μεθόδων. Η συλλογή των δεδομένων βασίζεται στην τεχνική του body mapping, ακολουθούμενη από ημι-δομημένη συνέντευξη εμπλουτισμένη με καταξιωτικά στοιχεία. Η συνέντευξη εκκινεί με μια πρώτη γνωριμία και στην συνέχεια ακολουθεί ο σχεδιασμός του σωματικού χάρτη, ακολουθώντας την, κατά Brailas (2020), προσυνεντευξιακή προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία η ίδια η ζωγραφιά χρησιμοποιείται τόσο για το χτίσιμο της ερευνητικής συμμαχίας όσο και ως βάση για την συνέντευξη που ακολουθεί, καθιστώντας την λιγότερο κατευθυντική. Το body mapping συνιστά μια διεργασία κατά την οποία δημιουργείται ένας σωματικός χάρτης, δηλαδή μια συμβολική αναπαράσταση του σώματος σε φυσικό μέγεθος χρησιμοποιώντας ποικιλία υλικών χειροτεχνίας, με σκοπό να απεικονιστούν διάφορες πτυχές της ζωής των ατόμων και του κόσμου τον οποίο κατοικούν (Gastaldo et al., 2012). Οι σωματικοί χάρτες προσιδιάζουν τοτέμ εμπεριέχοντα

σύμβολα των οποίων η ερμηνεία δύναται να γίνει κατανοητή μονάχα σε συνάρτηση με το σύνολο της εμπειρίας του ατόμου στο οποίο ανήκει ο χάρτης.

Το body mapping, ριζωμένο στις Νότιο-Αφρικανικές απαρχές και επιρροές του, ως θεραπευτική μέθοδος βασισμένη στην τέχνη για γυναίκες με HIV/AIDS, δημιουργήθηκε για πρώτη φορά από την Jane Solomon το 2002 και έκτοτε έχει αξιοποιηθεί για πληθώρα σκοπών και πλαισίων (ως θεραπευτικό, ερευνητικό, βιογραφικό, δημιουργικό, κοινοτικό εργαλείο) (Gastaldo et al., 2012). Ο ενσώματος χαρακτήρας της γνώσης που παράγει (Idrees et al., 2024) επιτρέπει την σύνδεση διαφορετικών χωρικών και χρονικών διαστάσεων του βιώματος των ατόμων, οι οποίες σε παραδοσιακές αφηγήσεις θεωρούνται αποσπασματικές (Gastaldo et al., 2012). Στερεωμένο στον πολιτικό ακτιβισμό, το body mapping χρησιμοποιείται συστηματικά για να καταστήσει ορατές στιγματισμένες και περιθωριοποιημένες φωνές, καθώς επιτρέπει στα συμμετέχοντα να ανακτήσουν και αναπαραστήσουν το σώμα τους με τρόπο που επιλέγουν, αμφισβητώντας παράλληλα τις στερεοτυπικές υποθέσεις που κυριαρχούν σε άλλα ερευνητικά μορφώματα (de Jager et al., 2016· Gastaldo et al., 2012). Δύναται να αντικατοπτρίσει κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές διεργασίες μέσα από τις ενσώματες εμπειρίες και τα νοήματα που τους αποδίδουν τα άτομα, εξετάζοντας κριτικά και αναστοχαστικά τις εν λόγω εμπειρίες (Gastaldo et al., 2012) και αναπαριστώντας συμβολικά τόσο τον τρόπο εγχάραξης τους στο σώμα όσο και την ερμηνεία τους από αυτό (de Jager et al., 2016).

Στη παρούσα μελέτη, η εφαρμογή του body mapping προσαρμόστηκε από τον οδηγό των Gastaldo et al. (2012), οι οποίοι τροποποίησαν τον οδηγό της Solomon (2002), που είχε μια περισσότερο θεραπευτική και ομαδική κατεύθυνση, για να αρμόζει περισσότερο σε ατομικά ερευνητικά πλαίσια. Διατηρηθήκαν, εδώ, ωστόσο ορισμένες από τις κατευθύνσεις της Solomon, όπως τα "διαλείμματα" για αναστοχασμό και σύνδεση με το σώμα και το συναίσθημα (Idrees et al., 2024). Ο οδηγός των Gastaldo et al. συμπυκνώθηκε ώστε να καταστεί εφικτό να πραγματοποιείται σε μια συνάντηση, έναντι τριών.

Η δημιουργία των body maps ακολουθήθηκε και διαμεσολαβήθηκε από ημι-δομημένη συνέντευξη, ώστε να εξασφαλισθεί η κάλυψη, κατά τη συζήτηση, ορισμένων εννοιών και θεμάτων, παρέχοντας όμως παράλληλα χώρο στα άτομα να τις ερμηνεύσουν με όποιο τρόπο επιθυμούν και να εκφράσουν όσο το δυνατόν περισσότερο συνειρμικά και ελεύθερα τις δικές τους σκέψεις σχετικά με κάθε μια από αυτές και να δημιουργηθεί ένας διάλογος (Brailas, 2025). Η ημι-δομημένη συνέντευξη, όπως προαναφέρθηκε, συμπεριελάμβανε στοιχεία καταξιωτικής διερεύνησης, μιας ερευνητικής μεθόδου που φέρνει στο προσκήνιο τη "δυνατότητα" (what could be) και τα θετικά στοιχεία της ανθρώπινης εμπειρίας, παρέχοντας, ωστόσο, παράλληλα τον χώρο για την διερεύνηση του συνόλου της ανθρώπινης εμπειρίας, όπως κι αν μοιάζει αυτή, χωρίς να κρίνει ή να κατηγοριοποιεί τα συναισθήματα σε δίπολα (Brailas, 2025). Κατά τους Cooperrider & Srivastva (1987, οπ. αναφ. σε Brailas, 2025) μια καταξιωτική έρευνα είναι ταυτόχρονα θεωρητική και μετασχηματιστική, καταδεικνύοντας την έρευνα καθ' αυτή ως φορέα αλλαγής. Θεμελιωμένη στο καταξιωτικό παράδειγμα, η υφιστάμενη μελέτη χρησιμοποιεί τεχνικές, όπως η ενθύμηση θετικών εμπειριών ή η εστίαση σε "αγαπημένα σημεία", το ονείρεμα του μέλλοντος και η εστίαση στα συστήματα υποστήριξης και το ρόλο

που αυτά λαμβάνουν στην προσωπική ιστορία των ατόμων, αναδεικνύοντας την έννοια της σχεσιακότητας (Brailas, 2025) και τη σημασία της αυθεντικότητας και της χαράς που φέρει η συγκεκριμένη ταυτότητα.

Ερευνητικό συγκείμενο και διεξαγωγή συνεντεύξεων

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στην Αθήνα, από τον Δεκέμβριο του 2024 έως τον Ιούλιο του 2025. Λόγω της φύσεως των συνεντεύξεων, του χώρου και του χρόνου που απαιτούσαν, καθώς και της ανάγκης εύρεσης ιδιωτικού πλαισίου (Brailas, 2020), η πλειονότητα των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε κατ' οίκον, ενώ όποτε αυτό δεν κατέστη εφικτό, πραγματοποιούνταν σε δημόσιους χώρους (συνήθως ήσυχα πάρκα), φροντίζοντας να υφίσταται όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ιδιωτικότητα και λιγότεροι περισπασμοί, βασικές προϋποθέσεις για την εγκαθίδρυση μιας σχέσης εμπιστοσύνης.

Οι συνεντεύξεις διήρκησαν κατά μέσο όρο 2-3 ώρες και ξεκινούσαν με μια εισαγωγική συζήτηση, ώστε να επιτευχθεί η εξοικείωση με την ερευνήτρια και να διαμορφωθεί μια σχέση εμπιστοσύνης. Έπειτα από τη συλλογή δημογραφικών στοιχείων και πληροφοριών σχετικών με τον αυτοπροσδιορισμό και την σχέση των συμμετεχόντων με την ταυτότητα, ακολουθεί ο σχεδιασμός του περιγράμματος του χάρτη και η συμπλήρωση του με τα στοιχεία που θεωρεί το εκάστοτε άτομο σημαντικά προς αποτύπωση. Ακολουθούν ερωτήσεις σχετικά με την σωματική εικόνα, το αποτύπωμα του κουήρ βιώματος στο σώμα και την τοποθέτηση του στην διαχρονικότητα της προσωπικής ιστορίας του ατόμου. Στο επόμενο στάδιο γίνεται αναφορά σε διαμορφωτικές εμπειρίες που σχετίζονται με την ταυτότητα, θίγονται θεματικές όπως η σχέση με την οικειότητα και το άγγιγμα, καθώς και η αίσθηση ελευθερίας ή σωματικής καταπίεσης. Η συνέντευξη ολοκληρώνεται καταξιωτικά, αφού γίνεται λόγος για την ανθρώπινη σύνδεση, την αίσθηση κοινότητας και το ονείρεμα της ιδεατής σχέσης των ατόμων με το κουήρ σώμα τους. Καταληκτικά, πραγματοποιείται μια "ανακεφαλαίωση" της ιστορίας που προέκυψε από τον χάρτη και του αποδίδεται τίτλος. Καθ' όλη τη διάρκεια της συνέντευξης, τα άτομα ερωτώνται για το πως αισθάνονται σε κάθε μέρος της διαδικασίας καθώς και για το πως νιώθουν παρατηρώντας το έργο τους σε κάθε στάδιο της κατασκευής του. Αυτή η πρακτική προσφέρει μια αίσθηση συνέχειας και συντελεί στην διαμόρφωση μιας συνεκτικής ιστορίας γύρω από το χάρτη, βοηθώντας παράλληλα την ερευνήτρια να κατανοήσει τα συναισθήματα που προκαλούνται από και σε κάθε στάδιο της μελέτης.

Διασφάλιση ερευνητικής δεοντολογίας

Για τη διασφάλιση της δεοντολογίας της μελέτης υπογράφηκε έντυπο ενημέρης συγκατάθεσης στην έρευνα από όλα τα συμμετέχοντα αφού ενημερώθηκαν πλήρως για τον σκοπό, τη διαδικασία και τη χρονική διάρκεια της μελέτης. Διασφαλίστηκε η ανωνυμία και η εμπιστευτικότητα των συλλεχθέντων δεδομένων (μέσω ψευδωνυμοποίησης ονομάτων και τοποθεσιών και αφαίρεσης προσωπικών δεδομένων που τυχόν κοινοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης και θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε αναγνώριση), ενώ τα συμμετέχοντα διατηρούσαν το δικαίωμα μη απάντησης σε οποιαδήποτε ερώτηση, αποχώρησης οποιαδήποτε στιγμή χωρίς αιτιολόγηση, καθώς και τη δυνατότητα διαγραφής μέρους ή του συνόλου των δεδομένων τους. Η συμμετοχή είχε αποκλειστικά εθελοντικό

χαρακτήρα, και τα δεδομένα χρησιμοποιήθηκαν μόνο για τους σκοπούς της έρευνας. Οι συνεντεύξεις ηχογραφήθηκαν με τη ρητή συγκατάθεση των συμμετεχόντων, και τα αρχεία αποθηκεύτηκαν σε ασφαλές περιβάλλον, με πρόβλεψη για οριστική διαγραφή μετά την ολοκλήρωση και αξιολόγηση της πτυχιακής εργασίας.

Αναστοχαστική Θεματική Ανάλυση

Η μέθοδος ανάλυσης που εργαλειοποιεί η παρούσα έρευνα είναι αυτή της θεματικής ανάλυσης (ΘΑ), και συγκεκριμένα της αναστοχαστικής ΘΑ (Reflexive Thematic Analysis - RTA), εμπνευσμένη από τις Virginia Braun και Victoria Clarke. Η θεματική ανάλυση δε συνιστά μια ενιαία μέθοδο αλλά μια οικογένεια μεθόδων, προερχόμενων και ενημερωμένων από διαφορετικά επιστημολογικά παραδείγματα και θεωρητικά πλαίσια (Braun & Clarke, 2006). Αυτό δεν σημαίνει πως η ΘΑ είναι α-θεωρητική, παρά επισημαίνει την θεωρητική της ευκαμψία και την αναγκαιότητα αναστοχαστικότητας στον προσδιορισμό των επιστημολογικών επιλογών και του θεωρητικού παραδείγματος που ακολουθεί η εκάστοτε ερευνήτρια, καθώς η ευελιξία υφίσταται μονάχα εκ πρώτης όψευς, ενώ εν τω βάθει οι υποθέσεις και οι επιλογές που πραγματοποιούνται κατά τη διαδικασία του προσδιορισμού των στόχων της ανάλυσης “περιορίζουν” την έρευνα σε ένα υπάρχον επιστημολογικό παράδειγμα ή ένα υβριδικό σύνολο θεωρητικών παραδειγμάτων. (Braun & Clarke, 2019).

Κάθε ερευνητό οφείλει, επομένως, να κάνει κάποιες επιλογές σχετικά με την κατεύθυνση της ανάλυσής του. Η παρούσα μελέτη ακολουθεί τόσο το παραγωγικό όσο και το επαγωγικό πρότυπο εξαγωγής θεμάτων, ενώ πραγματοποιήθηκε σε ρητό, καθώς και σε, κατά κύριο λόγο, λανθάνον επίπεδο, σύμφωνα με ερμηνευτικές, μεταδομιστικές και κριτικές προσεγγίσεις, προκειμένου να αναδειχθούν τα υποκείμενα κοινωνικά νοήματα που ενυπάρχουν στα δεδομένα πέραν του έκδηλου περιεχομένου. Η εν λόγω ανάλυση ακολουθεί μια κονστρουκτιβιστική κατεύθυνση, κατά την οποία η γλώσσα είναι διαμορφωτική της εμπειρίας, και επομένως εστιάζει στο κοινωνικοπολιτισμικό υπόβαθρο που πλαισιώνει την εμπειρία (Braun & Clarke, 2006).

Η RTA ακολουθεί ένα επιστημολογικό παράδειγμα έντεχνα ερμηνευτικό (Finlay, 2021), ασπάζεται δηλαδή την ποιοτική φιλοσοφία τόσο σε αξιακό επίπεδο όσο και σε επίπεδο τεχνικής μεθόδευσης (Braun & Clarke, 2021), αναδεικνύοντας τις έννοιες της αναστοχαστικότητας, υποκειμενικότητας και ενεργητικότητας του ερευνητή στην αναλυτική και ερμηνευτική διαδικασία. Η ερευνήτρια λαμβάνει ρόλο αφηγητή και εξιστορεί τα δεδομένα της (Braun & Clarke, 2019). Οι ιστορίες της διαμορφώνονται πάντοτε με γνώμονα αυτά που η ίδια βιώνει, γνωρίζει ή προσδοκά, βρίσκονται, δηλαδή, ενταγμένες εντός του υποκειμενικού πλαισίου νοηματοδότησης και ερμηνείας της, καθώς δημιουργούνται και διαμορφώνονται άμεσα από αυτήν και δεν αναδύονται ή ανακαλύπτονται παθητικά (Braun & Clarke, 2019).

Η ανάλυση των δεδομένων ακολούθησε τα βήματα της RTA όπως προτάθηκαν από τις Braun & Clarke (2022). Η κωδικοποίηση πραγματοποιήθηκε με τη χρήση ενός open-access λογισμικού CAQDAS, του Taguette, το οποίο λόγω της ευχρηστίας του διευκολύνει την απόδοση κωδικών στα ακατέργαστα δεδομένα και την μετατροπή τους σε αφαιρετικές αναπαραστάσεις, διαμορφώνοντας μονάδες νοήματος με περισσότερο διαφανή και συστηματικό τρόπο, γεγονός που διευκολύνει την αναστοχαστικότητα και την αναγνώριση της εμπλοκής του εκάστοτε ερευνητού

στην κωδικοποίηση και την διαμόρφωση θεμάτων (Μπράιλας κ.α., 2023). Στερεωμένη στο ερμηνευτικό παράδειγμα, η ανάλυση των συνεντεύξεων αξιοποιεί αποκλειστικά την (ρητή) ερμηνεία των ίδιων των συμμετεχόντων για τα έργα τους (και όχι κάποια ερμηνεία της ερευνήτριας, όπως συμβαίνει σε άλλες περιπτώσεις αξιοποίησης έντεχνων μεθοδολογιών), καθώς κάθε άτομο δημιουργεί ένα προσωπικό συμβολικό λεξικό ερμηνείας του χάρτη του.

Διασφάλιση εγκυρότητας και αξιοπιστίας

Στην επιδίωξη διασφάλισης της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας της έρευνας, χρησιμοποιήθηκαν στρατηγικές όπως η τριγωνοποίηση, συνδυάζοντας ημιδομημένες συνεντεύξεις και αφηγηματικές δραστηριότητες με την τεχνική του *body mapping*, ώστε να εξεταστούν οι εμπειρίες των συμμετεχόντων πολυτροπικά, από διαφορετικές αλλά αλληλοσυμπληρούμενες πηγές γνώσης. Επιπλέον, η ερευνήτρια επιχειρούσε να υιοθετεί μια αναστοχαστική προσέγγιση καθ' όλη την διάρκεια διεξαγωγής της μελέτης διατηρώντας σημειώσεις και παρακολουθώντας πώς οι δικές της αντιλήψεις, γνώσεις, συναισθήματα και προσωπικές εμπειρίες επηρεάζουν τον σχεδιασμό της έρευνας, την συλλογή και ανάλυση των δεδομένων (Μπράιλας κ.α., 2023). Με τις παραπάνω μεθόδους επιδιώχθηκε τα ευρήματα να αντικατοπτρίζουν όσο το δυνατόν πιο πιστά τις εμπειρίες των συμμετεχόντων, χωρίς όμως να υπονοείται με οποιοδήποτε τρόπο αντικειμενικότητα, καθώς η έρευνα και τα ευρήματα που αυτή παράγει εδράζονται πάντα στην σκέψη της ερευνήτριας, η οποία συμμετέχει, ερμηνεύει και εμπρόθετα ή μη αντικατοπτρίζεται στην έρευνα.

Αποτελέσματα

Από την θεματική ανάλυση των απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων προέκυψαν 4 βασικά θέματα: (1) Το σώμα υπό κοινωνικό έλεγχο, (2) Ψυχοσωματική επιβάρυνση και κουήρ, (3) Διαπραγμάτευση ταυτότητας στην διαχρονία και (4) Ελευθερία, αντίσταση και αναδημιουργία.

1. Το σώμα υπό κοινωνικό έλεγχο

Το θέμα αυτό άπτεται των επιπτώσεων που βιώνουν τα queer άτομα στο πλαίσιο του κανονιστικού βλέμματος μιας πατριαρχικής και cis-ετεροκανονικής κοινωνίας, μέσα στην οποία καλούνται να συγκροτήσουν την ύπαρξή τους. Συχνά καλούνται να επιτελέσουν ρόλους, να ανταποκριθούν σε κανονιστικές προσδοκίες και να "χωρέσουν" στο καλούπι του πατριαρχικού βλέμματος. Η Τερψιχόρη μιλά για το βίωμα της σε σεξουαλικές συσχετίσεις όπου για να είναι επιθυμητή "οφείλει" να ανταποκριθεί σε παραδοσιακούς έμφυλους ρόλους: *"Θα πω για εμπειρίες σεξουαλικές με ετεροφυλόφιλους άντρες που έχουνε μια συγκεκριμένη ανάγνωση πιστεύω, ή τουλάχιστον έτσι με έκαναν να νιώθω, για την επιτέλεση του φύλου, και το σώμα, και τη σεξουαλικότητα και τα λοιπά. Που το έβλεπαν σαν κάτι παγιωμένο, δεδομένο, και φετιχιστικό ενίοτε. Και νομίζω με παγίδευαν σε ένα τέτοιο στεγανό με κάποιο τρόπο. [...] Το σκεφτόμουν ότι πρέπει να ανταπεξέλθω σε ένα ρόλο του φύλου και σε κάποια προσδοκία, χωρίς να είναι τόσο "έντονο" ενεργά, απλά όταν είσαι με έναν άλλον άνθρωπο, κάπως ξέρεις ποια είναι η αισθητική του και το τι περιμένει και το πως σε περιμένει. Το τι θεωρεί εκείνος ωραίο. Και αυτό που ήξερα, ή πίστευα, ή που μου μετέφεραν, ότι είναι ωραίο, θελκτικό, και αυτό που τους άρεσε ήτανε κάτι παγιωμένο*

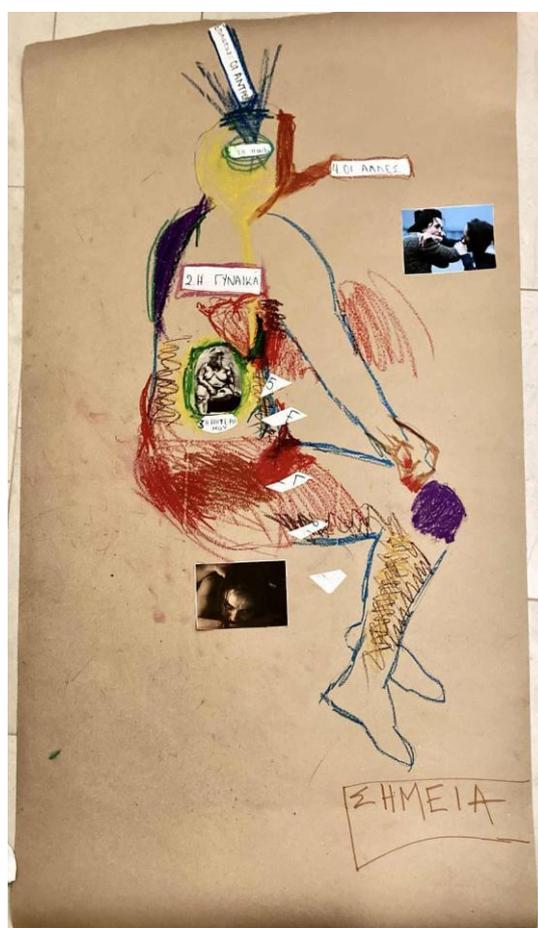
και στερεοτυπικό ας πούμε σε σχέση με την επιτέλεση του φύλου, γι' αυτό και βγήκα από αυτές τις καταστάσεις, έφτανε σε ένα τέλμα. Δεν ένιωθα ωραία ρε παιδί μου μέσα σε αυτό, ειδικά μετά από ένα σημείο, μια φετιχοποίηση, μια σεξουαλικοποίηση, και κάπως ότι δεν υπήρχε καμία φαντασία. Δεν χώραγε φαντασία κιόλας μέσα σε αυτό. Ότι ναι εντάξει έχουμε έρθει εδώ, να ιδωθούμε έτσι όπως πρέπει να ιδωθούμε. Χωρίς να είναι ένα πλαίσιο κάπως δημιουργίας και έκφρασης", ενώ η Ουρανία νιώθει ότι έχει απορριφθεί από το ανδρικό βλέμμα ως μη επαρκώς θηλυκή: "Νιώθω ότι αυτοί (οι άντρες) με έχουν απορρίψει πάνω απ' όλα, ωραία; Νιώθω ότι δεν αποδέχονται αυτό που είμαι με τον τρόπο που είμαι. Θέλουνε κάτι, πάντα, το έχω παρατηρήσει αυτό, θέλουνε κάτι διαφορετικό, θέλουνε κάτι πιο "θηλυκό", με την έννοια εντός εισαγωγικών, με την έννοια που είπα πριν, το συγκεκριμένο θηλυκό, το ρόλο της γυναίκας ξέρω 'γώ. Το ρόλο τον οποίο εγώ ένιωθα ότι δε μπορώ να προσφέρω και ούτε θέλω να προσφέρω, οπότε με αυτή την έννοια κι εγώ έχω στραφεί μακριά τους και δεν τους κυνηγάω καθόλου, επειδή βλέπω ότι κι αυτοί αυτό που θέλουνε είναι κάτι που δε θέλω".

Στη δική της εμπειρία με το "ανδρικό βλέμμα", το Πιτσιρίκι (Εικόνα 1) εστιάζει στο διαμορφωτικό μεν χαρακτήρα που έχει στην ταυτότητα της -μέσω της επιβολής του-, αλλά και στην αρνητική του σχέση με την κουήρ εμπειρία: "Και ο επίλογος είναι "οι άντρες" και τους έχω βάλει πάνω απ' το κεφάλι μου να με κατακεραυνώνουν. Έε ναι ρε παιδί μου έχουσε το μπλε χρώμα προφανώς γιατί είναι και το κομμάτι της αποσύνδεσης είναι και το κομμάτι του πως με αντιλαμβάνονται εξωτερικά, και πέφτουν πάνω στο κεφάλι μου και με βαραίνουν, είναι κάτι για μένα εντελώς εξωτερικό, είναι κάτι άλλο αλλά είναι και κάτι που μου επιβάλλεται. Δεν είναι κάτι που εγώ το ψάχνω και το βρίσκω. Αλλά παρόλα αυτά με διαμορφώνει. Όχι οι actual άντρες, αυτό που λέμε το ανδρικό βλέμμα, η αντρική αντίληψη των πραγμάτων. Και είναι επίλογος επειδή είναι και δεν είναι κομμάτι του queerness, για μένα το queerness είναι να φύγεις από αυτό, να φύγεις από τους άντρες πια να πάμε σε άλλα πλαίσια. Αλλά παράλληλα είναι κιόλας γιατί μόνο και μόνο ότι το queerness με μία έννοια και κάποιες φορές μπορεί να προσδιοριστεί και να οριστεί μέσα από την αρνητική του σχέση με κάτι, αυτό το κάτι ανήκει στο queerness. Οπότε γι' αυτό έχουν και μια θέση εδώ πέρα και οι άντρες και ευρύτερα, καλά, στο σώμα μου δεν το συζητάω ας πούμε. Παντού". Πολλά άτομα, όταν ήρθαν αντιμέτωπα με το περίγραμμα του σώματός τους, το εξέλαβαν ως "πιο μικρό απ' ότι νόμιζαν", αισθανόμενα ότι καταλαμβάνουν περισσότερο χώρο απ' όσο στην πραγματικότητα, και σύμφωνα με πολλά από αυτά, αυτό "έχει και μια σημασία πιστεύω για την εικόνα του σώματός μου" (Ουρανία) και αντιμετωπίζεται συχνά με αισθήματα χαράς και ανακούφισης.

Η σχέση με το άγγιγμα και την οικειότητα καθίσταται περίπλοκη εφόσον είναι μια πράξη που φέρει βαρύτητα εμπεριέχοντας στοιχεία που άπτονται των κοινωνικών ρόλων εξουσίας και προσδοκιών επιτέλεσης. Ορισμένες φορές οι δύο αυτές έννοιες καθίστανται ευφορικές, ενώ άλλες βιώνονται ως άβολες ή δυσάρεστες, φέρνοντας στο φως ανασφάλειες, αίσθηση παραβίασης ορίων της σωματικής αυτονομίας και διαφορετικές δυναμικές εξουσίας ή τραυματικές αναμνήσεις. Λόγω των παραπάνω εμπειριών και της "φόρτισης" που φέρει αυτή η πράξη, συνήθως είναι και η επιφυλακτικότητα ως προς το άγγιγμα, καθώς τα άτομα αισθάνονται πως όταν αγγίζουν "εκτίθενται" και φοβούνται πως μπορεί να εκληφθεί ως παραβιαστικό ("Δε θα έλεγα ότι είμαι και πολύ άνετη και με το άγγιγμα και από άλλα άτομα που δε τα ξέρω.

Εννοώ ότι όταν οι άντρες το κάνουν κάποιες φορές ξέρω 'γώ, κάποιος άντρας που δε θέλω να με αγγίζει, ενοχλούμαι πάρα πολύ, νιώθω ότι παραβιάζει τα προσωπικά μου όρια. Κάποιες φορές νιώθω ότι θα ήθελα να είμαι πιο touchy σε κάποια άτομα, [...] αλλά το έχουμε συνδέσει, εγώ δηλαδή, τόσο πολύ με τον άντρα, ότι παραβιάζει κάπως κάποια όρια, ότι αν το έκανε αυτό κάποιος άντρας δε θα ένιωθε καλά το άτομο οπότε μήπως να μην το κάνω κι εγώ γιατί δε ξέρω κι εγώ πως το έχει συνδυάσει" [Ροζαλία]]. Για τους παραπάνω λόγους δεν είναι καθόλου σπάνια η αμφιθυμική σχέση με το άγγιγμα, εξαρτώμενη από την συναισθηματική κατάσταση, το πλαίσιο, το άτομο που το προσφέρει και τη σχέση μαζί του.

Εικόνα 1: Ο χάρτης του Πιτσιρικιού. Σε αυτό το body map η συμμετέχουσα απεικόνισε με ένα βέλος μπλε χρώματος το ανδρικό βλέμμα που την επιβαρύνει, με καφέ, κίτρινο και πράσινο χρώμα τα σημεία ντροπής (πχ τρίχες) και με ένα περίγραμμα μπλέ χρώματος την αίσθηση αποσύνδεσης.

Πηγή: Body mapping συμμετέχουσας στην έρευνα.

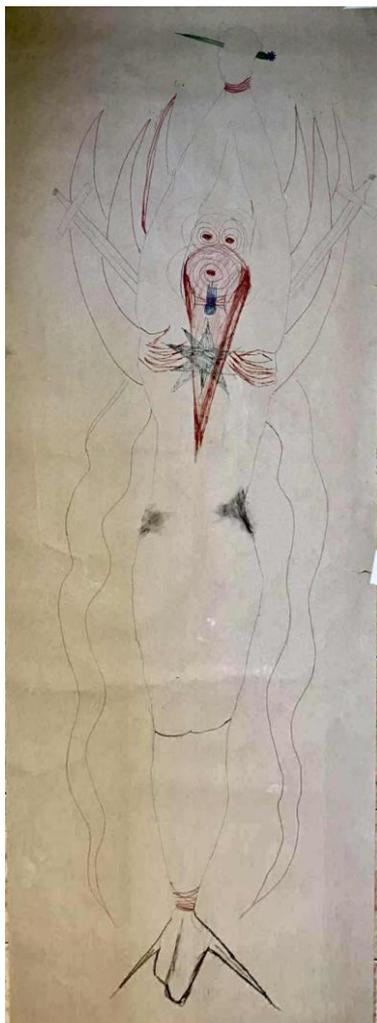
Η κουήρ ταυτότητα συνεπάγεται, τακτικά, την απόρριψη και τον αποκλεισμό από τον περίγυρο, συνδεόμενη με έντονα υφιστάμενη και εγκαθιδρυμένη ομοφοβία και τρανσφοβία. Χαρακτηριστικές είναι δύο εμπειρίες, του Πιτσιρικιού και της Ροζαλίας: "Το είχα ψιλό-πει στη μάνα μου ότι μου αρέσουν οι κοπέλες. Της το είχα πει πριν κάποια χρόνια, εκείνη ήτανε σε μια φάση "εντάξει θα σου περάσει". Όχι άμεσα εντελώς, έτσι

τόσο ρητά, αλλά ναι. Και ξεκινάμε με αυτή την κοπέλα [...] να είμαστε μαζί και τα λοιπά και κάποιος το σφύριξε στη μάνα μου. Εεμ οι γονείς μου είχανε πάντα την λογική του ότι να μην της απαγορέψουμε τίποτα γιατί θα κάνει το ακριβώς αντίθετο [...] χωρίς ωστόσο να κρύβουν την δυσαρέσκειά τους. Αλλά επειδή δεν με επέπληξαν ούτε είχαμε κάποια τέτοιου τύπου στάση, εγώ το πήρα αυτό σαν αποδοχή, αφελώς. Ήμουν 15 στα 16 και ήμουν πολύ ερωτευμένη για πρώτη φορά στη ζωή μου. Με ανταπόκριση ασ πούμε τουλάχιστον. Και σε κάποια φάση πήγα να μιλήσω στη μάνα μου για το πως είναι αυτός ο άνθρωπος με τον οποίο τα έχω εδώ και κάποιο καιρό. Δηλαδή δεν ήθελα να της πω πως ηιδιάμαστε ασ πούμε, ήθελα να της πω που θέλει να περάσει, που μένει, πως είναι... Τέτοια πράγματα. Γιατί εντάξει η μάνα μου δε με είχε ρωτήσει και ήθελα να τα μοιραστώ από γνήσιο ενθουσιασμό. Και ξεκίνησα να της τα λέω και η μάνα μου πήρε ένα πολύ αηδιασμένο κάπως ύφος και γύρισε το κεφάλι και την πλάτη της και μου είπε "δεν θέλω να ακούσω". Αλλά πολύ ταραγμένη. Λες και της περιέγραφα πως έπνιξα ένα κουτάβι με τα χέρια μου ξέρω 'γώ (γέλιο). Αλλά ήταν απλά η αηδία που έβγαλε εκείνη την ώρα και το πόσο αποκρουστικό ρε παιδί μου φαινόταν ότι της ακουγόταν αυτό. Και με έκανε να νιώσω πολύ βρώμικη.", "Όταν είχα πει στη μαμά μου ότι μου αρέσουνε και οι κοπέλες, και κάπως δεν είχε πάει πολύ καλά αυτό. Γιατί κάπως ρε παιδί μου δε της άρεσε ακριβώς αυτό που της είχα πει και το αντιμετώπισε λίγο εχθρικά. [...] Ήτανε εχθρική, δε θυμάμαι ακριβώς τι είχε πει δηλαδή, αλλά ήτανε σίγουρα όχι η αντίδραση που περίμενα και είχα στεναχωρηθεί λίγο με αυτό. [...] Ένιωσα μια απόρριψη κι έναν χλευασμό κάπως. Και σαν, δε ξέρω, ότι κάπως δεν της άρεσε αυτό που άκουγε και ήταν ενοχλημένη ξέρω 'γώ και μου έλεγε κακίες εκείνη τη στιγμή. Δεν άρμοζε ακριβώς στην περίπτωση και ήτανε κάτι δυσάρεστο". Εμπειρίες όπως τις παραπάνω προκαλούν ένα αίσθημα ανασφάλειας στα συμμετέχοντα άτομα και συνυφαίνουν την κουήρ ταυτότητα με αισθήματα άγχους ή δυσφορίας. Τα παρακάτω αποσπάσματα, της Μαρκέλλας και του Κάρολου αντίστοιχα, αποτυπώνουν συναισθήματα ανασφάλειας και άγχους: "Δεν έχω περάσει στιγμή στη ζωή μου που να μην είμαι αγχωμένη. Αυτό αφορά ειδικά την κουήρ ταυτότητα", "Κοιτά δεν είμαι χαρούμενος για αυτό αλλά νιώθω ότι από μικρό παιδί όταν ακούω αυτή τη λέξη νιώθω άγχος. Επειδή γενικά νιώθω ότι μεγάλωσα σε ένα περιβάλλον που, όχι ότι ήταν ομοφοβικό πολύ, αλλά δεν ήταν και φιλικό. Οπότε αυτή η λέξη πάντα προερχόταν από κάποια... ή την λέγαν ως προσβλητική ή ερχόταν με κάτι κακό, οπότε καταλαβαίνεις το άκουγα αυτό και περίμενα ότι θα ερχόταν κάτι κακό οπότε ακόμα μου έχει μείνει και όταν το ακούω μου προκαλεί λίγο άγχος".

Η Barbie περιγράφει την καθημερινότητα υιοθετώντας μια ανοιχτά κουήρ ταυτότητα, την προσπάθεια εισχώρησης, αλλά και την ίδια την "επιβίωση" σε ένα -ετεροκανονικό- εργασιακό περιβάλλον ως επαναλαμβανόμενα επιβαρυντική, επίπονη και ορισμένες φορές "ακατόρθωτη", καθώς βιώνει μια μόνιμη κρίση ("Και στο εργασιακό πλαίσιο, πόσο μάλλον, που και αυτό είναι πολύ σημαντικό να συζητηθεί, εκεί κι αν είναι δύσκολο, εκεί κι αν είναι ζόρικο κατ' εμέ, γιατί εκεί είναι ακόμη πιο σφιχτό το περιβάλλον και ακόμα πιο επαναλαμβανόμενο και καθημερινό. Και το να μπορέσεις να βρεις μια δουλειά κι όλο αυτό. Και το να μπορέσεις να επιβιώσεις και μέσα στην δουλειά που είσαι γιατί δεν μπορείς πιστεύω σαν κουήρ να υπάρξεις απόλυτα αυθεντικά και αυτό-εκφραστικά ενώ σε έχουν προσλάβει κάπου", "Στην καθημερινότητα σου κλίνεσαι να αντιμετωπίσεις τον κόσμο ως κουηράκι και αυτό είναι κάτι πολλές φορές δύσκολο, πολλές φορές ακατόρθωτο και επίπονο (γέλιο). Επίπονο,

είναι ένα βάρος, και στην καθημερινότητα συγκεκριμένα είναι μια κρίση, συμβαίνει μόνιμα μια κρίση από τον περίγυρο, είναι κάτι που δύσκολα αποφεύγεις, ειδικά όταν είσαι και *visibly queer*").

Εικόνα 2: Ο χάρτης της Barbie. Σε αυτό το *body map*, το συμμετέχον απεικόνισε γκρι σπαθιά "βαρετά και εξωτερικά" που το καρφώνουν, και κόκκινα δεσμά στα χέρια, τα πόδια και τη φλόγα της φωνής του. Από τις πληγές των σπαθιών ξεπηδούν κόκκινα μυτερά κομμάτια σάρκας, σύμβολα μιας αρχέγονης αντίδρασης που λειτουργεί επανοικειοποιητικά, ενδυναμωτικά και σταθεροποιητικά. Το μαχαίρι που κρατά στα χέρια του είναι δικό του, σύμβολο ενδυνάμωσης και αντίστασης.

Πηγή: *Body mapping* συμμετέχοντα στην έρευνα.

Πολλαπλές ήταν επίσης οι καταγραφές συμβόλων και εμπειριών σχετιζόμενων με "δεσμά", ανελευθερία και σωματική καταπίεση. Η Barbie (Εικόνα 2) συμβολίζει τον πόνο που προκύπτει από την συμμόρφωση στα ετεροκανονικά πρότυπα με δύο σπαθιά καρφωμένα στην πλάτη ("είναι ένα πολύ βαρετό σπαθί το συγκεκριμένο, δεν είναι δικό μου, είναι ένα πολύ τυπικό boring σπαθί, δε θέλω να του δώσω κάποια έμφαση ή κάποιο ωραίο vibe. [E] Και γιατί υπάρχει εκεί; [B] Είναι στην πλάτη μου [...] σίγουρα δεν το έχω βάλει εγώ στην πλάτη μου. Το σπαθί είναι το τραύμα, είναι η

προδοσία, είναι κι αυτό το πισώπλατο ρε παιδί μου. Είναι σίγουρα πράγματα τα οποία δεν μας αξίζουν και είναι βίαια, είναι οδυνηρά, και τα οποία δεν έχουν να κάνουν με την κουήρ συνθήκη και κατάσταση και υπόσταση. Είναι πράγματα που έρχονται από αλλού αλλά μας επηρεάζουν άμεσα") και δεσμά στα χέρια, τα πόδια και τη φωνή του ("Και το chapter του πόνου είναι τα σπαθιά σίγουρα και τα δεσμά. Αλλά είναι συνδεδεμένο γιατί τα έχει επηρεάσει όλα προφανώς. Έχει δέσει τη φλόγα τη μπλε στο λαιμό που είναι η έκφραση, έχει δέσει τα χέρια και τα πόδια και με έχει ακινητοποιήσει και με έχει απομακρύνει από τα πράγματα που αγαπάω και με ενδιαφέρουν").

Ο Άλεξ (Εικόνα 3) αισθάνεται πως ακόμη και τα "καθαρά" του ρούχα μπορούν να βιωθούν ως δεσμά, καταδεικνύοντας τον διαρκώς παρόντα χαρακτήρα της σωματικής δυσφορίας ("Θέλω να δείξω ότι ουσιαστικά όχι ότι είναι ζουρλομανδύας, αλλά ότι και καθαρά ρούχα που με χωράνε να είναι, μπορώ να τα αντιληφθώ σαν δεσμά").

Εικόνα 3: Ο χάρτης του Άλεξ. Σε αυτό το body map ο συμμετέχων συμβολίζει ότι τόσο το σώμα όσο και τα ρούχα του μπορούν να λειτουργήσουν ως δεσμά, προστατευτικά μεν αλλά και περιοριστικά.

Πηγή: Body mapping συμμετέχοντα στην έρευνα.

Αναδείχθηκαν, επίσης, εμπειρίες που αφορούν την ανελευθερία, όπως είναι η κανονικοποίηση παραβιαστικών συμπεριφορών προς τα συμμετέχοντα υποκείμενα ("Είχα στο μυαλό μου κι αυτό το για να είσαι ωραία πρέπει ο άλλος να θέλει να κάνει κάτι τέτοιο, ή να κάνει όντως κάτι τέτοιο. Να παραβιάσει το χώρο σου. Δηλαδή το πρότυπο ήταν ότι "Α σε θέλουν γι αυτό σε πειράζουν, γι' αυτό σε παραβιάζουν" που

είναι ηλίθιο ξεκάθαρα." [Μαρκέλλα]). Τελετουργίες συμμόρφωσης στα έμφυλα πρότυπα όπως είναι η αποτρίχωση, καθίστανται από πολλαπλά άτομα αντιληπτές ως τιμωρητικές, καθώς εμπεριέχουν και το στοιχείο του πόνου.

Τα παραδοσιακά πρότυπα ομορφιάς συνεπάγονται συστηματικά τη ντροπή γύρω από το σώμα, το πως αυτό μοιάζει και το πως αυτό θα έπρεπε να μοιάζει, καθιστώντας τα καταλυτικό παράγοντα για την σωματική δυσφορία. Σε συνέχεια της συζήτησης για την τριχοφυΐα στα θηλυκά εκφραζόμενα σώματα, το Πιτσιρίκι (Εικόνα 1) αναστοχάζεται τη δική της ντροπή: "Αυτό που με έκανε να ντρέπομαι από πάρα πολύ μικρή ήταν ότι είχα τριχοφυΐα. Εμένα μου ήρθε περίοδος ξέρω 'γώ όταν ήμουνα λίγο πριν τα 11, οπότε άρχισα να έχω κατευθείαν τριχοφυΐα και τα λοιπά, να αλλάζει το σώμα μου και παρατηρήθηκε αυτό. Έγιναν σχόλια. Κάποια στιγμή έγιναν πολύ εκτεταμένα σχόλια στο σχολείο σε κάποια στιγμή που μου είχε σηκωθεί η μπλούζα. Και αυτό ήτανε... Όταν είσαι 13 χρονών αυτό είναι κάτι που βλέπεις σε εφιάλτη (γέλιο)".

Η ντροπή, ακόμη συχνότερα, εμφανίζεται να συνδέεται με σημάδια ή "ατέλειες" στη σωματική εμφάνιση (ελιές, σπυριά, σημάδια, πληγές) και κριτική σχετιζόμενη με το βάρος και τα σημεία του σώματος που είτε υπερσεξουαλικοποιούνται είτε δεν ανταποκρίνονται στα κοινωνικά πρότυπα ομορφιάς ή έλξης ("Επίσης μια αίσθηση ντροπής κάποιες φορές και γύρω από το θηλυκό σώμα ας πούμε. Εεεμ γενικώς ναι νιώθω ότι υπάρχει μια αίσθηση ντροπής και αποσύνδεσης κάποιες φορές από το σώμα μου ακόμα και με αυτό τον τρόπο. Ακόμα δηλαδή και γενικότερα, και ως ατομικότητα, αλλά και ως έμφυλο ας πούμε" - Κλαίρη), οδηγώντας συχνά σε σύγκριση, αίσθημα ανεπάρκειας ή αποσύνδεσης.

2. Ψυχοσωματική επιβάρυνση και κουήρ

Οι αφηγήσεις καταδεικνύουν πως οι εμπειρίες άγχους, ανασφάλειας, ντροπής και δυσφορίας που συνδέονται με τις κοινωνικές επιταγές (Θέμα 1) συχνά δεν περιορίζονται σε ψυχικό επίπεδο αλλά χαράσσονται και εγκαθίστανται και στο σώμα, εκφραζόμενες μέσα από ψυχοσωματικά φαινόμενα και βαθύτερες ψυχικές επιβαρύνσεις. Ο πόνος, το ψυχοσωματικό αποτύπωμα και η ένταση περιγράφηκαν ως καθημερινές υπενθυμίσεις μιας διαρκούς απόπειρας προσαρμογής τόσο σχετιζόμενης με την κουήρ ταυτότητα και συνθήκη όσο και εκτός αυτής, αφορώντας, άλλοτε, τις απαιτήσεις, την αβεβαιότητα και τη φθορά που προκαλεί η καθημερινότητα ή άλλες εμπειρίες που βιώνονται ως δυσφορικές για τον εαυτό. Πολλά άτομα στο χάρτη εκφράζουν τον εαυτό τους μέσω μιας κουλουριασμένης, εμβρυικής στάσης, συχνά δηλώνοντας ότι αντιπροσωπεύει ανασφάλεια, άγχος και κόπωση ψυχική ή σωματική.

Ενδεικτικό είναι το ψυχοσωματικό αποτύπωμα χρόνιου πόνου της Barbie (Εικόνα 2), ο οποίος πόνος είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με το κουήρ του βίωμα και τη δυσφορία που προκύπτει από την συμμόρφωση και την μη αυθεντική του ύπαρξη: "[B] Γενικότερα νιώθω και λίγο πόνο που καλό είναι να ειπωθεί. [E] Που πονάς; [B] Πονάω στις ωμοπλάτες μου αρκετά. Αυτή τη στιγμή ναι πονάω εκεί, στις ωμοπλάτες, έχω ένα σφίξιμο, μια ενόχληση. Ναι και αυτή τη περίοδο του τελευταίου χρόνου, αν το πάμε στο πως νιώθω, υπάρχει πολύ έντονα αυτός ο πόνος. Που νομίζω κολλάει πάρα πολύ και με την θεματική. Μου έχει προκύψει τον τελευταίο χρόνο ένας χρόνιος πόνος, ο οποίος

ξεκίνησε με μια τέτοια πολύ καταπιεστική φάση, το προηγούμενο καλοκαίρι. Μου ήταν δύσκολο να τον προσδιορίσω και να καταλάβω τις πηγές του αλλά πλέον μετά από ένα χρόνο καταλαβαίνω ότι είναι και άρρηκτα συνδεδεμένος με την κουήρ ταυτότητα την οποία συζητάμε και με την πίεση που έχω δεχθεί τον τελευταίο χρόνο για διάφορους λόγους σχετικά με αυτή την ταυτότητα και σχετικά με την ανάγκη άλλων ανθρώπων στη ζωή μου να ταυτιστώ με το ετεροκανονικό πλαίσιο. Και στην κουταμάρα μου, στην ηλιθιότητα μου να τους ακούσω σε πολλές περιπτώσεις, όντας και νιώθοντας κι εγώ έτσι λίγο χαμένο και έχοντας ανάγκη να δεχθώ και μια καθοδήγηση, κάπου να κρατηθώ. Αλλά αυτός ο πόνος ξεκίνησε με εμένα να έχω φύγει από το gay bar στο οποίο δούλευα, το οποίο αποτέλεσε μια πολύ ευφορική χρονιά στη ζωή μου μετά από τα φοιτητικά χρόνια. Φεύγοντας από την κοινότητα στην οποία είχα συνηθίσει και ότι ήταν πολύ ασφαλής και πολύ έξαλλη, είχε και πολλή οργή μέσα της που εκφραζόταν σε καθημερινή βάση, ήρθα στην Αθήνα και βρήκα αυτή την κοινότητα σε αυτό το gay bar και με βοήθησε το εργασιακό πλαίσιο, που μου φάνηκε πολύ κουλό, να βρω ακόμη περισσότερο τον εαυτό μου και μέσα στην πόλη κτλ. Φεύγω λοιπόν από κει και πηγαίνω στο νησί που σπούδαζα για να δουλέψω σεζόν χωρίς να το ξέρω για μια IDF warrior, κάτι το οποίο για μένα προφανώς ήταν συντριπτικό και κάτι το οποίο πίεστηκα πάρα πολύ να κάνω και να μην παρατήσω από τους γονείς μου. Εκεί έγινε το πρώτο πλήγμα. Ένα βάρος το οποίο ήταν τετράμηνο και το οποίο εγώ έπρεπε να ανεχτώ με μια μεγάλη τρομολαγνεία από τους γονείς μου σχετικά με το αν αφήσω αυτή τη δουλειά τι θα κάνω; Και τι θα γίνουμε; Και ότι θα πεινάσουμε όλοι, οπότε εγώ τρόμαξα πάρα πολύ γιατί υπήρχε και ένα θέμα υγείας στην οικογένεια και το έκανα με μάτια κλειστά ενώ ένιωθα ότι υποφέρω μέσα σε αυτή τη συνθήκη. Μάζευε αυτό το βάρος, μάζευε, είχα κι από το παρελθόν μου πολύ βάρος, από άλλες συνθήκες, το οποίο όμως το διαχειριζόμουν. Κι εκεί πέρα αρχίσαμε να τα παίζουμε. Ύστερα πήγα και δούλεψα και στον ελαιώνα του πατέρα μου. Προφανώς το πατρικό είναι ένα ετεροκανονικό πλαίσιο στο οποίο επίσης δεν μπορούσα να είμαι αυθεντικό, πέρα από την IDF warrior που με είχε τρελάνει τελείως το ότι δουλεύω για εκείνη. Εεμ και μάζευα πίεση και τσίτα, βάρος, και σφίξιμο, πολύ σφίξιμο, και προφανώς σε αυτά τα περιβάλλοντα δεν είναι ότι απαραίτητα δε μπορούσα να υπάρξω με τον τρόπο που ήθελα, αλλά δεν ήθελα να υπάρξω με αυτό τον τρόπο, δεν ήθελα να δουλεύω για μια ισραηλινή warrior και να είμαι κουήρ εκεί μέσα και να υποστηρίζω το μαγαζί της αυθεντικά με την ταυτότητα μου, δεν ήθελα να αποτελώ risk washing της ισραηλινής εκεί μέσα, οπότε προφανώς έπρεπε να το περιορίσω αυτό, μετά προφανώς ο ελαιώνας με γάμησε τελείως και εκεί ξεκίνησε ο πόνος. Και από τότε δεν με έχει αφήσει. Και από τότε, λόγω της ευαλωτότητας που έχω λόγω του πόνου αυτού, έχω αναγκαστεί να μπω ακόμη περισσότερο σε ετεροκανονικά πλαίσια, να πιάσω μια δουλειά η οποία δεν με εκφράζει καθόλου... Έχει μια τέτοια χροιά η φετινή χρονιά, η οποία μαζεύει και ακόμη περισσότερη τσίτα και ο πόνος γίνεται και ακόμα χειρότερος και η λούπα αυτή επαναλαμβάνεται. Ενώ πέρυσι φόραγα την τακούνα μου, κουβάλαγα τις σόμπες του gay bar, έκανα πολλά πράγματα τα οποία δεν είχαν κανένα αρνητικό αντίκτυπο στο σώμα μου. Ήμουν μια χαρά".

Ο πόνος αυτός και η ψυχοσωματική αποφόρτιση του παρατεταμένου στρες και της πίεσης συχνά βιώνονται με μια αίσθηση απομόνωσης και αποδιοργάνωσης, ως στοιχεία τα οποία δεν μπορούν να γίνουν κατανοητά από άλλους, καθώς δεν είναι δυνατόν να "μοιραστούν" ("[A] Γιατί πάντα βγάζω κάτι από μέσα μου. Αλλά πάντα

κρατάω το στρες μέσα μου. [E] Οπότε αυτό είναι κάτι εσωτερικό και τα υπόλοιπα εξωτερικεύονται. [A] Ναι γιατί ο πόνος που νιώθεις σωματικά δε μπορεί να τον νιώσει κανένας άλλος, ενώ ψυχικά μπορεί να το νιώσει, όταν του μιλάς, όταν του ουρλιάζεις. Είναι αρκετά έντονο. Αλλά εσωτερικά πονάς" - Αφροξυλάνθη).

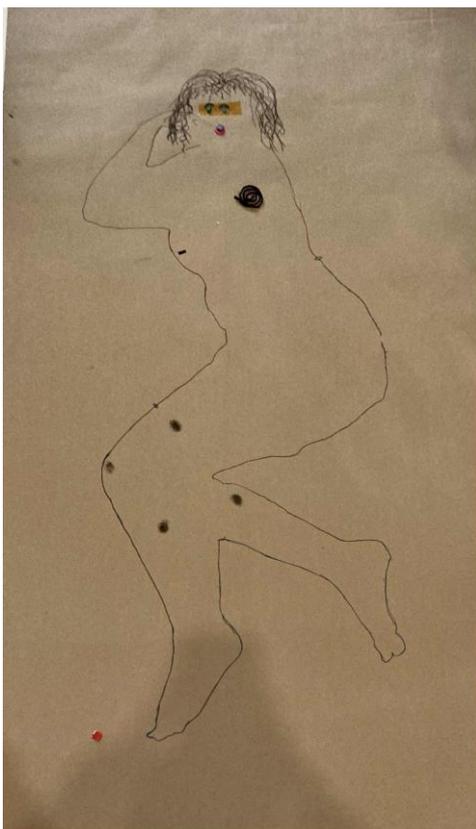
Σε ορισμένες αφηγήσεις η εκφόρτιση και η αποτύπωση άγχους ή τραυματικών εμπειριών πραγματοποιείται μέσω πρακτικών αυτοτραυματισμού ή αυτοτιμωρίας, καταδεικνύοντας πως η κανονιστική πίεση δύναται να εσωτερικευθεί και να κατευθυνθεί ενάντια στο ίδιο το σώμα ("Το ταπε καλύπτει τις πληγές των δακτύλων που συζητήσαμε και προηγουμένως, λειτουργεί σαν ένα μέσο κάλυψης ενός τραύματος, αυτοτραυματισμού εν μέρει; Με βοηθάει κάπως να το διαχειρίζομαι και να μην το κάνω και να μην έρχομαι αντιμέτωπη κιόλας με αυτό, κάπως σαν να με ηρεμεί όταν το καλύπτω, σαν μην υπάρχει, σαν να το εξαφανίζω, σαν να το κουκουλώνω... Και το σταματάω κιόλας" [Τερψιχόρη], "Και μεγαλώνοντας, επειδή ήταν και πολύ αυτή η απαίτηση να είσαι σε καλά κιλά, να είσαι ψηλή, αδύνατη, όμορφη, δεν ξέρω κι εγώ τι ένιωθα άβολα και με αυτό. Είχα περάσει μια περίοδο στη τρίτη γυμνασίου που έκανα εμετούς. Εσκεμμένα, όχι καταλάθος (γέλιο)" [Μαρκέλλα], "[M] Όταν με έπιαναν κρίσεις πανικού ή θελα να φύγω, δεν ξέρω από πού αλλά ένιωθα μια δυσφορία, ή θελα να γδάρω το σώμα μου, να βγω έξω από αυτό και να αρχίσω να τρέχω. Όταν περνούσα τις χάλια περιόδους με την εμφάνιση μου άρχισα να το νυχιάζω. Θυμάμαι μια μέρα είχα γδαρθεί και έτρεχαν αίματα και καθόμουν μπροστά στον καθρέφτη και δεν με άντεχα να με βλέπω" [Μαρκέλλα]).

Σε πολλαπλές συνεντεύξεις είχε προεξέχουσα θέση ο ρόλος της αποσύνδεσης από το σώμα ή τον εαυτό. Συζητήθηκε εκτενώς η εμπειρία του να μην αισθάνεται κανείς το σώμα του ή σημεία του "δικά του" και να μην έχει έλεγχο πάνω τους ("Ας πούμε νιώθω ότι υπάρχει γενικώς μια αποσύνδεση λίγο με το σώμα μου, νιώθω οριακά ας πούμε λες και κάπως ότι δεν έχω πλήρη έλεγχο όλου μου του σώματος, γενικώς του σώματος μου, ή και όντως νιώθω μια αποσύνδεση ας πούμε. Ε ναι. Επίσης οκ, μου βγήκε μόνο το πρόσωπο να ζωγραφίσω επί της ουσίας. Και με πολύ έντονα χρώματα κιόλας. Όπου ναι δε ξέρω ίσως είναι πραγματικά, νιώθω ότι είναι όντως το μόνο πράγμα πάνω στο σώμα μου που αναγνωρίζω ως Κλαίρη κάπως, Δηλαδή ότι υπάρχει μια αποσύνδεση ταυτοτική από το υπόλοιπο μου σώμα. Το οποίο δε το νιώθω σαν κομμάτι μου" [Κλαίρη, Εικόνα 4], "Θα ακουστεί μάλλον κακό αλλά με το πως αντιμετωπίζεται το γυναικείο σώμα μερικές φορές, δεν έχω φτάσει σε σημείο να λέω ότι το σώμα μου είναι δικό μου καθαρά, οπότε ό,τι σχετίζεται με θηλυπρέπεια νιώθω ότι είναι πιο αποκομμένο από την κουήρ ταυτότητα" [Μαρκέλλα]).

Αυτή η αίσθηση της αποσύνδεσης από κάποια σημεία του σώματος τα οποία βιώνονται ως σημεία που "δεν μου ανήκουν" μπορεί σε αρκετές περιπτώσεις να συνδεθεί και με την έκφραση φύλου και την δυσφορία που ίσως την συνοδεύει ("[E] Και βρίσκεις και κάποια σημεία τα οποία τα βιώνεις κάπως αποκομμένα από το κουήρ στοιχείο; [Π] Ναι είναι ο κορμός ξέρω γω, τα οπίσθια, η περιφέρεια, είναι όλα τα σημεία που νιώθω ότι πάντα σηματοδοτούν κάτι στον έξω κόσμο είτε το θέλω είτε όχι. Εε κάποιες φορές μπορεί να το θέλω αλλά αυτό το συνεχές είναι.. και το ανυπέρβλητο είναι λίγο..." (Πιτσιρίκι), "[A] Αυτά (μου αρέσουν), τίποτα άλλο. [E] Οπότε στο πρόσωπο σου μόνο χαρακτηριστικά. [A] Ναι το πρόσωπο μου. Για το σώμα μου είμαι πολύ ashamed. Αυτό έχει να κάνει με το lgbtq. Πάντα [...] μου έλεγαν "μεγάλωσες έγινες ολόκληρη

κοπέλα ή γυναίκα κτλ". Και όταν υπάρχει ένα παιδί το οποίο ανακαλύπτει τη ταυτότητα του και δεν νιώθει τόσο πολύ γυναίκα ή δε ξέρει τι νιώθει, όταν του λες κάτι τέτοιο, που οκέυ το λες καλοπροαίρετα, αλλά φαντάσου το συναίσθημα του άλλου. Δε ξέρεις τι νιώθει οπότε μη το κρίνεις. Με βλέπεις έχω κοντά μαλλιά, φοράω φαρδιά ρούχα συνέχεια, δε δείχνω το σώμα μου και μου λες αυτό" [Αφροξυλάνθη]]

Εικόνα 4: Ο χάρτης της Κλαίρης. Σε αυτό το body map η συμμετέχουσα καταδεικνύει την αποσύνδεση που βιώνει από το σώμα της μέσω της μηδαμινής απεικόνισης του, σε αντίθεση με το πρόσωπο το οποίο έχει συμβολιστεί με έντονα χρώματα ως το μοναδικά ελέγξιμο και αναγνωρίσιμο ως δικό της στοιχείο.

Πηγή: Body mapping συμμετέχουσας στην έρευνα.

Παράλληλα, περιγράφεται εν πολλοίς ένα αίσθημα συνολικής αποσύνδεσης από το σώμα, η αίσθηση ότι το άτομο παρακολουθεί το σώμα του "απ' έξω" ή ότι δεν έχει επαφή με την πραγματική εικόνα του σώματός του ("Παθαίνω κι αυτό το ότι δε μπορώ να αναγνωρίσω τον εαυτό μου στον καθρέφτη εεε *depersonalisation*; Είναι αυτό το περίεργο συναίσθημα, απόκοσμο; Ότι βλέπεις τον εαυτό σου και δε καταλαβαίνεις ακριβώς ότι είσαι εσύ... δε μπορείς να το συλλάβεις αυτό το πράγμα ότι είσαι εσύ" (Ουρανία), "Υπάρχει κάπως μια αποσύνδεση από το έξω κομμάτι μου ρε παιδί μου, δηλαδή δε ξέρω πως να το περιγράψω απλά αισθάνομαι ότι έχω μια πολύ έντονη αποσύνδεση από το πως φαίνομαι εξωτερικά, που για μένα αυτό που βλέπω έξω είναι το περίγραμμα μου. [...] συνήθως είμαι τόσο απορροφημένη ας πούμε κάπως στην δική μου δυσφορία που νιώθω που χάνω κάθε επαφή και αίσθηση με το πως φαίνομαι όντως." (Πιτσιρίκι))

Οι εμπειρίες αυτές, άλλοτε σωματοποιημένες και άλλοτε περισσότερο ψυχικές, αναδεικνύουν ότι η ντροπή και η δυσφορία εσωτερικεύονται και εγγράφονται στο σώμα και την ψυχική εμπειρία με τρόπους που επηρεάζουν βαθιά την καθημερινότητα των ατόμων.

3. Διαπραγμάτευση ταυτότητας και διαχρονικές μετατοπίσεις

Στο τρίτο θεματικό πεδίο, οι αφηγήσεις των συμμετεχόντων/ουσών κατέδειξαν ότι η ταυτότητα δεν βιώνεται ως σταθερή και αμετάβλητη, αλλά ως μια διαδικασία που βρίσκεται υπό συνεχή διαπραγμάτευση, κοινωνική επιρροή και αναθεώρηση. Το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον δεν εμφανίζονται ως διακριτές και γραμμικές φάσεις, αλλά αλληλοδιαπλέκονται, συγκροτώντας ένα μεταβαλλόμενο βίωμα του εαυτού. Η διαπραγμάτευση αυτή αφορά όχι μόνο την queer ταυτότητα καθ' αυτή, αλλά και την αποδοχή του ενσώματου εαυτού σε ένα πλαίσιο, όπου όλες οι διαφορετικές πτυχές του καλούνται να χωρέσουν και να συνυπάρξουν, χωρίς ωστόσο η "απαρτίωση" να θεωρείται ένα σταθερό σημείο "άφιξης".

Η πορεία της "ανακάλυψης" της κουήρ ταυτότητας συχνά ξεκινούσε με ασυνείδητες πρώτες ανακαλύψεις ή σημάδια, τα οποία εκ των υστέρων αποκτούσαν νόημα όταν συστηματοποιούνταν η σκέψη γύρω από την ταυτότητα. (*"Ήτανε μια περίοδος στο λύκειο που για πλάκα φασωνόμασταν με την κολλητή μου για κάποιο λόγο (γέλιο). Και οκ, νιώθω ότι γι' αυτήν ήταν όντως λίγο πλάκα αλλά για μένα κάποιες φορές υπήρχε μια σκέψη ότι θα ήθελα να προχωρήσει και παραπάνω ας πούμε. Ήταν δηλαδή οι πρώτες φορές που κάπως μέσα από αυτό το χάσμα συνειδητοποίησα ότι οκ εμένα ίσως να μου αρέσει λίγο περισσότερο απ' ότι αρέσει σε αυτήν. Και ίσως πρέπει να το εξερευνήσω λίγο παραπάνω."* [Κλαίρη])

Η διαδικασία αυτή, ωστόσο, δεν είναι γραμμική, καθώς εμπεριέχει περιόδους άρνησης, είτε προς την ίδια την ταυτότητα, λόγω σύγκρουσης με κυρίαρχες κοινωνικές αφηγήσεις ή με την έως τότε αυτοαντίληψη, (*"Και το τελευταίο κεφάλαιο θα μπει ότι "Υπάρχει και η επόμενη κοπέλα που θα σε καταστρέψει" (γέλιο). Δεν είναι μόνο μια. Και εκεί που νόμιζα ότι δε θα αγαπήσω ποτέ ξανά κοπέλα και [...] έλεγα έτσι πολύ ισχυρά ότι εμένα η Α. μ' άρεσε, δεν μ' αρέσουνε, δεν έχω νιώσει μέχρι στιγμής έλξη για άλλες κοπέλες και μ' αρέσει μόνο η Α., αν δεν έχω την Α. δε θέλω καμία ξέρω 'γώ... Αλλά θέλησα κι άλλη (γέλιο)"* [Ροζαλία], *"Κάπου εκεί τέλη γυμνάσιου, αρχές λυκείου άρχισα να συνειδητοποιώ και την ταυτότητα μου την σεξουαλική. Προφανώς στην αρχή δεν ήθελα να ισχύει."* [Μαρκέλλα]), είτε απέναντι σε προηγούμενες εκδοχές του εαυτού, που απορρίπτονται ή διαγράφονται ως κατώτερες ή "πλέον ξένες" (*"Πήγα στη σχολή μετά, εκεί οικειοποιήθηκα πολύ περισσότερο την κουήρ ταυτότητα και το έκανα πάρα πολύ, φάση: ωραία, τέλος. Δηλαδή απαρνήθηκα κιόλας κάθε προηγούμενη ταυτότητα που μπορεί να μην ήταν ακριβώς αυτό"* [Ουρανία]).

Η δυσκολία αποδοχής του εαυτού ή απαρτίωσης των διαφορετικών πλευρών του - είτε λόγω των κοινωνικών επιταγών είτε εσωτερικών διεργασιών- προκαλεί συχνά σύγχυση, αποσύνδεση, ντροπή και αίσθηση ανεπάρκειας. (*"Έτσι όπως το βλέπω, κάπως βλέπω ένα αποτέλεσμα πολλών πραγμάτων, πολλών στοιχείων που έχουνε να κάνουνε με ανασφάλειες, μετανιώματα, ψυχοσωματική κάπως εκφόρτιση άγχους και ψυχικής πίεσης, σημεία στο σώμα που δεν έβλεπα για κάποια χρόνια, δεν είχα συνειδητότητα γι' αυτά, με αποτέλεσμα να μην έχω καλή σχέση μαζί τους."*

[Τερψιχόρη], "Νιώθω ότι είναι μια κατάσταση μπερδέματος γύρω από πολλά θέματα. Γύρω και από αυτά που ξεκίνησα να λέω στην αρχή ας πούμε και για το κουήρ: Ότι μέχρι κι εγώ η ίδια αμφισβητώ το κατά πόσο... Μήπως δεν είμαι; Μήπως είμαι; Μήπως δεν αξίζω να λέω ότι είμαι; Μήπως συγκριτικά με άλλα κουήρ άτομα είμαι λιγότερο κουήρ; Δηλαδή το βάζω σε μια ζυγαριά και σε μια κλίμακα ας πούμε"[Κλαίρη]]. Στο ίδιο πλαίσιο, η μη αποδοχή της κουήρ ταυτότητας, τόσο από τον εαυτό όσο και από τους άλλους, ενδυναμώνει το βίωμα της αποξένωσης από τον περίγυρο ή ακόμη κι από τον ίδιο τον εαυτό. Ο Κάρολος νιώθει "ότι επειδή είναι και κάτι, ειδικά μέχρι να γίνει η πρώτη εξωτερικήυση, που δεν μπορείς να το συζητήσεις με κάποιον, είσαι πολύ μόνος σου και το μεγαλοποιείς πάρα πολύ στο μυαλό σου και αγχώνεσαι και δεν μπορείς να εκφράσεις ούτε αυτά που νιώθεις ούτε τις σκέψεις σου".

Οι εντάσεις αυτές αντικατοπτρίζονται και στη σχέση με το σώμα, καθιστώντας έκδηλο το στοιχείο της αμφιθυμίας με τα ίδια σημεία να βιώνονται ως πηγές ντροπής και ως τόποι υπερηφάνειας και προσωπικής νοηματοδότησης. Το Πιτσιρίκι συζητάει τη σχέση της με σημεία του σώματος τα οποία προδίδουν μια θηλυκότητα και συχνά τα βιώνει ως εγκλωβιστικά, αλλά παράλληλα μπορούν να της παρέχουν κάποιο πλαίσιο δράσης: "Ε και για μένα αυτά τα σημεία είναι πολύ... Σίγουρα παίζουν έναν πολύ μεγάλο ρόλο αλλά ρε παιδί μου είναι λίγο αμφίσημο και μη προσδιορισμο το πως νιώθω σε σχέση με αυτό. Δηλαδή άλλες φορές μου είναι πάρα πολύ εγκλωβιστικό ότι ό,τι και να κάνω ας πούμε ο σωματότυπός μου προδίδει αναπόφευκτα κάτι το πολύ θηλυκό, άλλες φορές ξέρεις είναι κάτι μέσα στο οποίο νιώθω άνετα και μου προσφέρει και ένα πλαίσιο δράσης ας πούμε κάπως, ειδικά αν μιλάμε ξέρω 'γώ για ρουχισμό ας πούμε και τα λοιπά, κάποιες φορές όμως το νιώθω πολύ εγκλωβιστικό παιδί μου". Η Τερψιχόρη διαπραγματεύεται τη σχέση της με τα δόντια της που συνιστούσαν αντιμαχόμενο πεδίο αυτοπεποίθησης και ανασφάλειας και την μετάνοια που προκύπτει από την απόφασή της να τα αλλάξει: "Τα δόντια ήτανε ανασφάλεια από παιδί και τα λοιπά, ήτανε ένα χαρακτηριστικό που μου άρεσε αλλά μου δημιουργούσε και ανασφάλεια και μπήκα σε μια τέτοια διαδικασία (ορθοδοντικής) και τώρα το έχω μετανιώσει γιατί νιώθω ότι χάλασα ένα χαρακτηριστικό που ήτανε ρε παιδί μου έτσι πιο ιδιαίτερο και από το οποίο πήγαζε ένα κομμάτι αυτοπεποίθησης. [...] Οπότε θα έλεγα ότι είναι ένα στοιχείο έτσι κάπως ιδιαίτερο, με την έννοια ότι είναι ένα αμφίθυμο δυνατό στοιχείο, δηλαδή το οποίο νιώθω ότι είναι έντονο εε προσόν, αγαπημένο σημείο και τα λοιπά, αλλά ταυτόχρονα και μια μεγάλη πηγή ανασφάλειας, και στο παρελθόν και στο παρόν, λόγω της παρελθοντικής ανασφάλειας και των κινήσεων που έκανα για να την καλύψω"

Η κλιμάκωση του χάσματος μεταξύ των διαφορετικών σημασιοδοτήσεων πραγματώνεται μέσω της αναγνώρισης ότι οι πτυχές αυτές -του σώματος και της ταυτότητας- δεν χρειάζεται να χρωματίζονται αποκλειστικά ως όμορφες/άσχημες και κανονιστικές/αποκλίνουσες, της νοηματοδότησης των ανασφαλειών και της αναγνώρισης της δυνατότητας "αμφισημίας" και συνύπαρξης αντιφατικών συναισθημάτων απέναντι στο σώμα και τον εαυτό. Για την Τερψιχόρη αυτό είναι θέμα τριβής με το σώμα, ψυχικής ωρίμανσης και ενσώματης δουλειάς: "[T] Μετά θα έβαζα και ένα στάδιο ωρίμανσης και περισσότερο "εσωτερικότητας και συνειδητότητας". [E] Και αυτή η συνειδητότητα οδηγεί σε κάποια αποδοχή; [T] Ναι, γιατί έρχεσαι face forward στα πάντα, σε όλα σου τα σημεία, και στα πιο ωραία και στα πιο άσχημα, βρίσκεις άσχημα πράγματα σε αυτά, τα δουλεύεις, και μέσα απ' τη δουλειά,

υπάρχουνε πολλά ups and downs αλλά σε μεγαλύτερο πλάνο ρε παιδί μου βλέπω αυτό, ότι όσο τα δουλεύεις και όσο τα αντιμετωπίζεις βοηθάει στο να τα αποδεχτείς, να τα αποδεχτώ. Και δε με κατατρώνει ρε παιδί μου κάπως... Δεν νιώθω αυτό που παλιά ένιωθα ότι "Α τι είναι αυτό ξέρω 'γώ, θέλω να το αλλάξω, είναι χάλια. Πωπω τι πάθαμε ξέρω 'γώ γεννηθήκαμε έτσι απαπα ας το τώρα". Στη πραγματικότητα μωρέ ντάξει μεγαλώνοντας καταλαβαίνω ότι έχει να κάνει με το πόσο σε επαφή είσαι με το συγκεκριμένο πράγμα, δεν αλλάζουν τα πράγματα μαγικά. Ούτε η αντίληψη σου γι' αυτά" και για όλα ανεξαιρέτως τα άτομα είναι ζήτημα αποδοχής από τον κοινωνικό περίγυρο.

Η αναγνώριση της αμφισημίας και η σημασιοδότηση, με τη σειρά τους, οδηγούν στην αποδοχή και την συγκρότηση μιας ενιαίας πολυπρισματικής εικόνας για τον εαυτό. Τόσο για τον Κάρολο όσο και για την Μαρκέλλα, η αποδοχή και η οικειοποίηση της κουήρ ταυτότητας σχετίζεται με την αποδοχή του εαυτού ως αυθεντικής ολότητας. ("Αλλά με τα χρόνια θεωρώ ότι κατάφερα να το αποδεχθώ, και θεωρώ ότι για 'μένα η αποδοχή έγινε στο σημείο που σταμάτησα να σκέφτομαι ότι θα προτιμούσα να μην ίσχυε. Δηλαδή θυμάμαι κιόλας χαρακτηριστικά ένα βράδυ που είχα δει ένα όνειρο ότι κάπως είχα ξανά γίνει straight και μετά ξύπνησα πάρα πολύ τρομαγμένος. Εκείνη την στιγμή νιώθω ότι συνειδητοποίησα ότι έτσι είμαι και ότι δε θα ήθελα να ήμουν κάπως αλλιώς ούτε να αλλάξω. Συνειδητοποίησα και ότι πολλά ερωτηματικά που είχα για τον εαυτό μου συνδεόντουσαν κάπως και ότι δεν είναι μόνο η προτίμηση, αλλά και πολλά άλλα κομμάτια από τον χαρακτήρα σου [...] ότι αυτό που είσαι είναι ένα πράγμα το οποίο αποτελείται από το κουήρ και από όλα τα υπόλοιπα, αλλά όλα αυτά συνδέονται, είναι ένα σύνολο" [Κάρολος], "[...] γιατί μέσω αυτής της ταυτότητας νιώθω ότι είναι πιο υγιής η σχέση που έχεις γιατί δεν κοιτάζεις να δεις αν αρέσω σε άντρες ή σε γυναίκες ή σε οτιδήποτε άλλο. Είσαι εσύ, αν αποδεχθείς ότι είσαι κουήρ πλήρως, νιώθω ότι είναι πιο κοντά στο να αποδέχεσαι γενικά τον εαυτό σου. Γιατί είναι μεγάλη διαμάχη το αν θα είσαι κουήρ και πως σε αντιλαμβάνονται άλλοι, πώς σε αντιλαμβάνεσαι εσύ, πως ζεις μέσα σε αυτή τη ταυτότητα." [Μαρκέλλα])

Παράλληλα, αναδύθηκε το βίωμα του πένθους είτε για παλαιότερους εαυτούς -πιο ανέμελους ή πιο "ανέγγιχτους" από κοινωνικές πιέσεις- ("Εντάξει θα έλεγα ένα πρώτο στάδιο που είναι πιο άγνοια, παιδικότητα τέτοια πράγματα που δεν έχουν προκύψει αρνητικές εε αρνητικά συναισθήματα ακόμα, πιο ξέγνοιαστο, χωρίς αναστολές, χωρίς να έχει και κάποια συγκεκριμένη ταυτότητα το σώμα χωρίς να νιώθω ότι πρέπει να επιτελέσω κάποιο ρόλο ό,τι κι αν είναι αυτό. Εεε πιο ουδέτερο και ξέγνοιαστο και θετικό κάπως; Θα το τοποθετούσα στο παιδικό στήθος που είναι έτσι ουδέτερο και δεν έχει ακόμα κάποια συγκεκριμένη ρε παιδί μου ανάγνωση, και για το παιδί και γενικώς" [Τερψιχόρη], "Ναι όταν σκέφτομαι ρε παιδί μου τα καλά, ήταν αυτή η πρώτη σχέση που ήτανε πολύ ακατέργαστη. Και ίσως είναι και επειδή ντάξει ήμουν και 16 χρονών ας πούμε και δε κουβαλούσα όλα αυτά τα πράγματα που κουβαλάω σήμερα." [Πιτσιρίκι]) είτε για εκδοχές που χάθηκαν μέσα στην προσπάθεια προσαρμογής (όπως στο παραπάνω απόσπασμα σχετικά με τα δόντια της Τερψιχόρης).

Η αποδοχή της queer ταυτότητας δεν μοιάζει ομοιόμορφη και δεν συνεπάγεται τα ίδια πράγματα σε όλα τα άτομα. Καταρχάς, δεν συνεπάγεται για όλα την ανάγκη ένταξης σε μια κατηγορία ή "ταμπέλα". Για κάποια άτομα συνδέθηκε με την υπερηφάνεια που μπορεί να ενέχει η ένταξη σε συλλογικές κατηγορίες ή ταμπέλες,

ενώ άλλα προτιμούν να υιοθετούν μια περισσότερο "αποδομημένη" ταυτότητα και οπτική και δεν αισθάνονται την ανάγκη να έχουν σταθερό αυτοπροσδιορισμό, να άπτονται σε κάποιο δίπολο ή κατηγορία. Άλλοτε βιώνεται ως μια συνειδητή επιλογή και ως ένα "φίλτρο υπό το οποίο αντιλαμβάνομαι τον κόσμο" και άλλοτε ως ένα κομμάτι του εαυτού τους που έχουν αποδεχθεί αλλά δεν "καθορίζει" με τον ίδιο τρόπο άλλους τομείς της ζωής τους.

4. Ελευθερία, αντίσταση και αναδημιουργία

Στο παρόν θέμα εντάσσονται έννοιες όπως η ελευθερία, η αντίσταση και η αναδημιουργία, όροι που αναδεικνύουν την "όμορφη" πλευρά της κουήρ ύπαρξης, ως ταυτότητας που αγωνίζεται για την αναγνώριση της και αξίζει να βιώνεται ως ελεύθερη και χαρούμενη.

Η οικειοποίηση του κουήρ στοιχείου και η "απελευθέρωση" από το κανονιστικό βλέμμα συνεπάγονται, για πολλά άτομα, αίσθηση ελευθερίας, σωματικής αυτοδιάθεσης και αυτονομίας, οδηγώντας σε αυθεντική ταυτοτική έκφραση. Τα κουήρ άτομα βρίσκουν την ελευθερία *"στην συλλογικότητα, στην κοινότητα σε αυτά τα πάρτυ, σε αυτές τις δράσεις, και στη φύση. Εκεί που δεν υπάρχει αυτό το βλέμμα. Σε αυτά τα μέρη κυρίως ελευθερία, εκεί που υπάρχει έλλειψη κριτικής ρε παιδί μου και παγίωσης και κατηγοριοποίησης. Ή εκεί που υπάρχει κοινοτικά, σε μορφή μικρόκοσμου"* (Barbie). Η αίσθηση του ότι "το σώμα μου μου ανήκει" περιγράφεται πολύ όμορφα από το Πιτσιρίκι, η οποία θεωρεί ότι σχετίζεται με την αυτενέργεια και με την θεώρηση ότι το σώμα δεν είναι κάτι εξωτερικό από τον εαυτό αλλά ο ίδιος ο εαυτός και επομένως δεν μπορεί να καταστεί "ιδιοκτησία" κάποιου άλλου, αφού δεν είναι κάτι που "κατέχει" η ίδια εξαρχής: *"Η ιδανική, ιδεατή σχέση μου είναι δύο πράγματα. Πρώτον, εγώ μπορώ να κινήσω και να ντύσω και να φερθώ ρε παιδί μου γενικά στο σώμα μου και μέσα στο σώμα μου με όποιον τρόπο θέλω. Εεμ και επίσης, τώρα αυτό είναι εντελώς θεωρητικό, αλλά θα ήθελα να το φτάσω αυτό βιωματικά. Διάβαζα σε κάποια φάση τέλος πάντων τον υλισμό του Eagleton και έλεγε ότι όταν λέμε το σώμα μου, είναι γελοίο. Γιατί δεν είσαι εσύ και το σώμα σου, δεν είναι κάτι που έχεις. Είσαι το σώμα σου, δεν είσαι τίποτα άλλο πέρα από το σώμα σου. Δηλαδή δεν μπορείς να πεις το πόδι μου, το χέρι μου, λες και είναι κάτι που έχεις και μπορείς να το αφήσεις άμα θέλεις. Και αυτό εμένα μου ήταν αποκαλυπτικό και θα ήθελα κάποια στιγμή να αντιλαμβάνομαι τον εαυτό μου ακριβώς έτσι. Δηλαδή να μην έχω σχέση με το σώμα μου γιατί δεν υφίσταται σχέση, δεν είναι δύο πράγματα είναι ένα. Και είμαι αυτό, να είμαι ένα σώμα από τα πολλά"*.

Ο παραπάνω συλλογισμός συνυφαίνεται και με την έννοια της αυθεντικότητας και την εγχάραξη ενός αυτοδημιούργητου μονοπατιού, ανεπηρέαστου από το εξωτερικό βλέμμα. *("Σίγουρα θα κολλήσω πάλι στην έννοια της αυθεντικότητας. Αυθεντικότητα, και να μη με νοιάζει καθόλου.. ας πούμε φτιάχνω κάτι που το προβάλλω στους άλλους αλλά είναι κάτι που όντως κάπως φουλ το κάνω εγώ για μένα.. εγώ είμαι αυτό, έχω αυτό το σώμα και έχω μείνει να ζω απλά για τον εαυτό μου και να κάνω πράγματα που μ' αρέσουν με φουλ ελευθερία"* [Ουρανία], *"Στην περίπτωση της non binary ταυτότητας ήταν πολύ απελευθερωτικό, και εκεί ένιωσα πρώτη φορά ότι όντως μπαίνω σε ένα στάδιο αυτοέκφρασης το οποίο είναι όντως δικό μου και με εκφράζει αυθεντικά και νιώθω ότι μπορώ να ζήσω σε αυτό ρε παιδί μου, ότι όντως μου βγάζει νόημα και αξίζει να το ακολουθήσω και να δημιουργήσω τη ζωή μου γύρω από αυτό,*

και με βάση αυτό και τα λοιπά" [Barbie], "Και το drag με βοηθάει επειδή δε ντύνομαι για κάποια περίπτωση ειδική, για να με δει κάποιος, το κάνω πραγματικά για εμένα. Και βγαίνει από μέσα μου το πάθος, η ιδέα, η τέχνη, η ευχαρίστηση μέσα από όλο αυτό, και μόνο έτσι μπορώ να πω ότι κάνω κάτι με το σώμα μου για να συναντήσω το μέσα μου, το έξω να συναντήσει το μέσα" [Άλεξ]

Εικόνα 5: Ο χάρτης της Τερψιχόρης. Σε αυτό το body map η συμμετέχουσα γελοιοποιεί σημεία του σώματός της που γίνονται αντιληπτά με ένα φετιχιστικό βλέμμα (π.χ. "ανάποδο βυζί"). Η συνύπαρξη πολλών διαφορετικών στυλιστικών στοιχείων και αντικειμένων, καθώς και μέσων απεικόνισης τους, αναδεικνύει την δυνατότητα ενύπαρξης πολλαπλών διαφορετικών ταυτοτήτων στο ίδιο σώμα, καθώς και την δυνατότητα αποδοχής των ανασφαλειών και δημιουργικής αναμόρφωσής τους.

Πηγή: Body mapping συμμετέχουσας στην έρευνα.

Η αυθεντικότητα συνδέεται συχνά με την έννοια της κουήρ χαράς (queer joy), μιας χαράς που δεν είναι απλώς ένα συναίσθημα αλλά τρόπος ύπαρξης για άτομα που έχουν συχνά υποφέρει από κοινωνικές πιέσεις και αποκλεισμούς. Για τη Barbie, η χαρά είναι αυτό που κάνει την κουήρ ύπαρξη βιώσιμη: "Εγώ το πρώτο πράγμα που φαντάζομαι σε αυτές τις περιπτώσεις είναι ένα πάρτυ, είναι ένα τέτοιο συνονθύλευμα κουήρ ανθρώπων που εκφράζονται χωρίς τέτοιες συγκρατήσεις, αυθεντικά, σε ένα safe space, δηλαδή συμβολικά για μένα αυτό προκύπτει γιατί εκεί υπάρχει και πολλή χαρά,

που για μένα είναι πολύ σημαντικό σαν στοιχείο στην κούηρ ανάγνωση, γιατί μιλάμε πολύ συχνά για πόνο και για καταπίεση, πράγματα που πρέπει να μιλάμε για αυτά γιατί σε αυτά πρέπει να απευθυνθούμε αλλά για να το κάνουμε με έναν βιώσιμο τρόπο πρέπει να υπάρχει και αυτή η ανάλυση και η αναγνώριση της χαράς και της ευφορίας που μπορεί να προκύψει μεταξύ μας, όταν ερχόμαστε μαζί και δημιουργούμε χώρους και καταστάσεις". Για πολλά συμμετέχοντα το άγγιγμα βιώνεται ως βαθιά ευφορικό, εκφράζοντας και ταυτόχρονα καλύπτοντας την ανάγκη για οικειότητα, στοργή και σύνδεση, ενώ γίνεται αντιληπτό και ως έκφραση αποδοχής απέναντι στο σώμα του ατόμου που αγγίζεται.

Η αντίσταση εκδηλώνεται με ποικίλες μορφές. Η δημιουργία κοινοτήτων που προσφέρουν στήριξη, αποδοχή και ασφάλεια αναγνωρίστηκε από όλα τα άτομα ως κομβική πρακτική που ενισχύει την ανθεκτικότητα και συνιστά μια μορφή αντίστασης ("Οι κοινότητες που δημιουργούνται και αυτό που νιώθεις με τα άτομα που κι αυτά είναι κούηρ και περνάνε τα ίδια- μπορεί να περνάνε τα ίδια πράγματα. Αυτό είναι το πιο αυθεντικό πράγμα ξέρω 'γώ, απ' όλα δηλαδή" [Ουρανία], "Για μένα η κοινότητα προσωπικά είναι πάντα και πολιτική, και συγκεκριμένα αναρχική και είναι ένα ασφαλές πεδίο μέσα στο οποίο τα κούηρ θα μπορούν να απελευθερωθούν και να κάνουν πραγματικά πανέμορφα πράγματα, ειδικά για τα standards αυτής της κοινωνίας" [Barbie]) Ταυτόχρονα, η κοινότητα δύναται να θεωρηθεί ως ένας παράγοντας από τον οποίο εξαρτάται η ίδια η έκφραση του κούηρ στοιχείου καθώς προσφέρει έναν ασφαλή χώρο ανακάλυψης και έκφρασης και λειτουργεί ως πηγή έμπνευσης ("Ενεργές κοινότητες ατόμων που συνδέονται και με την έκφραση της ταυτότητας και είναι άτομα με τα οποία νιώθω ότι μπορώ να υπάρχω ελεύθερος, και με εμπνέουν να ξεδιπλώνω διάφορες εκφάνσεις της ταυτότητάς μου, να πειραματίζομαι χωρίς να χρειάζεται να υπάρχει κάποια επίκριση και με ενθαρρύνουν, προς κάτι πιο ό,τι να 'ναι, πιο ελεύθερο, πιο δημιουργικό, άνευ όρων" [Τερψιχόρη])

Μια άλλη μορφή αντίστασης είναι η αποδόμηση των κυρίαρχων κανονιστικών κατηγοριών μέσω της δημιουργικής τους αποσταθεροποίησης και του μετασχηματισμού τους, με τρόπο που τις αμφισβητεί, τις σατιρίζει, τις διαστρεβλώνει και τις επανανοηματοδοτεί. Ενδεικτικά, τέτοιες πρακτικές είναι τα drag performances (Άλεξ, Barbie) και οι περσόνες που τα απαρτίζουν, των οποίων ο ρόλος είναι ακριβώς η έκθεση της έμφυλης "κανονικότητας" μέσω της παραμορφωμένης αναπαραγωγής των ρόλων αυτών. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται επίσης η υιοθέτηση μιας ρευστής έμφυλης ταυτότητας, εκτός του δίπολου άνδρα/γυναίκας. Ένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποσταθεροποίησης των κανονιστικών επιταγών είναι το "ανάποδο βυζί" στο σχέδιο της Τερψιχόρης (Εικόνα 5): "[T] Εντάξει, ας κάνουμε κι ένα βυζί τώρα μιας και τα συζητάμε αυτά τα πράγματα. [E] Για κάνε. [T] Ορίστε, τοποθέτηση βυζιού, έτσι. Για να αποστομώσουμε κάποιους κάποιους. [E] και για πες για το βυζί το ανάποδο. [T] Το βυζί το ανάποδο, λοιπόν, αποσταθεροποίηση των στεγανών και των παγιωμένων εικόνων για το γυναικείο σώμα, απο-φетиχοποίηση και λίγο κοροϊδία για τη γελοιότητα της ανάγνωσης κάποιων ανθρώπων γι' αυτό. Λίγο ωπ! παιδια! τι και αν; Ότι μπορείς να παίξεις ρε παιδί μου. Δηλαδή πραγματικά μακάρι να γινόταν αυτό το πράγμα, είναι ο καλύτερος τρόπος για μένα, για να απαντήσεις σε αυτή την στερεοτυποποίηση ας πούμε είναι να δείξεις μια εναλλακτική χιουμοριστική κάπως. Το να το χρησιμοποιείς

με έναν λίγο παράδοξο τρόπο, ας πούμε κάτι που μπορεί να θεωρείται στερεοτυπικά σέξυ, ωραίο και τα λοιπά, να το γελοιοποιείς λιγάκι".

Στην αποσταθεροποίηση αυτή ενσωματώνεται και το "φανταστικό στοιχείο", το οποίο επιτρέπει τη φυγή από περιοριστικές πραγματικότητες και την κατασκευή εναλλακτικών χώρων δράσης και αντίδρασης ("Ναι γιατί για μένα το κούηρ είναι και πολύ στην φαντασία και στην δημιουργικότητα γιατί πρέπει να φανταστούμε και την ύπαρξη μας μέσα σε αυτόν τον κόσμο. Το να φανταστούμε την ύπαρξη μας μέσα σε αυτόν τον κόσμο είναι πολύ σημαντικό και γι' αυτό και η κούηρ αντίσταση για εμένα υπάρχει και εκφράζεται πολύ μέσα από το μυθολογικό, μέσα από αυτά τα στοιχεία τα πιο φανταστικά, φαντάζομαι πούστρες να είναι κυρίως τρομακτικές για τον κόσμο, με στοιχεία έτσι τεράτων, μυθολογικών πλασμάτων. Είναι πολύ ευφορικό το να μπορείς να φανταστείς έναν κόσμο στον οποίο ο καταπιεστής να τρομάζει και να φοβάται το θύμα. Και για μένα αυτό είναι και η πολιτική δράση. Ιδανικά να τρομάζει" [Barbie, Εικόνα 2]).

Τα συμμετέχοντα συχνά καταφεύγουν σε φανταστικές ταυτότητες όπως αυτή της μάγισσας και του φρικιού ("Επίσης ταυτοτικά, και που είχε προκύψει κι αυτό κατά τη διάρκεια της εφηβείας και ήταν πολύ ενδυναμωτικό σχετικά με τη διαφορετικότητα από το ετεροκανονικό πλαίσιο ήταν η ταυτότητα ή πιο μαγισσένια, η μαγισσέ ταυτότητα, η οποία δεν είχε καθόλου τυχαία προκύψει, όταν δεχόμουν τις πιο έντονα ομοφοβικές επιθέσεις στην εφηβεία μου, εκεί είχε βγει έντονα αυτή η αναζήτηση και με είχε βοηθήσει πολύ να πατήσω μέσα στην δύναμη μου, ως ένα άτομο το οποίο κοινωνικά δεν είχε κάποια δύναμη, κάπως σαν να την βρήκα μέσα από αυτή τη ταυτότητα και μέσα από αυτές τις πρακτικές τις τελετουργικές οι οποίες δίνουν νοσηματοδοτήσεις που πηγάζουν από μέσα, πιο εσωτερικά, και είναι μια ανάγνωση για τον κόσμο αυτή της μάγισσας, η οποία μπορεί να είναι πολύ ενδυναμωτική για κούηρ άτομα πιστεύω. Οπότε θα έβαζα και αυτό το στοιχείο, το οποίο [...] ήταν από τα πρώτα, δηλαδή και πριν από την αποδοχή της σεξουαλικότητας, ήταν το πρώτο ξεκλείδωμα η μαγισσούλα φίλη η οποία βρίσκει τρόπους να ξεσπά την καταπίεση τελετουργικά, σπάζοντας αυγά, κάνοντας τέτοια πράγματα, δηλαδή συμβολικά πράγματα, φορτίζοντας πράγματα και σπάζοντας ή δένοντας τους κακοποιητές, τέτοια πράγματα. Ναι αυτό ήταν το πρώτο σκαλί προς την ενδυνάμωση θα πω. [...] Είχα ένα βωμό στο σπίτι με κεριά και λιβάνια και όλα αυτά τα πράγματα και που έκανα εκεί πέρα τους εξορκισμούς μου, τα τέτοια, έδιωχνα τις κακές τις ενέργειες που με περιέβαλαν, που μου πρόσαπτε το κοινωνικό πλαίσιο. Τα έκανα με δικό μου τρόπο τα πράγματα." [Barbie], "Και πλέον όντας αρκετά χρόνια μέσα στη κοινότητα ρε παιδί μου με κάποιο τρόπο και κοινωνικοποιούμενη και μέσα σε αυτή νιώθω ότι στο τρόπο που εκφραζόμαστε παίζει πάρα πολύ ρόλο κάποια πρότυπα ομορφιάς τα οποία δεν είναι τα συμβατικά αλλά είναι πολύ υπαρκτά. Δηλαδή είναι η δικιά μας υποκουλτούρα με κάποιο τρόπο και έχω φτάσει πολλές φορές να νοσταλγώ κάτι το οποίο νταξει είναι εντελώς τεχνητό αλλά νιώθω ότι ειδικά πιο παλιά, τύπου 80's 90's υπήρχε η έννοια του "φρικιού". Το οποίο φρικιό είναι με όλους τους συμβατικούς όρους κάτι το απωθητικό" [Πιτσιρίκι])

Μορφή αντίστασης αποτελεί επίσης για ορισμένα από τα άτομα η οργή, άλλοτε συλλογική και εξεγερματική ("Και πέρα από το πάρτυ και αυτό το joyous κλίμα, υπάρχει και το ενδυναμωτικό κλίμα της εξεγερματικότητας, το ότι πάλι ερχόμαστε μαζί

για να επιτεθούμε σε κάτι") και άλλοτε πιο προσωπική, ως ασυνείδητη ή συνειδητή άρνηση των επιταγών που επιβάλλονται στο άτομο ("Και ξανά με εκνευρίζει πολύ αυτή η αίσθηση το ντύσου ωραία για να σε προσέξει κάποιος, ντύσου ωραία για να βρεις γκόμενο, ντύσου έτσι, κάνε εκείνο, περιποιήσου τον εαυτό σου, για να... Είναι εξοργιστικό. Δεν μπορώ να κάνω κάτι για μένα. Δεν ζεις για σένα." [Μαρκέλλα]).

Η αναδημιουργία εμφανίζεται ως συνέχεια, αλλά και ως σύνθεση, της ελευθερίας και της αντίστασης. Εδώ, οι αφηγήσεις έφεραν στο προσκήνιο την εξερεύνηση, τη δημιουργικότητα και την ενεργητικότητα, τόσο στο πεδίο του σώματος όσο και στο βίωμα της ταυτότητας. Στο σώμα, αυτή η εξερεύνηση συνδέθηκε σε μεγάλο βαθμό με τα χέρια και το άγγιγμα ως σύμβολα επικοινωνιακά ("Και συνειδητοποιείς και τι δυνατότητες επικοινωνίας ξεκλειδώνονται όταν μπορείς να αγγίξεις κάποιον άλλον. Και πως αντιλαμβάνεσαι και το σώμα σου μέσα από αυτό. Γιατί συνειδητοποιείς εκείνη την ώρα πολύ έντονα τη σωματικότητά σου, αν ρε παιδί μου φτάσεις στην σωματική οικειότητα με κάποιον, συνειδητοποιείς πάρα πολύ γρήγορα ότι όπως εσύ εκείνη την ώρα το μόνο που μπορείς να αντιληφθείς είναι το σώμα του, και αυτό δεν είναι καθόλου λίγο, συνειδητοποιείς ακριβώς το ίδιο και για τον άλλον." [Πιτσιρίκι]), δημιουργικότητας και εξωστρέφειας.

Στο κούηρ στοιχείο η αναδημιουργία συσχετίστηκε περισσότερο με την δράση, τον πειραματισμό και την έκφραση όταν αυτή λαμβάνει μορφή πράξης, αναδεικνύοντας τη σημασία της αυθεντικής κίνησης, συχνά μέσω του χορού ("νιώθω ότι εκφράζεται κάτι όταν χορεύω για παράδειγμα, τύπου μόνη μου, όταν χορεύω στο σπίτι μου και νιώθω ότι υπάρχει μια πιο μεγάλη εστίαση στην κινησιολογία ας πούμε. Και είναι η στιγμή δηλαδή που νιώθω λίγο πιο... και συνδεδεμένη με το σώμα μου γενικότερα και συνδεδεμένη με αυτό το στοιχείο ταυτότητας ας πούμε." [Κλαίρη]), του "που πηγαίνω το σώμα μου" και της "κατάληψης χώρου". Η πρακτική της "υπερβατικότητας", δηλαδή της σύνδεσης με κάτι ευρύτερο από τον εαυτό και εκτός αυτού, συνιστά επίσης μια μορφή εξερεύνησης. Πολλά άτομα συνέδεσαν την απελευθέρωση και την αποδοχή με χώρους όπως η θάλασσα και η φύση που επιτρέπουν την πνευματικότητα και την εύρεση του εαυτού ακριβώς επειδή υφίσταται "απουσία παγίωσης κοινωνικής μέσα στο wilderness, η οποία επιτρέπει σε κούηρ οντότητες κατ' εμέ να ανακαλύψουν περισσότερο τον εαυτό τους" (Barbie).

Η αναδημιουργία της ταυτότητας δύναται να πραγματωθεί και μέσω των εκφραστικών επιλογών του εκάστοτε ατόμου· το σώμα μετατρέπεται σε "καμβά", επιτρέποντας τον μετασχηματισμό του, καθιστώντας το αυθεντικά "δικό του". Στοιχεία που προσφέρουν την επιλογή της αναμόρφωσης, την ελευθερία της έκφρασης, όπως είναι τα μαλλιά, το μακιγιάζ, το ντύσιμο, η έκφραση του προσώπου, οι τρίχες, που μπορεί να φαίνονται ή όχι, είναι στοιχεία που καθιστούν εφικτή την υπέρβαση της "πραγματικής εικόνας του σώματος", την μεταμόρφωσή του με τρόπο που το καθιστά φορέα σημασιών και νοημάτων γεγονός που επιτρέπει την οικειοποίηση του και της ταυτότητας που "προδίδει" ("[P] Οι τρίχες και τα μαλλιά, επειδή μπορώ να τα πειράξω κιόλας και να (τα κάνω να) φαίνονται ή να μη φαίνονται ξέρω 'γω [...] [E] γιατί μπορείς να τις κάνεις ότι θέλεις; [P] ναι και να τις δείχνω γιατί κάπως είναι σαν ενδεικτικές της σεξουαλικότητας μου κάπως. Ναι, ας πούμε αν έχεις τρίχες στη μασχάλη είσαι κάπως πιο ανοιχτός σε αυτό το βίωμα. Και αντίστοιχα ξέρω 'γω τα μαλλιά" [Ροζαλία, Εικόνα 6.2]). Ο μετασχηματισμός αυτός συντελεί επίσης

στην ανασηματοδότηση των ανασφαλειών καθώς το καθιστά ένα δοχείο που "χωράει" την συνύπαρξη όλων αυτών των διαφορετικών νοημάτων, σημαινόντων και στοιχείων. ("Εεε και πάνω από αυτά (τα σημεία από τα οποία πηγάζουν ανασφάλειες), στη συνέχεια, έχουν στολιστεί, έχουνε αναμορφωθεί, έχουνε επανερμηνευθεί, χωρίς να σημαίνει ότι έχουν φύγει τελείως κάποια πράγματα, ότι έχουν ξεθωριάσει, ότι δεν υπάρχουν. Πολλά από αυτά υπάρχουν, απλά κάπως έχουνε μια διαφορετική ανάγνωση πια, έχουνε χρησιμοποιηθεί κάπως διαφορετικά. Οι πληγές υπάρχουν ακόμα και ακόμα δουλεύονται, επεξεργάζονται, υπάρχει ενεργό στίγμα σε πολλές περιπτώσεις. Ωστόσο βλέπω κι ένα σώμα που κινείται με έναν τρόπο που δε θα κινούνταν παλιά και μια αυτοπεποίθηση που δε θα υπήρχε παλαιότερα. Με διαφορετικές πλευρές επίσης. Πολλά διαφορετικά στυλ, ότι μπορούν να ενυπάρξουν μέσα σε αυτό, όπως το νιώθω και για τον εαυτό μου, δηλαδή βλέπουμε από τη μια το διακριτικό πασουμάκι το ciel, από την άλλη το μπαλετικό παπουτσάκι, πολλές διαφορετικές πτυχώσεις της ταυτότητας (γέλιο), μια τρέλα επίσης, κι ότι κάπως και σαν να είναι σε πρώτο πλάνο κάποια πράγματα, γιατί έχουν χρησιμοποιηθεί ως πούμε και πλαστελίνες κι όλα αυτά, όπως το βλέπω, γιατί δεν το έκανα τόσο συνειδητά εκείνη την ώρα αλλά τώρα κάπως έκανα αυτό το συνειρμό, ότι, ξέρεις, σε ένα πρώτο πλάνο, μπορεί να είναι μια πρώτη ύλη, ένα σώμα που μπορεί να έχει και ελαττώματα και δυσκολίες αλλά κάπως βάζοντας και ένα καλλιτεχνικό στοιχείο, ένα στοιχείο πολλών ταυτοτήτων και τα λοιπά, ως πούμε πάνω με την πλαστελίνη, γίνεται μια διαμόρφωση αυτού του σώματος και δημιουργείται μια διαφορετική κατάσταση, δηλαδή πλαισιώνονται τα πράγματα με ένα τρόπο κάπως καλλιτεχνικό και δημιουργικό. Δε φεύγουν αλλά μπορούν να αποτελέσουν εύφορο έδαφος για την αναμόρφωση τους" [Τερψιχόρη, Εικόνα 5])

Η αναδημιουργία περιλαμβάνει, επίσης, την επανοικειοποίηση χώρων, τρόπων ύπαρξης και έκφρασης· στοιχείων, δηλαδή, με παρελθόν στιγματισμού, περιφρόνησης και απόρριψης ("Και τέλος πάντων το όλο project είναι ότι θέλω να το ζωγραφίσω σε διάφορες στάσεις οι οποίες για μένα είναι συνώνυμες με τη ντροπή και την αηδία και το ανάρμοστο. Το οποίο όπως σου είπα και πριν είναι κάτι το οποίο θα ήθελα να υπάρχει σε κουήρ χώρους. Το φρικιαστικό, το περίεργο, το μη συμβατικά ωραίο ρε παιδί μου με κάποιο τρόπο. Θεωρώ ότι αν είχα εκτεθεί περισσότερο σε αυτό το σώμα με έναν τρόπο θα ήταν πολύ καλύτερη η ζωή μου για πάρα πολλούς λόγους" [Πιτσιρίκι])

Με τους παραπάνω τρόπους, η κουήρ εμπειρία ξεφεύγει από το στενό πλαίσιο της "επιβίωσης", επανεγγράφεται στο σώμα και μετασχηματίζεται σε έναν χώρο όπου η ελευθερία, η αντίσταση και η αναδημιουργία συνυπάρχουν και αλληλοτροφοδοτούνται.

Συζήτηση

Σύνδεση με το θεωρητικό πλαίσιο και την υπάρχουσα βιβλιογραφία

Η συζήτηση που ακολουθεί επιχειρεί να ερμηνεύσει τα ευρήματα σε σχέση με τις υπάρχουσες θεωρητικές προσεγγίσεις, και να τα συνδέσει με την υπάρχουσα ερευνητική βιβλιογραφία. Σε γενικές γραμμές, τα παραπάνω θέματα αντικατοπτρίζουν την υπάρχουσα θεωρητική και ερευνητική πλαισίωση γύρω από το κουήρ σώμα σε σχέση με τις επιπτώσεις που φέρει η εγχάραξή του από τον

εξουσιαστικό λόγο, την ψυχοσωματική επιβάρυνση των ατόμων αυτών από την, κατά Butler, κανονιστική βία που τους ασκείται, το βίωμα της ταυτότητας αυτής και την εσωτερική της διαπραγμάτευση, και την δημιουργική και ανατρεπτική πτυχή του να υπάρχει κανείς ως κουήρ σωματικότητα.

Εικόνα 6: Οι χάρτες των υπολοίπων συμμετεχόντων. Στην εικόνα 6.1 απεικονίζεται ο χάρτης της Ουρανίας, στην εικόνα 6.2 ο χάρτης της Ροζαλίας, στην εικόνα 6.3 ο χάρτης της Αφροξυλάνθης, στην 6.4 ο χάρτης του Κάρολου και στην εικόνα 6.5 ο χάρτης της Μαρκέλλας.

Πηγή: *Body mapping* συμμετεχόντων στην έρευνα.

Το πρώτο θέμα, "το σώμα υπό κοινωνικό έλεγχο", αποτυπώνει τις επιπτώσεις του πατριαρχικού, ετεροκανονικού βλέμματος, διακρίνοντας βιώματα σεξουαλικοποίησης και αισθήματος υποχρέωσης να επιτελέσουν ρόλους, να

ανταποκριθούν σε προσδοκίες και να "χωρέσουν" σε προκαθορισμένα καλούπια ώστε να καταστούν επιθυμητά. Αυτές οι μαρτυρίες καθρεφτίζουν την θεωρία περί επιτελεστικότητας (Butler, 1990/1999· 1993/2008· Sedgwick, 2003), μιας ιστορικά καθορισμένης επαναληπτικής θεατρικής πράξης που φυσικοποιεί τις εξουσιαστικές νόρμες φύλου και σεξουαλικότητας, εγγράφοντας τις στο σώμα. Οι προσδοκίες αυτές εσωτερικεύονται, όπως δείχνει η Ουρανία που νιώθει απορριφθείσα ως "μη επαρκώς θηλυκή", και αναπαράγονται ακόμη και από τα ίδια τα άτομα, ενισχύοντας κύκλους ντροπής και αυτολογοκρισίας, που αντικατοπτρίζουν τη σκέψη του Foucault (1975/1995) περί αυτοεπιτήρησης.

Για την Sedgwick (2003) η ντροπή, ίσως ένα από τα συχνότερα εκφραζόμενα αισθήματα στην παρούσα έρευνα, βασίζεται στην ορατότητα και είναι μια βαθιά μεταμορφωτική επιτέλεση, ένα παροδικό αίσθημα, το οποίο όμως αφήνει χρόνιο σημάδι και δύναται να αλλάξει την νοηματοδότηση των ενδοσωματικών και έξω-σωματικών συναναστροφών μας (Moeggenberg, 2018). Πολλά συμμετέχοντα λόγω αυτής την ντροπής και της επιθυμίας για αορατότητα, επέλεξαν μια εμβρυική στάση ως αυτή που τα εκφράζει περισσότερο (Εικόνες 1, 4 και 6), ενώ αιφνιδιάστηκαν όταν αντιλήφθηκαν πόσο λιγότερο χώρο καταλαμβάνουν τα σώματά τους σε σχέση με αυτό που περίμεναν. Συχνά τούτη η συνειδητοποίηση τους προκαλούσε αισθήματα χαράς, ανακαλύπτοντας πως συμβαδίζουν περισσότερο με τα κανονιστικά πρότυπα των περιθωριοποιημένων σωμάτων (ένα αδύνατο σώμα που δεν "πιάνει πολύ χώρο"). Αυτά τα ευρήματα επιβεβαιώνονται και από άλλες έρευνες που αναδεικνύουν την επιτελεστικότητα και την ντροπή ως βασικές πηγές δυσφορίας (Kent, 2022· Morrison et al., 2004· McIntyre, 2016· Soulliard et al., 2024).

Η ομοφοβία και η τρανσφοβία που υφίστανται οι σεξουαλικές και έμφυλες μειονότητες καθημερινά, τόσο σε συνθήκες κοινωνικές όσο και από τους σημαντικούς άλλους, τις καθιστούν αποκείμενες μορφές ύπαρξης (Butler, 1993/2008· Kristeva, 1982), ανυπότακτα σώματα που εξορίζονται ως μη ανθρώπινα. Αυτού του είδους η "εξορία" συνιστά παράγοντα άγχους, δυσφορίας και ανασφάλειας για πολλά άτομα, κάτι που με περισσότερο κλινικούς όρους θα ονομαζόταν μειονοτικό στρες (Meyer, 2003). Οι έρευνες που επιβεβαιώνουν την σύνδεση του εσωτερικευμένου στίγματος και των διακρίσεων με το μειονοτικό στρες είναι πολλαπλές και κατά κύριο λόγο ποσοτικές (Hatzenbuehler & Pachankis, 2016). Άξιες λόγου είναι επίσης οι μαρτυρίες περί παθογόνων συμπεριφορών εντός του κουήρ πεδίου, συμπεριφορών όπως η τρανσφοβία, οι έμφυλες προσδοκίες εντός κουήρ σχέσεων ή η προσδοκία μιας συγκεκριμένης εξωτερικής εμφάνισης. Αυτά τα κατάλοιπα διακρίσεων, ακόμη και εντός των υποτιθέμενα ασφαλών χώρων, συνιστούν ζωντανό παράδειγμα της φυσικοποίησης των έμφυλων κατηγοριών και των προσδοκιών τους και καταδεικνύει για μια ακόμη φορά την κανονικοποίηση των εξουσιαστικών λόγων και σχέσεων (Butler, 1993/2008· Foucault 1975/1995).

Ο στιγματισμός και η προκατάληψη οδηγεί σε αίσθηση ανελευθερίας, καταπίεσης και ελλιπούς αυτοδιάθεσης και αυτενέργειας (agency) στο σώμα, με όρους φουκωϊκούς (1975/1995), που επιφέρουν ένα αίσθημα αποσύνδεσης από το σώμα. Οι συνθήκες αυτές αποτυπώθηκαν τόσο ρητά, όσο και μέσω συμβόλων όπως τα δεσμά, ο ζουρλομανδύας ή το λαβωμένο από όπλα σώμα. Ο Moran (2013), αναστοχάζεται την θεωρία του Husserl για το βιωμένο σώμα ως ζώνη "ιδιότητας" (mineness), σύμφωνα

με την οποία το τελευταίο δεν έχει άμεση αντίληψη όλων των πτυχών του σώματος, παρά μόνο αυτών που αισθάνεται ως προσωπικά "δικά του". Επομένως τα μέρη του σώματος που τα συμμετέχοντα αισθάνονται πως καθορίζονται εξωτερικά, συχνά βιώνονται και ως τέτοια. Σύμφωνα με την Μπατλεριανή θεώρηση, η αποσύνδεση αυτή, συνεπάγεται την βίωση των κουήρ σωμάτων ως αποσωματοποιημένα: το άτομο βιώνει μια αποξένωση από το ίδιο του το σώμα, γιατί το σώμα συγκροτείται από δυνάμεις που δεν ελέγχει και οι οποίες το αποϋλοποιούν ως "μη ορθό", καθιστώντας το φασματικό και αποκείμενο (Butler, 1993/2008· 2004).

Τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων κατέδειξαν τόσο αίσθηση μερικής αποσύνδεσης από σημεία του σώματος που βιώνονταν ως δυσφορικά όσο και συνολικής αποξένωσης από το σώμα, η οποία περιγράφηκε από την Ουρανία ως αποπροσωποποίηση. Οι εμπειρίες αυτές αντηχούν και σε ψυχαναλυτικές θεωρήσεις, όπως αυτή του Λακάν, κατά τον οποίο η αποξένωση από το σώμα προκύπτει επειδή αυτό δίνεται στον Άλλο μέσω της γλώσσας (Lacan, 1980 οπ. αναφ. σε Butler, 1993/2008) ή αυτή του Βιον για την περίεξη, σε μια συμβολική ερμηνεία της οποίας, η ελλιπής κοινωνική περίεξη οδηγεί σε ψυχοσωματική αποδιοργάνωση (Bion, 1985· Πέτρου, 2019).

Ασφαλώς, η συζήτηση των όρων και των θεωριών περί αποσύνδεσης και αποπροσωποποίησης, όπως και των παρακάτω όρων και ερμηνειών που σχετίζονται με φαινόμενα που δύναται να ιδωθούν ως ψυχοπαθολογικά, δεν τα εκλαμβάνει ως τέτοια, ούτε διαγιγνώσκει τα συμμετέχοντα υποκείμενα· αντίθετα, πραγματοποιείται με συμβολικούς όρους και τα αντικρίζει ως υποκειμενικές εμπειρίες. Ευρήματα άλλων ερευνών, τόσο κλινικών όσο και ερμηνευτικών, επιβεβαιώνουν το αίσθημα σωματικής αποσύνδεσης που προκύπτει από την υποβολή σε εξουσιαστικά cis-ετεροκανονικά συστήματα, απευθυνόμενη ιδιαίτερα σε έμφυλες μειονότητες trans και non-binary ή gender non conforming ατόμων (Fritchen et al., 2025· Gaete et al., 2023· Keating & Muller, 2020· Nardelli et al., 2020· Mirabella et al., 2020· Sigurdsson & Cardeña, 2024· Smith, 2023).

Τα θέματα ανέδειξαν πως, πέραν της αίσθησης μη σωματικής ιδιοκτησίας, του αυξημένου άγχους και της ανασφάλειας, τα κουήρ άτομα βιώνουν και μια σειρά από άλλες ψυχοσωματικές επιπτώσεις στην καθημερινότητά τους, όπως η κόπωση από μια διαρκή απόπειρα επιβίωσης σε ένα περιβάλλον που επιθυμεί τον εξοστρακισμό τους και ο σωματικός πόνος που αυτή μπορεί να επιφέρει, σε συνδυασμό με τις υπάρχουσες προκλήσεις επιβίωσης σε μια ρουτίνα του σήμερα (Todd, 2022· Zajacova et al., 2023), γεγονός που θα μπορούσε να ερμηνευθεί σύμφωνα με τον Halberstam (2011) μέσω της αποτυχία των κουήρ ατόμων να συμμορφωθούν στις κανονιστικές επιταγές. Εμφανίζονται επίσης ορισμένες πρακτικές αυτοτιμωρίας (ανορεκτικές συμπεριφορές, αυτοτραυματισμός, δερματιλλομανία) λόγω σωματικής δυσμορφίας και άγχους, οι οποίες ανταποκρίνονται στην υπάρχουσα βιβλιογραφία (Heiden-Rootes et al., 2023· Mcdermott & Roen, 2016· Moagi et al., 2021) και θα μπορούσαν να ερμηνευθούν ως προϊόντα εσωτερικευμένης εξουσιαστικής κυριαρχίας· τα άτομα τιμωρούν το σώμα τους λόγω της αδυναμίας τους να πειθαρχήσουν στα πρότυπα (Foucault, 1975/1995).

Το τρίτο θεματικό πεδίο είναι ευρύ και πραγματεύεται τον τρόπο με τον οποίο τα κουήρ άτομα αντιλαμβάνονται και διαπραγματεύονται τον εαυτό τους γενικά και

ιδίως την σεξουαλική ή/και έμφυλη ταυτότητά τους, το τι συνεπάγεται η αποδοχή της και το πως αυτή αλλάζει στο χρόνο, τοποθετώντας την σε ένα ιστορικό συγκυριακό πλαίσιο. Τα λεγόμενα των συμμετεχόντων περί "σκαμπανεβασμάτων" που βίωσαν κατά την απόπειρα συνειδητοποίησης και αποδοχής της ταυτότητας, η άρνησή της ως δυσφορική ή παράταιρη με την υπάρχουσα ταυτότητα ή η διαγραφή οποιουδήποτε προηγούμενου εαυτού μετά την οικειοποίηση του κούηρ στοιχείου, ευθυγραμμίζονται με την θεωρία της Sedgwick (1990) κατά την οποία η ταυτότητα δεν έχει σταθερή ουσία, αληθινή υπόσταση, αλλά είναι αντικείμενο διαρκούς αμφισβήτησης και αναδιαπραγμάτευσης.

Η ταυτοτική αυτή ταραχή και διαπραγμάτευση, καθώς και η διαχείριση της σωματικής εικόνας, θα μπορούσαν να ιδωθούν συμβολικά και μέσω της θεώρησης του Bion (1985) ως το περιεχόμενο το οποίο το άτομο προσπαθεί να "αντέξει". Όταν η κοινωνία, λειτουργούσα ως περιέχουσα αρχή, δεν "μεταβολίζει" τα ακατέργαστα αυτά αισθήματα και τις σκέψεις αμφιβολίας αλλά αντίθετα τα απορρίπτει, καθιστά και για το άτομο την αποδοχή και ένταξη αυτής της ταυτότητας στην προσωπική ιστορία ή την αποδοχή των ανασφαλειών του περισσότερο δυσχερή, ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο αισθήματα μπερδέματος, κατακερματισμού, ελλείμματος, αποσύνδεσης και ανεπάρκειας (Fratì, 2024). Άλλωστε, κατά τον ψυχαναλυτικό ορισμό της αποκειμενοποίησης των Laplanche και Pontalis, όταν κάτι έχει αποκηρυχθεί κοινωνικά δεν μπορεί να εισέλθει ξανά στο κοινωνικό πεδίο χωρίς να απειληθεί με συμβολική διάλυση (Butler, 1993/2008). Αντίθετα, όλα τα άτομα ανέδειξαν πως όταν δέχονται κοινωνική υποστήριξη από τον περίγυρό τους, ένα πλαίσιο να τα "περιέξει" και να τα αποδεχθεί, αισθάνονται πως ανήκουν κάπου, εκφράζουν μια ανακούφιση, και η αποδοχή του εαυτού τους καθίσταται πολύ ευκολότερη (Barsigian et al., 2020· Dahlenburg et al., 2021· Ganbaatar et al., 2024).

Η νοηματοδότηση των σωματικών ανασφαλειών συνδέθηκε από πολλά συμμετέχοντα με την αποδοχή της κούηρ ταυτότητας, ερμηνεύοντας την σύνδεση αυτή με τρόπο που αναδεικνύει την ιδέα ότι η αποδοχή της "αποκειμενοποιημένης" τους ταυτότητας, τα θέτει εκτός των ορίων των κανονιστικών επιταγών· παύουν να επιθυμούν να ορίζονται από αυτές και να αντικρίζουν τον εαυτό τους μέσω αυτών. Για τον Halberstam (2011) αποτυγχάνουν, για την Ahmed (2006) αποπροσανατολίζονται και για τον Muñoz (1999) αποταυτίζονται. Αυτό αποτυπώνεται και στην μελέτη των Bennett et al. (2024), η οποία αναδεικνύει πως μεγαλώνοντας τα κούηρ άτομα, και ερχόμενα σε επαφή με την ταυτότητά τους, αισθάνονται μεγαλύτερη αποδοχή και ευγνωμοσύνη και για το σώμα τους.

Στις ιστορίες διαφαίνεται επίσης πως ο χρόνος δεν βιώνεται πάντοτε ως μια "ανοδική" πορεία εξέλιξης και ωρίμανσης. Πολλά σημεία του σώματος ή εμπειρίες γύρω από αυτό βιώνονται ως αμφίσημες και προκύπτουν παλινδρομικά, γεγονός που συμπίπτει με την θεωρία του Halberstam (2005· 2011) περί αποτυχίας των κούηρ ατόμων να ακολουθήσουν ένα ευθύγραμμο χρονοδιάγραμμα με σταθερές ενδείξεις "επιτυχίας" και προόδου, εφόσον δεν είναι σχεδιασμένο για αυτά.

Η διαχείριση της ταυτότητας, της σωματικής εικόνας ή της ωρίμανσης -με την έννοια της απώλειας της παιδικής αθωότητας και την υποταγή σε κανονιστικές προσδοκίες- σε πολλές αφηγήσεις συνυφαίνεται με αισθήματα πένθους για περισσότερο αθώα χρόνια, και πιο αποδεκτούς εαυτούς, το οποίο καταδεικνύει την βία των

κανονιστικών προσδοκιών για "ωρίμανση" και "ένταξη". Για τον Muñoz (2009) νοείται, παράλληλα, και ως τρόπος κατανόησης του παρελθόντος και συγκρότησης του παρόντος εαυτού· επιτρέπει στο άτομο να ξανά φανταστεί την ζωή του και να ενστερνιστεί μη γραμμικές και "παράφρονες" ενδεχομενικότητες.

Η τέταρτη θεματική ενότητα αφορά την αυθεντικότητα, την χαρά, την ψυχοσωματική οικειοποίηση του κομμάτι, καθώς και μορφές αντίστασης και απόπειρες ελεύθερης (συν)ύπαρξης. Η αυθεντικότητα, η οποία αναδεικνύεται από το σύνολο των υποκειμένων και την σχετική έρευνα (Flynn et al., 2024· Gonzalez et al., 2022) ως ο πλέον σημαντικός παράγοντας για μια ελεύθερη, δημιουργική και κοινοτική καθημερινότητα, ερμηνεύεται ως αίσθηση σωματικής ολοκλήρωσης, αυτονομίας και ελευθερίας. Το Πιτσιρίκι παραθέτει τον ορισμό του Eagleton (2017) για το σώμα, ως "όν" και όχι "έχον", ως το ιδεατό της σωματικής αυτονομίας, ιδέα που συμπίπτει με φαινομενολογικές προσεγγίσεις που εισάγουν έννοιες όπως αυτή του βιωμένου σώματος (Merleau-Ponty, 1964/1968· Moran, 2013), ενός σώματος που δεν ταυτίζεται με το πραγματικό κορμί αλλά συνιστά τρόπο αντίληψης και ύπαρξης. Το σώμα δίχως όργανα (body without organs) των Deleuze και Guattari (1972/1977), σε λογική παρόμοια με την παραπάνω, είναι ένα σώμα που αντιστέκεται στις καθιερωμένες δομές και ιεραρχίες των οργάνων του, αποτελώντας ένα πεδίο ενδεχομένων όπου οι ροές επιθυμίας κυκλοφορούν ελεύθερα. Είναι, με άλλα λόγια, "η απόπειρα να απελευθερωθεί το σώμα από τις καταναγκαστικές δομές που το υπαγορεύουν", και αυτό ακριβώς συνιστά την αυθεντική ενσώματη ύπαρξη για την Ουρανία, τη Barbie και τον Άλεξ.

Για το Butler (1993/2008) η αυτονομία του σώματος είναι μια έννοια παράδοξη, διότι η υποκειμενοποίηση συνεπάγεται καθυπόταξη και επομένως κανένα άτομο δεν γίνεται υποκείμενο αν δεν είναι υποταγμένο. Η ικανότητα δράσης του υποκειμένου, ωστόσο, είναι τελικά αποτέλεσμα της υποταγής του. Έτσι, ενώ ποτέ δεν είναι πραγματικά ελεύθερο, το σώμα είναι αυτό που μπορεί να δράσει, να θέσει υπό αμφισβήτηση τους κανόνες και να διεκδικήσει χώρο, λόγω της υλικής του υπόστασης και μέσω αυτής, αφού εκείνη είναι που του δίνει νόημα μέσω της άρνησης της να απούλοποιηθεί. Η δράση αυτή, για την Arendt (1961), είναι μια μορφή ελευθερίας.

Μορφές ελευθερίας δράσης θα μπορούσαν να θεωρηθούν οι στρατηγικές αντίστασης που παραθέτουν τα άτομα. Η κομμάτι χαρά, στο μεταίχμιο αίσθησης ελευθερίας και πρακτικής αντίστασης, καθίσταται ανατρεπτική γιατί, παραφράζοντας την Barbie, είναι τρόπος επιβίωσης, που συνδέεται για τα συμμετέχοντα με εμπειρίες σύνδεσης, αλληλοϋποστήριξης και αυθεντικής έκφρασης, και με έννοιες όπως η κομμάτι αποτυχία (Halberstam, 2011), και η υπερ-απόλαυση (jouissance), με την έννοια του χάους, της υπερβολής και της "πρόκλησης" που διατρέχει την κομμάτι κουλτούρα και, συνεπώς, τις κομμάτι συναθροίσεις. Η χαρά έχει αναγνωριστεί ως προστατευτικός παράγοντας από ποικίλες μελέτες (Flynn et al., 2024· Wurm et al., 2024).

Η αποσταθεροποίηση των εξουσιαστικών πλαισίων -μέσω του drag performance, μέσω της ύπαρξης εκτός του έμφυλου διπόλου, μέσω της γελοιοποίησης του φετιχισμού απέναντι στο θηλυκά εκφραζόμενο σώμα, μέσω της κομμάτι παρουσίας σε χώρους που δεν την επιτρέπουν, μέσω της φαντασίωσης μιας άλλης πραγματικότητας, γεμάτης με μάγισσες και φρικιά- είναι πράξη αποταύτισης (Muñoz, 1999), δηλαδή πράξη διαστρέβλωσης του κανονιστικού πλαισίου και

οικειοποίησης αυτής της παράταιρης εκδοχής του. Είναι επίσης πράξη κριτικής απο-υποκειμενοποίησης: το άτομο προσπαθεί να ξεφύγει από την υποκειμενοποίηση και την καθυπόταξη που αυτή συνεπάγεται, ρισκάροντας να καταστεί αποκείμενο ή φάντασμα (Butler & Athanasiou, 2013). Οι αφηγήσεις των ατόμων για την χρήση της φαντασίας (μάγισσα, φρικιό, τέρατα και μυθολογικά πλάσματα, βιβλία και ταινίες φαντασίας με πρωταγωνιστικούς ρόλους αποκείμενων γυναικείων μορφών) και της υπερβατικότητας (σύνδεση με στοιχεία πέραν του εαυτού και του απτά κοινωνικού πεδίου, συνήθως στοιχεία της φύσης) ως μηχανισμούς που τα βοηθούν να ηρεμήσουν, να ξεφύγουν, να ξεκουραστούν δύνανται να ιδωθούν ως τρόποι οικειοποίησης των αποκείμενων μορφών ύπαρξης (Braidotti, 1997· Butler, 1990· Derrida, 1993· Muñoz, 2009), μορφών που οριοθετούν την πραγματικότητα, αφού τοποθετούνται εκτός αυτής, στο πλατύσκαλο της πόρτας της, απειλώντας να εισχωρήσουν εντός.

Μια άλλη μορφή αντίστασης είναι η οργή, κάποτε άρρητη και άλλοτε ρητή, άλλες φορές ατομική και άλλες συλλογική. Η οργή στην μελέτη εμφανίστηκε πιο συχνά άρρητα, ως αγανάκτηση από την καθυπόταξη στα ετεροκανονικά πρότυπα, αλλά και ορισμένες φορές ρητά ή ως συλλογική διεκδίκηση. Όπως προαναφέρθηκε στην ανασκόπηση, η αποσταθεροποίηση εκ των έσω κάποιες φορές δεν καθίσταται επαρκής για την αλλαγή (Baeden, 2012· Muñoz, 1999) και είναι τότε που επιστρατεύεται η οργή. Η οργανωμένη διεκδίκηση, ωστόσο, και η συλλογική, αντιστασιακή οργή -δεδομένης της σημαντικής εκπροσώπησής τους στην βιβλιογραφία (Ahmed, 2004/2014· Butler, 2004· Halberstam, 2011· Muñoz, 2009· Sedgwick, 2003)- εμφανίστηκαν ως θέμα λιγότερο συχνά σε σχέση με τις προσδοκίες της ερευνήτριας, ενώ υπήρξε συχνότερη αναφορά στην προαναφερθείσα εκ των έσω αποσταθεροποίηση, γεγονός σύμφωνο με θεωρητικούς όπως ο Muñoz (1999) όπου αντικρίζουν την στρατηγική της αποταύτισης ως περισσότερο βιώσιμη και αποτελεσματική. Σε όσες συνεντεύξεις την πραγματεύτηκαν, η οργή σημασιοδοτήθηκε ως κινητήρια και παραγωγική, γεγονός που επιβεβαιώνεται θεωρητικά, αλλά όχι στον ίδιο βαθμό εμπειρικά· εκεί ερμηνεύεται συχνά ως αρνητικό (συν)αίσθημα, απόρροια της ομο/τρανσφοβικής προκατάληψης (Hendy et al., 2016· White et al., 2023).

Η κοινότητα από την άλλη, εκτενώς εμπειρικά τεκμηριωμένη (Καντσά, 2012· Πεντάρης, 2024· Dahlenburg et al., 2021· Tinlin-Dixon et al., 2024), αναδεικνύεται από τα συμμετέχοντα ως το βασικό πεδίο υποστήριξης. Η αίσθηση του ανήκειν παρέχει στα άτομα μια άγκυρα, έναν ασφαλή χώρο στον οποίον δύνανται να εκφραστούν ελεύθερα, να υπάρξουν χαρούμενα και να επαναδιεκδικήσουν τα σώματά τους. Άλλωστε, για την Αθανασίου (Butler & Athanasiou, 2013) οι δημόσιες συναθροίσεις καθιστούν εμφανή τη σχεσιακή διάσταση της ενσώματης δράσης, λειτουργώντας νομιμοποιητικά για την ελευθερία της κούηρ έκφρασης: όταν υπάρχει το συναθροίζεσθαι, τα συμμετέχοντα μαρτυρούν, μπορούν να εκφραστούν πιο αυθεντικά και πηγαία διότι λαμβάνουν δύναμη και έμπνευση το ένα από το άλλο, συν-δημιουργούν και αλληλο-προστατεύονται από ένα σύστημα που επιδιώκει την αποξένωση.

Το κούηρ σώμα καθίσταται, λοιπόν, σύμφωνα με τις αφηγήσεις, τόπος δράσης, κοινωνικοποίησης, δημιουργικότητας και εξερεύνησης, πράξεις που αποδίδονται

κυρίως στα άκρα και ιδίως στα χέρια. Για την Sedgwick (2003), το άγγιγμα είναι δομικό του υποκειμένου και συνιστά μια μορφή λόγου και έναν διαφορετικό τρόπο γνώσης, θεώρηση σύμφωνη και με την ενσώματη φαινομενολογία, κατά την οποία το σώμα -αισθητό αλλά και αισθανόμενο- είναι αυτό που εξερευνεί τον εαυτό και εκ μέρους του εαυτού. Ο ίδιος δυναμισμός αποδίδεται και στο κουήρ στοιχείο, το οποίο συνιστά αφετηρία εξερεύνησης της σωματικής έκφρασης. Η ανάκτηση του σώματος πραγματοποιείται μέσω της σωματικής έκφρασης, μέσω μιας υπέρβασης του σώματος, μεταμορφώνοντας το σε ένα σώμα δίχως όργανα (Deleuze & Guattari, 1972/1977), σε έναν καμβά, κατά την Τερψιχόρη, ο οποίος συνιστά αφετηρία για εκφραστικό παιχνίδι. Τα σημεία τα οποία "επιδέχονται αλλαγής", είναι για όλα ανεξαιρέτως τα συμμετέχοντα τα πιο προσωπικά, τα πιο αγαπημένα, ακριβώς επειδή έχουν "λόγο" πάνω τους και μπορούν να τα μετασχηματίσουν.

Ταυτόχρονα, η υπέρβαση αυτή συντελείται και μέσω της πράξης, αφού η χρησιμοποίηση του συνόλου του σώματος (πχ χορός) και η δημιουργική συνδιαλλαγή με άλλα σώματα το καθιστά "κάτι παραπάνω" από την εικόνα του. Αυτή την ιδέα περιγράφει και η κουήρ επιτελεστικότητα (Butler, 1993/2008· Sedgwick, 2003)· το σώμα, αμφισβητώντας τις επιταγές της επιτελεστικότητας, επινοείται εκ νέου με τρόπο σχεσιακό και αυθεντικό. Συνεπώς, το σώμα αναλαμβάνει την εξερεύνηση του κουήρ και το κουήρ του σώματος, τοποθετώντας τα σε μια σχέση (συν)εξάρτησης και αμοιβαίας οικειοποίησης. Η κουήρ ύπαρξη, υπό αυτή την έννοια, εκτός της βιωματικής της αναγκαιότητας, γίνεται συνειδητή επιλογή (Muñoz, 2009), μια επιλογή που φέρει βάρος για τα άτομα που την ασπάζονται (Edelman, 2004). Αποτελεί, δηλαδή, κάτι του οποίου η έκφραση μπορεί να καθορίσει τόσο το πως τα άτομα θα υπάρξουν σε κάποιο πλαίσιο αλλά και το πως το πλαίσιο θα διαμορφωθεί από την κατ' αυτόν τον τρόπο ύπαρξή τους.

Αξιοσημείωτη είναι η πολυπλοκότητα που χαρακτηρίζει την σχέση των κουήρ ατόμων με την στοργή και το άγγιγμα, εμπειρίες, κατά βάση, έντονα ευφορικές αλλά υπό όρους. Για την Ahmed (2004/2014), το άγγιγμα ενέχει εξουσία, είναι πολιτικά φορτισμένο και εύκολα μεταβαλλόμενο από θετική σε αρνητική εμπειρία, γεγονός που αντικατοπτρίζεται και στα λεγόμενα του Butler (1993/2008), για το οποίο τέτοιες πρακτικές κατασκευάζονται από τον λόγο και επιτελούνται. Η οικειότητα δηλαδή αναγνωρίζεται ως κανονιστικό πλαίσιο. Ζητήματα που προέκυψαν, όπως το ποιος έχει το δικαίωμα να αγγίξει ποιον, σε ποιο πλαίσιο και με ποιον τρόπο, καθώς και ο φόβος έκθεσης που συνοδεύει το άγγιγμα αναδεικνύουν αυτή την προσέγγιση. Επομένως το άγγιγμα συνιστά μια μορφή γλώσσας, ένα ενωτικό στοιχείο, το οποίο συχνά προκύπτει ως ανάγκη αλλά μόνο σε πλαίσια καθαρά συναινετικά, στα οποία η εξουσία που φέρει δεν διαθέτει πλέον ισχύ (Kent, 2022), ενώ παραμένει μια έννοια αρκετά ανεξερεύνητη εμπειρικά στους κουήρ χώρους.

Συμβολή της μελέτης

Η συμβολή της παρούσας μελέτης έγκειται πρώτον και κύριον στην χρήση του body-mapping για την συλλογή των εμπειρικών δεδομένων. Μέσω της χρήσης έντεχνης μεθοδολογίας για την απόκτηση μιας γνώσης ενστικτώδους και ασυνείδητης και άχρονης, που δεν ταυτίζεται με την ρητορική γνώση και δεν αρκείται σε αυτή (Naumburg, 1955), της στερέωσής του στην ενασχόλησή με περιθωριοποιημένες ομάδες και στον πολιτικό ακτιβισμό, καθώς και της καταξιοτικής του φύσης, η

προκειμένη έρευνα επιχειρεί την διερεύνηση της εγγάραξης των εξουσιαστικών σχέσεων στο σώμα και ευελπιστεί να διαφωτίσει έννοιες όπως η κοινότητα και η αντίσταση, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους οι κουήρ σωματικότητες όχι απλά επιβιώνουν στην ελληνική πραγματικότητα, αλλά την οικειοποιούνται και την αναδημιουργούν. Εξάλλου, για τον Muñoz (2009), το κουήρ σημαίνει ονείρεμα εναλλακτικών κόσμων.

Πέραν της ερευνητικής συμβολής, η παρούσα μέθοδος έρευνας θα μπορούσε να αποτελεί παρέμβαση για τις κουήρ κοινότητες. Τα συμμετέχοντα άτομα ανέφεραν πως αποτέλεσε για αυτά μια δημιουργική και αναστοχαστική εμπειρία που θα μπορούσε να έχει και θεραπευτικά αποτελέσματα, εκτελεσμένη σε ένα αντίστοιχο πλαίσιο, καθώς τα βοήθησε να "οργανώσουν" την σκέψη τους γύρω από το κουήρ βίωμα και να το εν-τοπίσουν στο σώμα τους. Η καταξιοτική πλευρά της διερεύνησης, διευκόλυνε την αναγνώριση των θετικών βιωμάτων που συχνά παρακάμπτονται και ενθάρρυνε τα άτομα προς την θέσπιση στόχων για τον μέλλον μέσω του ονείρεματος (Brailas, 2025). Επιχειρεί να αναδείξει, επομένως, τις άορατες, ακόμη, στο ελληνικό επιστημολογικό και ιδίως στο ποιοτικό και ψυχολογικό πεδίο, φωνές και να αποτελέσει μια αφετηρία για περαιτέρω εμπειρική έρευνα πάνω στο περιθωριοποιημένο σώμα και τις προεκτάσεις του, η οποία εμφανίζεται μέχρι ώρας μηδανική και περιορίζεται στο ανθρωπολογικό πεδίο (Καντσά, 2012).

Περιορισμοί

Οι περιορισμοί της παρούσας έρευνας άπτονται κατά κύριο λόγο στο δείγμα και το πλαίσιο υπό το οποίο αυτή διεξήχθη. Το δείγμα της έρευνας, αποτελούμενο από 10 άτομα, είναι μικρό και σε καμία περίπτωση αντιπροσωπευτικό μιας καθολικής κουήρ εμπειρίας, η οποία ούτως ή άλλως δεν υφίσταται. Αποτελούμενο κατά κύριο λόγο από άτομα αυτοπροσδιοριζόμενα ως γυναίκες, καθιστά τα αποτελέσματα περισσότερο εστιασμένα στο βάρος του πατριαρχικού βλέμματος, το οποίο αν και χαρακτηριστικό της κουήρ εμπειρίας, ίσως να μην ανταποκρίνεται, στον ίδιο βαθμό, σε βιώματα αρρενωποτήτων. Παράλληλα, ανάμεσα σε αυτά τα 10 άτομα υποεκπροσωπείται η τρανς και μη-δυαδική εμπειρία και, γενικότερα, η εμπειρία μη ταύτισης με το βιολογικό φύλο, καθώς και το καθαρά ομοερωτικό και αρομαντικό/ασεξουαλικό βίωμα. Όσον αφορά το τοπικό συγκείμενο, η έρευνα διεξήχθη στην Αθήνα, σε αρτιμελή άτομα με ελληνική καταγωγή, γεγονός που ίσως αποκλείει βιώματα κουήρ ατόμων που μεγάλωσαν στην επαρχία (το δείγμα συμπεριελάμβανε μόνο ένα), καθώς και ατόμων που βιώνουν πολλαπλές διακρίσεις λόγω φυλετικού ή αναπηρικού στιγματισμού. Οι παραπάνω περιορισμοί, ωστόσο, σε μια ποιοτική έρευνα, συνιστούν μάλλον δείκτες του συγκεκριμένου, του τόπου και του χρόνου υπό τα οποία παράγεται η γνώση παρά φράγματα γενίκευσης, εφόσον αυτή δεν είναι ο σκοπός της παρούσας έρευνας (Gergen, 2009). Ο σκοπός της ανάλυσης είναι, αντίθετα, η ανάδειξη του κουήρ αφηγήματος, η κατανόηση των κυριαρχικών δομών που το περιορίζουν στο τρέχον κοινωνικο-ιστορικό πλαίσιο και των καταξιοτικών στοιχείων που το απελευθερώνουν (Brailas, 2025).

Μελλοντικές ερευνητικές κατευθύνσεις

Η ερευνητική κοινότητα, στο μέλλον θα μπορούσε να στραφεί προς μια πιο πολύπλευρη ανάγνωση της κουήρ εμπειρίας, καταδεικνύοντας την συνύφανση των

πολλαπλών ταυτοτήτων και τον τρόπο με τον οποίο το φύλο, η σεξουαλικότητα, η φυλή, η τάξη και η αναπηρία στιγματίζονται πολλαπλώς και από κοινού, ωθώντας σε μια νέα κατανόηση του κουήρ, περισσότερο συμπεριληπτική. Το άνοιγμα της συζήτησης και της εμπειρικής διερεύνησης, τόσο στο ελληνικό, όσο και σε μη δυτικά ή διαπολιτισμικά πλαίσια, μπορεί να αποκαλύψει νέες, διαφορετικές μορφές κουήρ ενσωμάτωσης, εστιάζοντας στην χαρά και σε άλλες καταξιοτικές διαστάσεις, όχι σε αντιδιαστολή, αλλά σε συνύπαρξη με την αναγνώριση της βίας και του τραύματος. Σε αυτό το πνεύμα, αξίζει να διερευνηθεί πως βιώματα και συναισθήματα που μέχρι στιγμής έχουν λειτουργικοποιηθεί ως αρνητικά (αίσθημα αποξένωσης, αποσύνδεσης, οργή, κ.α.) μπορούν να ιδωθούν όχι αποκλειστικά ως αντιδράσεις, αλλά ως μετασηματιστικές δράσεις. Εξίσου σημαντική είναι η μελέτη των καθημερινών σωματικών πρακτικών, όπου το σώμα, ως άορατος αντιστασιακός τύπος, δεν μένει σε αυτό που είναι αλλά επιτελείται δημιουργικά και σχεσιακά με άλλα σώματα. Τέλος, η αξιοποίηση ποιοτικών πολυτροπικών μεθοδολογιών συνιστά τον πλέον κατάλληλο τρόπο για την διερεύνηση της πολυπλοκότητας του κουήρ ενσώματου βιώματος, επισημαίνοντας την αναγκαιότητα διεύρυνσης της χρήσης τέτοιου είδους μεθοδολογιών στην κατανόηση αυτών και άλλων περιθωριοποιημένων εμπειριών και ιστοριών.

Αναστοχαστικότητα της ερευνήτριας

Ως ερευνήτρια γράφω από τη θέση μιας λευκής κουήρ (cis) γυναίκας· μια θέση που διαμορφώνει όχι μόνο το βλέμμα μου, αλλά και το πώς κατανοώ τις αφηγήσεις που συλλέγω. Η εμπειρία μου δεν είναι ούτε καθολική ούτε αντιπροσωπευτική όλων. Αντίθετα, όπως έχουν δείξει οι φεμινιστικές θεωρίες των τοποθετημένων γνωσιολογιών, κάθε γνώση είναι μερική και εν-τοπισμένη (Haraway, 1988). Έτσι, η έρευνά μου δεν φιλοδοξεί να προσφέρει καθολικές αλήθειες, αλλά είναι ερμηνευτική και συνδιαμορφώνει συμμετοχικά την γνώση που παράγει (Brailas, 2025· Gergen, 2009). Η συμμετοχή μου στην ίδια κουλτούρα με τα άτομα είχε ως απόρροια μια μορφή οικειότητας και μια αίσθηση κοινότητας, η οποία επέτρεψε την εμπάθυνση. Ο κοινός αυτός τύπος δεν μπορεί να ακυρώσει, ωστόσο, ολοκληρωτικά την εξουσιαστική δυναμική που ενέχει μια σχέση ερευνήτριας-συμμετεχόντων (de Jager et al., 2016).

Επηρεασμένη από την επιταγή της αντικειμενικής αποστασιοποίησης, βρέθηκα συχνά να παλινδρομώ ανάμεσα στη συμμετοχή και την απόσταση, φοβούμενη μήπως η προσωπική μου θέση -και αργότερα ερμηνεία- αλλοιώσει την αφήγηση. Επιπρόσθετα, η θέση μου ως cis λευκή γυναίκα με έφερε σε πολλές περιστάσεις αντιμέτωπη με το προνόμιό μου και το δικαίωμά μου να μιλήσω για το φύλο και άλλες εμπειρίες που ξεπερνούν τα δικά μου βιώματα. Η δημιουργία των σωματικών χαρτών ανέδειξε έναν προβληματισμό μου σχετικά με την πιθανότητα ενεργοποίησης τραυματικών αναμνήσεων από την διαδικασία, γι' αυτό και δόθηκε στους συμμετέχοντες η δυνατότητα να αλλοιώσουν την ρεαλιστική αναπαράσταση των σωμάτων τους, στοχεύοντας στη διασφάλιση της σωματικής τους αυτονομίας και της αίσθησης ελέγχου, και έθεσα πρώτα τον εαυτό μου σε αυτή τη διαδικασία. Παράλληλα, το φάντασμα του "θεραπευτικού" στον "ερευνητικό" χαρακτήρα της μελέτης οδήγησε σε μια συνεχή αναδιαπραγμάτευση του βάθους στο οποίο δύνανται

να εκφραστούν τα συμμετέχοντα πριν αισθανθούν εκτεθειμένα και της δικής μου εμπλοκής στην πρόληψη αυτής της έκθεσης, μέσω οριοθέτησης.

Η συνειδητοποίηση πως η ουσία του ασφαλούς μοιράσματος βρίσκεται στη δημιουργία ενός έμπιστου συναινετικού χώρου επικοινωνίας, συνέβαλε στην επίλυση των παραπάνω προβληματισμών, ενώ η ίδια η έρευνα υπήρξε ένα ταξίδι αυτογνωσίας, επιτρέποντάς μου να αντιληφθώ τη γνώση όχι ως απόσταγμα αντικειμενικότητας, αλλά ως κοινό δημιούργημα.

Καταληκτικές σκέψεις

Η μελέτη υφαίνει ένα μωσαϊκό ιστοριών κουήρ σωμάτων στο ελληνικό παρόν. Χαρτογραφήθηκαν βιώματα πολλαπλά και αμφίθυμα: αφηγήσεις περί ντροπής, αποσύνδεσης, ψυχοσωματικών συμπτωμάτων, άγχους και δυσφορίας από το σωματικό αποτύπωμα της κανονιστικής πίεσης, καθώς και ιστορίες για σώματα χαρούμενα, αυθεντικά εκφραζόμενα, που προσπαθούν να σβήσουν τις χαραγματιές, να ξε-γίνουν και να γίνουν ξανά, αυτή τη φορά συλλογικά και διαφορετικά. Αυτά τα σώματα, όπως αναδεικνύει η πολυτροπική διερεύνηση, δεν είναι απλώς δοχεία εξουσιαστικής επένδυσης, αλλά ζωντανόι τόποι μνήμης, όπου η ταυτότητα είναι επιτελεστικά θεσπισμένη μεν, αλλά, παράλληλα, ρευστή και πάντοτε δυναμικά μετατοπίσιμη. Δεν υφίσταται κάποιο παραμυθένιο τέλος πλήρους αποδοχής του εαυτού και αποποίησης της εξουσίας, παρά μιλάμε για στιγμές μετατόπισης μεταξύ δυσφορίας και ευφορίας, στιγμές που τα άτομα προσπαθούν να τρυπώσουν στα διάκενα μεταξύ των δομών κυριαρχίας.

Συνολικά, η μελέτη επιχειρεί να γεφυρώσει την κουήρ θεωρία με τη καλλιτεχνική και ενσώματη διάσταση της ταυτότητας, προσφέροντας ίσως μια πρώτη πολυτροπική καταγραφή της εμπειρίας στο ελληνικό πλαίσιο. Παρά τους περιορισμούς του δείγματος και του συγκεκριμένου, αναδεικνύει νέες κατευθύνσεις για έρευνα σε διεμφυλικές/άφυλες και διασταυρούμενες ταυτότητες, σε μη αστικά πλαίσια, καθώς και σε κοινοτικές και καταξιοτικές πτυχές του κουήρ βιώματος. Παροτρύνει τη χρήση των μεθοδολογικών της εργαλείων τόσο για την διερεύνηση και άλλων πτυχών της κουήρ εμπειρίας, που δεν εξετάστηκαν στην τρέχουσα μελέτη, όσο και ως αφετηρία σε δημιουργικές ή σε θεραπευτικές κοινοτικές παρεμβάσεις.

Καταληκτικά, η μελέτη αυτή υπενθυμίζει πως η γνώση δεν είναι κάποια αποστειρωμένη εξωγενής αλήθεια, αλλά βιωματική, σχεσιακή και σωματική. Διατείνεται πως δεν είναι μόνο η βία ή η εξορία που ορίζει τα κουήρ σώματα, αλλά η ικανότητά τους να φαντασιώνονται, να γελούν, να αγγίζουν, να (συν)δημιουργούν, να τραγουδούν παράφωνα, να χορεύουν προκλητικά και να (συν)υπάρχουν υπερβολικά, ακόμα και όταν -και ακριβώς επειδή- το εξουσιαστικό σύστημα τα θέλει αόρατες φασματικές υπάρξεις. Όπως γράφει, άλλωστε, ο Halberstam (2005), "αν το τίμημα του να ακουστείς είναι το να στοιχειώνεις, τότε το να διηγείσαι ιστορίες φαντασμάτων σημαίνει να είσαι πρόθυμο να σε στοιχειώσουν".

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ από καρδιάς όλες τις συμμετέχουσες σωματικότητες που με εμπιστεύτηκαν με τις ιστορίες τους και μου επέτρεψαν να τις μοιραστώ. Είμαι βαθιά ευγνώμων στον επόπτη μου, κ. Αλέξη Μπράιλα, για την ενθαρρυντική, υποστηρικτική και καθοδηγητική του λειτουργία στο παρόν ακαδημαϊκό ταξίδι. Ευχαριστώ τους γονείς και τους φίλους μου, και ιδίως την Χριστίνα και τον Αλέξανδρο για την τριγωνοποιητική και συντροφική τους παρουσία.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αθανασίου, Α. (2008). Εισαγωγή. Στο Α. Αθανασίου (επιμ.) *Σώματα με σημασία: Οριοθετήσεις του "φύλου" στο λόγο* (σ. 7-26). Εκκρεμές.
- Καντσά, Β. (2012) Ορατά αόρατες / αόρατα ορατές: Δύο όψεις της λεσβιακής παρουσίας στην Ελλάδα. Στο Άννα Κωνσταντινίδου και Αλεξάνδρα Χαλκιά (επιμ.) *Σώμα, φύλο, σεξουαλικότητα. ΛΟΑΤΚ πολιτικές στην Ελλάδα*, 29-52. Πλέθρον.
- Μπράιλας, Α., Παπαχριστόπουλος, Κ., & Τράγου, Έ. (2023). Εισαγωγή στην ποιοτική ανάλυση δεδομένων με το λογισμικό Taguette: Ζητήματα εγκυρότητας και αξιοπιστίας στην ποιοτική έρευνα. *Ανοικτή Εκπαίδευση*, 19(1), 29-54. <https://doi.org/10.12681/jode.26960>
- Πεντάρης Π. (2024). Εμπειρίες ΛΟΑΤΚΙ+ γονέων στην Ελλάδα. *Κοινωνική Εργασία. Επιθεώρηση Κοινωνικών Επιστημών*, 38(3), 11-31. <https://doi.org/10.12681/socialwork-rss.37384>
- Πέτρου, Μ., Α. (2019). Το σωματικό εγώ, η ενοίκηση του σώματος και το Εγώ-δέρμα. Στο Αναστασόπουλος Δ., Οικονομίδης Δ., Παπακωνσταντίνου Κ. & Τάκης Ν. (επιμ.), *Ψυχισμός, σώμα, βία: Μια ψυχοδυναμική προσέγγιση* (σ.35-46). Τόπος.
- Braidotti, R. (2004). Σημάδια θαύματος και ίχνη αμφιβολίας; Πέρι τερατολογίας και σωματοποιημένων διαφορών. Στο Δ. Μακρινιώτη (επιμ.), *Τα όρια του σώματος: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις* (σ. 161-177). Νήσος. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1996).
- Butler, J. (2008). *Σώματα με σημασία: Οριοθετήσεις του "φύλου" στο λόγο* (επιμ. Α. Αθανασίου, μτφρ. Π. Μαρκέτου). Εκκρεμές. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1993)
- Foucault, M. (2004). Πολιτική οικονομία του σώματος. Στο Δ. Μακρινιώτη (επιμ.), *Τα όρια του σώματος: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις* (σ. 125-130). Νήσος.
- Freud, S. (1974). *Το Εγώ και το Εκείνο* (μτφρ. και επιμ. Κ. Α. Μεραναίου). Γκοβόστης. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1923).

Ξενόγλωσση

- Ahmed, S. (2006). *Queer Phenomenology: Orientations, Objects, Others*. Duke University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv125jk6w>

- Ahmed, S. (2014). *The Cultural Politics of Emotion* (2^η εκδ.). Edinburgh University Press. DOI: 10.4324/9780203700372. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 2004)
- Arendt, H. (1961). "What is Freedom?" Στο *Between Past and Future: Eight Exercises in Political Thought* (σ. 143–171). Viking Press.
- Baedan. (2012). Bædan 1: Journal of Queer Nihilism.
- Barbour, K. (2004). Embodied ways of knowing. *Waikato Journal of Education*, 10. <https://doi.org/10.15663/wje.v10i1.342>
- Barsigian, L. L., Hammack, P. L., Morrow, Q. J., Wilson, B. D. M., & Russell, S. T. (2020). Narratives of gender, sexuality, and community in three generations of genderqueer sexual minorities. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 7(3), 276–292. <https://doi.org/10.1037/sgd0000384>
- Bennett, E. V., Welch, K. A., & Fischer, O. J. (2024). "I tried to appreciate it in a different way": Older lesbian, bisexual, and queer women's body image and embodiment across the life course. *Body Image*, 48, 101653. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2023.101653>
- Bion, W. R. (1985). Container and contained. *Group relations reader*, 2(8), 127-133.
- Braidotti, R. (1997). Mothers, monsters, and machines. Στο K. Conboy & N. Medina (επιμ.) *Writing on the Body: Female Embodiment and Feminist Theory*. σ. 59-79.
- Brailas, A. (2020). Using Drawings in Qualitative Interviews: An Introduction to the Practice. *The Qualitative Report*, 25(12), 4447-4460. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2020.4585>
- Brailas, A. (2025). The Appreciative Qualitative Interview: A Research Method for Empowering People. *Methodology*, 21(1), 74-90. <https://doi.org/10.5964/meth.15421>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V., & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589–597. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806>
- Braun, V., & Clarke, V. (2021). Can I use TA? Should I use TA? Should I not use TA? Comparing reflexive thematic analysis and other pattern-based qualitative analytic approaches. *Counselling and Psychotherapy Research*, 21(1), 37–47. <https://doi.org/10.1002/capr.12360>
- Braun, V., Clarke, V., Hayfield, N., Davey, L., & Jenkinson, E. (2022). Doing Reflexive Thematic Analysis. Στο S. Bager-Charleson & A. McBeath (επιμ.), *Supporting Research in Counselling and Psychotherapy: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Research* (σ. 19–38). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-13942-0_2
- Bridge, L., Smith, P., & Rimes, K. A. (2022). Sexual minority young adults' perspectives on how minority stress and other factors negatively affect self-

- esteem: a qualitative interview study. *International review of psychiatry*, 34(3-4), 383–391. <https://doi.org/10.1080/09540261.2022.2051444>
- Butler, J. (1989). Foucault and the Paradox of Bodily Inscriptions. *Journal of Philosophy*, 86 (11), 601–607. <https://doi.org/10.5840/jphil198986117>
- Butler, J. (1999). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity* (επιμ. L. J. Nicholson). Routledge (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1990)
- Butler, J. (2004). *Undoing Gender*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203499627>
- Butler, J. (2005). *Giving an Account of Oneself*. Fordham University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt13x01rf>
- Butler, J., & Athanasiou, A. (2013). *Dispossession: The performative in the political*. John Wiley & Sons.
- Cashman, H. (2018). *Queer, Latinx, and bilingual: Narrative resources in the negotiation of identities*. Routledge. <https://doi.org/10.1075/jls.00004.wri>
- Chakravarty, S. (2020). *Articulating Intimacies from the Margins: An Exploratory Study on Intimacies of Queer Persons in Their Romantic* (Διδακτορική διατριβή) Tata Institute of Social Sciences Mumbai
- Connell, R. (2009). *Gender: in world perspective*. Polity.
- Csordas, T. J. (1990), Embodiment as a Paradigm for Anthropology. *Ethos*, 18: 5-47. <https://doi.org/10.1525/eth.1990.18.1.02a00010>
- Dahlenburg, S. C., Hutchinson, A. D., & Gleaves, D. H. (2021). How coming out and community involvement affects body image: An in-depth examination of lesbian women's personal experiences. *Journal of lesbian studies*, 25(4), 356–376. <https://doi.org/10.1080/10894160.2021.1937844>
- Deleuze, G., & Guattari, F. (1977). *Capitalism and schizophrenia* (Vol. 1). Viking Press. <https://files.libcom.org/files/Anti-Oedipus.pdf> (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1972)
- De Jager, A., Tewson, A., Ludlow, B., & Boydell, K. (2016). Embodied Ways of Storying the Self: A Systematic Review of Body-Mapping. *Forum: Qualitative Social Research*, 17(2). <https://doi.org/10.17169/fqs-17.2.2526>
- Denton, J. M., Strunk, K. K., & Shelton, S. A. (2022). AIDS activism. Στο *Encyclopedia of queer studies in education*, 12-18.
- Denton, J. M., & Cain, L. K. (2023). Creating queer epistemologies and embodied knowledge through narrative and arts-based research. *Departures in Critical Qualitative Research*, 12(4), 133-157. <https://doi.org/10.1525/dcqr.2023.12.4.133>
- Derrida, J. (1993). *Specters of Marx: The state of the debt, the work of mourning, and the new international* (μτφρ. P. Kamuf). Routledge.
- Di Felicianantonio, C., & Gadelha, K. B. (2017). Affects, bodies and desire: 'queering' methods and methodologies to research queer migration. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 108(3), 275-288. <https://doi.org/10.1111/tesg.12235>

- Eagleton, T. (2017). *Materialism*. Yale University Press.
DOI:10.12987/9780300225112
- Edelman, L. (2004). *No Future: Queer Theory and the Death Drive*. Duke University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv11hpkpp>
- Finlay, L. (2021). Thematic analysis: The 'good', the 'bad' and the 'ugly'. *European Journal for Qualitative Research in Psychotherapy*, 11, 103-116.
<https://doi.org/10.24377/EJQRP.article3062>
- Finlay J., Dela Cruz A. (2023). Reflexivity and Relational Spaces: Experiences of Conducting a Narrative Inquiry Study With Emerging Adult Women Living With Chronic Pain. *Global Qualitative Nursing Research*. 2023, 10.
DOI:10.1177/23333936231190619
- Flynn, S. S., Touhey, S., Sullivan, T. R., & Mereish, E. H. (2024). Queer and transgender joy: A daily diary qualitative study of positive identity factors among sexual and gender minority adolescents. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*. <https://doi.org/10.1037/sgd0000733>
- Foucault, M. (1978). *The History of Sexuality (Vol. 1)* (μτφρ. R. Hurley). Pantheon Books.
https://monoskop.org/images/4/40/Foucault_Michel_The_History_of_Sexuality_1_An_Introduction.pdf (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1976)
- Foucault, M. (1995). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison* (μτφρ. A. Sheridan). Pantheon Books.
https://monoskop.org/images/4/43/Foucault_Michel_Discipline_and_Punish_The_Birth_of_the_Prison_1977_1995.pdf (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1975)
- Frati, F. (2024). The double 'double bind' of transgender persons and ways to overcome it. *Ricerca Psicoanalytica*, 35(2) DOI:10.4081/rp.2024.791
- Freud, S. (2018). The Uncanny. *Dialogues in Philosophy, Mental & Neuro Sciences*, 11(2). (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1919).
- Frietchen, R. E., Billman Miller, M. G., Denning, D. M., Smith, A. R., & Brown, T. A. (2025). Validation of the Multidimensional Assessment of Interoceptive Awareness Scale in a Sample of Transgender and Gender-Diverse Adults. *Assessment*. <https://doi.org/10.1177/10731911241308085>
- Gaete, M. I., Castillo-Hermosilla, M., Martínez, C., Concha, F., Paiva-Mack, I., & Tomicic, A. (2023). Protocol of Application and Phenomenological Exploration of Body Mapping in Transgender Population: An Art-Based Research Method. *International Journal of Qualitative Methods*, 22.
<https://doi.org/10.1177/16094069221150108>
- Ganbaatar, D., Vaughan, C., Akter, S., Myagmarjav, S., & Bohren, M. A. (2024). Navigation of self-conflict and role of self-acceptance within LGBTQ+ young people in contemporary Mongolia. *Children and Youth Services Review*, 161, 107651. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2024.107651>
- Gastaldo, D., Magalhães, L., Carrasco, C., and Davy, C. (2012). *Body-Map Storytelling as Research: Methodological considerations for telling the stories of undocumented workers through body mapping*.

<http://www.migrationhealth.ca/undocumented-workers-ontario/body-mapping>

- Gonzalez, M., Reese, B. M., & Connaughton-Espino, T. (2022). "I'm Going to Live My Life Freely": Authenticity as an Indicator of Belonging Among Urban Latinx LGBTQ+ Youth. *Journal of Human Sciences and Extension*, 10(2), 8. DOI:10.54718/CNNG5756
- Gorman-Murray, A. (2009). Intimate mobilities: Emotional embodiment and queer migration. *Social & cultural geography*, 10(4), 441-460. DOI: 10.1080/14649360902853262
- Grose, M. (2016). *Body Mapping with Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender (LGBT+) Individuals: A Phenomenological Study* (Διδακτορική διατριβή). Nazareth College. <https://digitalcollection.naz.edu/work/ns/e71bc5e9-1bdd-4072-a6ed-93294cae5322>
- Grosz, E. (1994). *Volatile Bodies: Toward a Corporeal Feminism*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003118381>
- Halberstam, J. (2005). *In a Queer Time and Place*. NYU Press. <https://doi.org/10.18574/nyu/9780814790892.001.0001>
- Halberstam, J., & Halberstam, J. (2011). *The Queer Art of Failure*. Duke University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv11sn283>
- Halperin, D. M. (1995). *Saint Foucault : towards a gay hagiography*. Oxford University Press. <https://archive.org/details/saintfoucaulttow0000halp/page/54/mode/2up>
- Haraway, D. (1988). Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective. *Feminist Studies*, 14(3), 575–599. <https://doi.org/10.2307/3178066>
- Hässler, T., Fogwell, N. T., Gonzalez, A., Anderson, J. R., & Atwood, S. (2024). Reimagining LGBTIQ+ research – Acknowledging differences across subpopulations, methods, and countries. *Journal of Social Issues*, 80(3), 821–842. <https://doi.org/10.1111/josi.12643>
- Hatzenbuehler, M. L., & Pachankis, J. E. (2016). Stigma and minority stress as social determinants of health among lesbian, gay, bisexual, and transgender youth: Research evidence and clinical implications. *Pediatric Clinics*, 63(6), 985-997. <https://doi.org/10.1016/j.pcl.2016.07.003>
- Heiden-Rootes, K., Linsenmeyer, W., Levine, S., Oliveras, M., & Joseph, M. (2023). A scoping review of research literature on eating and body image for transgender and nonbinary youth. *Journal of eating disorders*, 11(1), 168. <https://doi.org/10.1186/s40337-023-00853-5>
- Hendy, H. M., Joseph, L. J., & Can, S. H. (2016). Repressed anger mediates associations between sexual minority stressors and negative psychological outcomes in gay men and lesbian women. *Journal of Gay & Lesbian Mental Health*, 20(3), 280–296. <https://doi.org/10.1080/19359705.2016.1166470>
- Huang, Y. (2024). *The Class and Gender Politics of Chinese Online Discourse: Ambivalence, Sociopolitical Tensions and Co-option*. Routledge.

- Idrees, S. S., Hannes, K. & de Andrade, M. (2024). Seeking Refuge in South Africa: Navigating Power, Healing, and Co-Creation in Body-Mapping Processes. *Social Inclusion*, 12. DOI: 10.17645/si.9013
- Jagose, A. (2015). Debating Definitions: The Lesbian in Feminist Studies and Queer Studies. Στο J. Medd (επιμ.), *The Cambridge Companion to Lesbian Literature* (σ. 32–44). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CCO9781107284333.004>
- Jhe, G. B., Mereish, E. H., Gordon, A. R., Woulfe, J. M., & Katz-Wise, S. L. (2021). Associations between anti-bisexual minority stress and body esteem and emotional eating among bi+ individuals: The protective role of individual-and community-level factors. *Eating behaviors*, 43. <https://doi.org/10.1016/j.eatbeh.2021.101575>
- Keating, L., & Muller, R. T. (2019). LGBTQ+ based discrimination is associated with ptsd symptoms, dissociation, emotion dysregulation, and attachment insecurity among LGBTQ+ adults who have experienced Trauma. *Journal of Trauma & Dissociation*, 21(1), 124–141. <https://doi.org/10.1080/15299732.2019.1675222>
- Kent, N. M. (2022). Pride and Shame: Working with Sexual and Gender Variance. Στο S. N. Ritblatt, A. Hokoda (επιμ.), *From Trauma to Resiliency* (σ. 127-142). Routledge.
- Kidder, L. H., & Fine, M. (1987). Qualitative and quantitative methods: When stories converge. *New directions for program evaluation*, 35, 57-75. <https://doi.org/10.1002/ev.1459>
- Kondakov, A. S. (2022). *Violent affections: Queer sexuality, techniques of power, and law in Russia*. UCL Press. <https://doi.org/10.14324/111.9781800082939>
- Kristeva, J. (1982). Approaching Abjection. *Oxford Literary Review*, 5(1-2), 125–149. <https://doi.org/10.3366/olr.1982.009>
- McDermott, E., & Roen, K. (2016). *Queer youth, suicide and self-harm: Troubled subjects, troubling norms*. Springer. <https://doi.org/10.1057/9781137003454>
- McGuire, J. K., Doty, J. L., Catalpa, J. M., & Ola, C. (2016). Body image in transgender young people: Findings from a qualitative, community based study. *Body image*, 18, 96-107. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2016.06.004>
- McIntyre, J. (2016). Transgender idol: Queer subjectivities and Australian reality TV. *European Journal of Cultural Studies*, 20(1), 87-103. <https://doi.org/10.1177/1367549416640535>
- Merleau-Ponty, M. (1968). *The visible and the invisible : followed by working notes* (επιμ. C. Lefort, μτφρ. A. Lingis). Northwestern University Press. https://monoskop.org/images/8/80/Merleau_Ponty_Maurice_The_Visible_and_the_Invisible_1968.pdf (Original work published 1964)
- Merleau-Ponty, M. (2005). *Phenomenology of perception* (μτφρ. C. Smith). Routledge. <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/09/Phenomenology-of-Perception-by-Maurice-Merleau-Ponty.pdf> (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1945)

- Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: Conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, 129(5), 674–697. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.5.674>
- Mirabella, M., Giovanardi, G., Fortunato, A., Senofonte, G., Lombardo, F., Lingiardi, V., & Speranza, A. M. (2020). The Body I Live in. Perceptions and Meanings of Body Dissatisfaction in Young Transgender Adults: A Qualitative Study. *Journal of clinical medicine*, 9(11), 3733. <https://doi.org/10.3390/jcm9113733>
- Moagi, M. M., van Der Wath, A. E., Jiyane, P. M., & Rikhotso, R. S. (2021). Mental health challenges of lesbian, gay, bisexual and transgender people: An integrated literature review. *Health SA Gesondheid*, 26(1). <https://www.ajol.info/index.php/hsa/article/view/215927>
- Moeggenberg, Z. C. (2018). *On the Body, Embodiment, and Political Economies of Queer*. Washington State University. <https://www.proquest.com/dissertations-theses/on-body-embodiment-political-economies-queer/docview/2067232417/se-2>
- Moran, D. (2013). The phenomenology of embodiment: Intertwining and reflexivity. Στο R.T. Jensen and D. Moran (επιμ.), *The phenomenology of embodied subjectivity* (σ. 285-303). DOI: 10.1007/978-3-319-01616-0_15
- Morrison, M. A., Morrison, T. G., & Sager, C.-L. (2004). Does body satisfaction differ between gay men and lesbian women and heterosexual men and women?: A meta-analytic review. *Body Image*, 1(2), 127–138. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2004.01.002>
- Muñoz, J. E. (1999). *Disidentifications: Queers of Color and the Performance of Politics*. University of Minnesota Press. https://some.claims/assets/Disidentifications_Queers_of_color_and_the_performance_of_politics.pdf
- Muñoz, J. E. (2009). *Cruising Utopia: The Then and There of Queer Futurity*. NYU Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt9qg4nr>
- Nardelli, N., Baiocco, R., Tanzilli, A., & Lingiardi, V. (2020). Not in the Same Mental Drawer: Internalized Sexual Stigma, Dissociation, and the Role of Religion in a Sample of Italian Gay Men. *Journal of homosexuality*, 67(10), 1386–1400. <https://doi.org/10.1080/00918369.2019.1591786>
- Naumburg, M. (1955). Art as symbolic speech. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 13(4), 435-450. https://doi.org/10.1111/1540_6245.jaac13.4.0435
- Pelton-Sweet, L. M., & Sherry, A. (2008). Coming Out Through Art: A Review of Art Therapy With LGBT Clients. *Art Therapy*, 25(4), 170–176. <https://doi.org/10.1080/07421656.2008.10129546>
- Perrin, P. B., Sutter, M. E., Trujillo, M. A., Henry, R. S., & Pugh, M., Jr. (2020). The minority strengths model: Development and initial path analytic validation in racially/ethnically diverse LGBTQ individuals. *Journal of Clinical Psychology*, 76 (1), 118–136. <https://doi.org/10.1002/jclp.22850> [<https://doi.org/10.1002/jclp.22850>]

- Pradell, L. R., Parmenter, J. G., Galliher, R. V., Wong, E. G., Martin, A., Huenemann, H., ... & South, S. (2023). Body maps depict how sexual objectification shapes non-binary people relating to their bodies. *Identity, 23*(4), 332-346. DOI:10.1080/15283488.2023.2222303
- Quatham, N. N., & Joy, P. (2022). Being in a queer time: Exploring the influence of the COVID-19 pandemic on LGBTQ+ body image. *Nutrition & dietetics : the journal of the Dietitians Association of Australia, 79*(3), 400-410. <https://doi.org/10.1111/1747-0080.12699>
- Riggs, A. T., Janicki, S., Moesgen, T., Howell, N., & Cochrane, K. A. (2025). Queer/Crip Body Mapping: Expressing Dynamic Bodily Experiences with Data. Στο *Proceedings of the 2025 ACM Designing Interactive Systems Conference* (σ. 2884-2900). DOI:10.1145/3715336.3735438
- Santonico, F., Trombetta, T., Paradiso, M. N., & Rollè, L. (2025). The Relationship Between Minority Stress and Body Image: A Systematic Review of the Literature. *Sexuality Research and Social Policy, 1-14*. <https://doi.org/10.1007/s13178-025-01156-x>
- Sedgwick, E. K. (1990). *Epistemology of the closet*. University Of California Press. https://warwick.ac.uk/fac/arts/history/research/centres/gender_and_feminist_theory_group/14_eve_sedgwick_introduction_to_epistemology_of_the_closet_1990.pdf
- Sedgwick, E. K. (1993). *Tendencies*. Duke University Press.
- Sedgwick, E. K. & Frank, A. (2003). *Touching Feeling : Affect, Pedagogy, Performativity*. Duke University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv11smq37>
- Sigurdsson, E., & Cardeña, E. (2024). Dissociative Experiences Among Transgender Women: A Phenomenological Study. *Journal of trauma & dissociation : the official journal of the International Society for the Study of Dissociation (ISSD), 25*(5), 561-581. <https://doi.org/10.1080/15299732.2024.2372563>
- Sloan, A., & Bowe, B. (2014). Phenomenology and hermeneutic phenomenology: The philosophy, the methodologies, and using hermeneutic phenomenology to investigate lecturers' experiences of curriculum design. *Quality & Quantity: International Journal of Methodology, 48*(3), 1291-1303. <https://doi.org/10.1007/s11135-013-9835-3>
- Smith, E. K. (2023). Strategies to Survive: Engaging Transgender and Gender Diverse Older Adults Experiencing Suicidality and Dissociative States. *Clinical Social Work Journal, 51*(3), 262-272. <https://doi.org/10.1007/s10615-023-00867-1>
- Soulliard, Z. A., Lattanner, M. R., & Pachankis, J. E. (2024). Pressure from within: Gay-community stress and body dissatisfaction among sexual-minority men. *Clinical Psychological Science, 12*(4), 607-624. <https://doi.org/10.1177/21677026231186789>
- Tabaac, A., Perrin, P. B., & Benotsch, E. G. (2018). Discrimination, mental health, and body image among transgender and gender-non-binary individuals: Constructing a multiple mediational path model. *Journal of gay & lesbian social services, 30*(1), 1-16. <https://doi.org/10.1080/10538720.2017.1408514>

- Tanaka S. (2015). Intercorporeality as a theory of social cognition. *Theory & psychology, 25*(4), 455–472. <https://doi.org/10.1177/0959354315583035>
- Tebbe, E. A., & Budge, S. L. (2022). Factors that drive mental health disparities and promote well-being in transgender and nonbinary people. *Nature Reviews Psychology, 1*(12), 694–707. <https://doi.org/10.1038/s44159-022-00109-0>
- Tinlin-Dixon, R., Bechlem, B., Stevenson-Young, L., Hunter, R., & Falcon-Legaz, P. (2024). Community, belonging and acceptance; is this the antidote to shame and societal discrimination? An exploration of LGBTQ+ individuals' attendance at pride and their mental health. *Psychology & Sexuality, 16*(1), 206–219. <https://doi.org/10.1080/19419899.2024.2372047>
- Todd, J. (2022). Exhaustion, Exhausting Temporalities, and Young Trans People's Everyday Lives in the UK. *Annals of the American Association of Geographers, 113*(3), 771–789. <https://doi.org/10.1080/24694452.2022.2134087>
- VanKim, N. A., Porta, C. M., Eisenberg, M. E., Neumark-Sztainer, D., & Laska, M. N. (2016). Lesbian, gay and bisexual college student perspectives on disparities in weight-related behaviours and body image: a qualitative analysis. *Journal of clinical nursing, 25*(23-24), 3676–3686. <https://doi.org/10.1111/jocn.13106>
- White, L. C., Holland, D., Pantelic, M., & Llewellyn, C. (2023). " I Carry So Much Anger, and That Is Not Good for My Health": The Mental Health Impact of Current Gender-Affirming Healthcare Pathways on Transgender Adults in England. *Bulletin of Applied Transgender Studies, 2*(1-2), 47-65. <https://doi.org/10.57814/0dbe-4w50>
- Wurm, M., Lundberg, T., Nihlén, T. M., & Malmquist, A. (2024). Minority joy, minority growth, and minority peace: Transgender and gender diverse people's varied positive lived experiences. *International Journal of Transgender Health, 1*–16. <https://doi.org/10.1080/26895269.2024.2445094>
- Zajacova, A., Grol-Prokopczyk, H., Liu, H., Reczek, R., & Nahin, R. L. (2023). Chronic pain among US sexual minority adults who identify as gay, lesbian, bisexual, or "something else". *Pain, 164*(9), 1942-1953. <https://doi.org/10.1097/j.pain.0000000000002891>
- Zhang, Z. J., Zhang, F., & Hay Ming Lo, H. (2024). The roles of protective factors in facing gender-related interpersonal stigma among Chinese transgender and gender diverse individuals: A mixed-method study. *International Journal of Transgender Health, 26*(3), 805–824. <https://doi.org/10.1080/26895269.2024.2333532>

Παράρτημα

Αναλυτικός οδηγός συνέντευξης

Προετοιμασία:

Θα ήθελα να φέρεις στη συνέντευξη ή να μου στείλεις ώστε να τα εκτυπώσω κάποια έργα τέχνης (αποφθέγματα, φωτογραφίες, ποίηση, ζωγραφική et al.), δικά σου ή άλλων, που σημαίνουν κάτι για σένα και την σύνδεση σου με την κουήρ ταυτότητα ή/και το σώμα σου, ώστε να τα προσθέσεις αν επιθυμείς στη συνέχεια στο χάρτη που θα δημιουργήσουμε. Θα ήταν καλό να φοράς άνετα ρούχα που να επιτρέπουν την κίνηση σου στο χώρο και δε σε πειράζει να λερωθούν και ζεστές, άνετες κάλτσες.

Συνέντευξη:

1. Συζήτηση με στόχο την εξοικείωση με το συμμετέχον, το "σπάσιμο του πάγου"
2. Ενημέρωση και συγκατάθεση

Η έρευνα αυτή πραγματοποιείται στο πλαίσιο της πτυχιακής μου εργασίας και ουσιαστικά προσπαθεί να σκιαγραφήσει το πως το γεγονός ότι υιοθετείς μια κουήρ ταυτότητα, επηρεάζει το πως βλέπεις το σώμα σου, το πως ζεις μέσα σε αυτό, το πως αισθάνεσαι μέσα σε αυτό και το πως το χρησιμοποιείς ως φορέα έκφρασης και δράσης. Αυτό θα το διερευνήσουμε μέσα από διάφορες καλλιτεχνικές δραστηριότητες που θα πραγματοποιήσουμε παράλληλα με τη συνέντευξη.

Αυτό που θέλω να ακούσω είναι η δική σου εμπειρία πάνω στο θέμα, δεν υπάρχει σωστή ή λάθος απάντηση, είμαστε εδώ για να εξερευνήσουμε. Η συμμετοχή σου στην έρευνα είναι εθελοντική και οποιαδήποτε στιγμή θελήσεις μπορείς να διακόψεις τη διαδικασία χωρίς καμία δικαιολογία. Έχεις το δικαίωμα να μην απαντήσεις σε οποιαδήποτε ερώτηση ή να μη συμμετάσχεις σε οποιαδήποτε δραστηριότητα, αν δεν το επιθυμείς. Επίσης μπορείς να μου ζητήσεις να διαγράψω ή να μην συμπεριλάβω στα αποτελέσματα οποιοδήποτε τμήμα των δεδομένων που έχεις μοιραστεί μαζί μου. Τώρα, θα σου δώσω να διαβάσεις και να υπογράψεις ένα έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης στην έρευνα, η οποία με την άδειά σου θα ηχογραφηθεί.

3. Άνοιγμα:

- Σε ευχαριστώ πολύ που ήρθες σήμερα εδώ. Μπορείς να μου πεις λίγα πράγματα για τον εαυτό σου, να μου δώσεις κάποιες γενικές πληροφορίες;
- Πριν προχωρήσουμε, πώς αισθάνεσαι τώρα; Μοιράσου αν θέλεις μαζί μου κάποιες σκέψεις σου για τη συζήτηση αυτού του θέματος.
- Πως αυτοπροσδιορίζεσαι; Κατά πόσο θεωρείς ότι η κουήρ ταυτότητα έχει σημαντικό ρόλο στη ζωή / καθημερινότητά σου;

4. Body mapping + συνέντευξη:

- Tracing: Θέλω για αρχή να συνδεθείς λίγο με το σώμα σου οπότε αν θέλεις μπορείς να κλείσεις τα μάτια σου και να πάρεις λίγο χρόνο και μερικές βαθιές αναπνοές από το διάφραγμα (κοιλιά) και καθώς κάθεσαι εδώ μαζί μου και συζητάμε και παρατηρείς τις αισθήσεις σου και εστιάζεις σε κάθε σημείο που βιώνει ένταση και το χαλαρώνεις όλο κι περισσότερο, θέλω να αναστοχαστείς γιατί είσαι εδώ σήμερα. Τι θα ήθελες να εξερευνήσεις σχετικά με το σώμα και τις εμπειρίες σου;
- Θα ξεκινήσουμε τώρα σιγά σιγά να δημιουργήσουμε το περίγραμμα του σώματός σου. Θέλω να φέρεις το σώμα σου σε μια στάση που σου βγαίνει αυθόρμητα και

εκφράζει το ποι@ είσαι, τη σχέση σου με το σώμα σου ή την ταυτότητά σου ως κουήρ άτομο, και να ξαπλώσεις στο χαρτί σε αυτή τη στάση. Θα σε παρακαλέσω να αφαιρέσεις τα παπούτσια σου και αν κάποιο ρούχο ή αξεσουάρ (πχ ζακέτα, φουλάρι, τσάντα) εμποδίζει τον σχεδιασμό του περιγράμματος να το αφαιρέσεις κι αυτό.

- Θα σχεδιάσω τώρα με ένα χρώμα της επιλογής σου το περίγραμμα του σώματός σου σε αυτή τη στάση και αν χρειαστεί θα συμπληρώσουμε νοητά τα σημεία που λείπουν για να ολοκληρωθεί το περίγραμμα (χέρια, πόδια, κτλ). Αν το να ζωγραφίσουμε το δικό σου σώμα αισθάνεσαι ότι σε δυσκολεύει, μπορείς να ζωγραφίσεις μια μεγάλη φιγούρα ή σχήμα -περίπου στις δικές σου διαστάσεις- που να σε αντιπροσωπεύει.
- Πως σε έκανε να αισθανθείς αυτή η διαδικασία;
- Αυτοπορτραίτο: Θα περάσουμε τώρα στο επόμενο κομμάτι της διεργασίας. Εδώ θέλω να χρησιμοποιήσεις όποια υλικά και μέσα επιθυμείς για να μετατρέψεις αυτό το περίγραμμα που βλέπεις απέναντί σου στο δικό σου σώμα όσο περισσότερο γίνεται. Δεν θέλω μια ρεαλιστική αναπαράσταση, αλλά να ζωγραφίσεις το πως βιώνεις το εκάστοτε σημείο του σώματός σου (συμβολικά ή μη). Όσο λιγότερο το σκεφτείς τόσο το καλύτερο. Εμπιστέψου το σώμα σου και άφησε το να καθοδηγήσει αυτό τη ζωγραφιά σου. Μπορείς να ζωγραφίσεις το πρόσωπό σου και όλα όσα πιστεύεις πως είναι σημαντικό να ζωγραφιστούν πάνω στο σώμα (πχ δέρμα, εξέχοντα εσωτερικά ή εξωτερικά όργανα και σημεία, χαρακτηριστικά). Είσαι έτοιμο; Θα ήθελες να μου μιλήσεις για το τι σημαίνει για σένα το κάθε τι που προσέθεσες και ο τρόπος που το απεικόνισες; (Διευκρινιστικά, αν δεν καλυφθεί από τα παραπάνω: Υπάρχει κάποιο μέρος του σώματός σου που δεν σου αρέσει ή σε κάνει να ντρέπεσαι; Ποιο μέρος του σώματός σου αισθάνεσαι πιο δικό σου και αγαπάς πιο πολύ;)
- Με ποιον τρόπο βιώνεις πτυχές αυτής της ταυτότητας στο σώμα σου: Σε ποια σημεία του σώματός σου την αισθάνεσαι περισσότερο έντονα; Βρίσκεις και κάποια σημεία που δεν συνάδουν ή τα βιώνεις ως αποκομμένα από τη ταυτότητά σου;
- Σε ευχαριστώ πολύ. Στη συνέχεια θα συζητήσουμε για το πως ενσαρκώνεται αυτή η ταυτότητα. Υπάρχει κάποιος τρόπος, πιστεύεις, που χρησιμοποιείς το σώμα σου για να συνδεθείς με την ταυτότητα ή/και να την εκφράσεις;
- Τώρα θα ήθελα να φανταστείς ότι γράφεις ένα βιβλίο με θέμα το queerness. Σκέψου 5 τίτλους κεφαλαίων στα οποία θα χώριζες τις εμπειρίες σου σε σχέση με αυτή την ταυτότητα. Μπορείς να πάρεις όσο χρόνο χρειάζεσαι. Τα κεφάλαια μπορεί να χωρίζονται χρονολογικά, με βάση κάποιες σημαντικές εμπειρίες της ζωής σου ή με όποιον άλλο τρόπο σου κάνει νόημα. Στη συνέχεια θέλω να τοποθετήσεις τον κάθε τίτλο κοντά στο μέρος του σώματός σου που βίωσε το εκάστοτε κεφάλαιο πιο έντονα.
- Πάρε, τώρα, λίγο χρόνο να περιεργαστείς το σώμα σου και σκέψου αν υπάρχουν σημεία τα οποία σε δυσκολεύουν ή στα οποία αισθάνεσαι ένταση. Πως αισθάνεσαι;
- Τώρα θα ήθελα να συζητήσουμε για κάποιες χαρακτηριστικές για το προσωπικό σου βίωμα εμπειρίες:

α. Θυμήσου μια εμπειρία που να σχετίζεται με την ταυτότητά σου ως λωατκι άτομο και σε δυσκολεύει. Πάρε όσο χρόνο χρειάζεσαι και προσπάθησε να μου περιγράψεις την πρώτη που σου έρχεται στο μυαλό.

Πως ένιωσες; Με ποιο τρόπο βίωσες τα συναισθήματα αυτά στο σώμα σου;

β. Σε ευχαριστώ πολύ που τη μοιράστηκες μαζί μου. Τώρα θέλω να θυμηθείς μια όμορφη στιγμή που θυμάσαι με υπερηφάνεια και χαρά και σχετίζεται με το βίωμά σου, όσο μεγάλη ή μικρή κι αν είναι. Πως ένιωσες; Πως βίωσες αυτά τα συναισθήματα στο σώμα σου;

- Μίλησε μου για τη σχέση σου με την οικειότητα και το άγγιγμα -όχι απαραίτητα σε ερωτικό πλαίσιο-. (Διευκρινιστικά, αν χρειαστεί: Τι σημαίνει για σένα το καθένα από αυτά; Υπάρχουν σημεία στο σώμα σου τα οποία αισθάνεσαι περισσότερο άβολα όταν δέχονται στοργή ή αγγίζονται από άλλα άτομα; Υπάρχουν και κάποια που έχουν περισσότερη ανάγκη από στοργή και άγγιγμα;
- Τώρα θα ήθελα να συζητήσουμε για την αίσθηση ελευθερίας στο σώμα σου: Έχει υπάρξει κάποια στιγμή που αισθάνθηκες πως το σώμα σου δεν είναι ελεύθερο ή “δικό σου”; Υπάρχει κάποιο σημείο στο σώμα σου στο οποίο να αισθάνεσαι περισσότερη ελευθερία;
- Σχέσεις: Τώρα θα ήθελα να σκεφτείς ποια είναι τα συγκεκριμένα άτομα ή οι κοινότητες που σε στηρίζουν, σου προσφέρουν χαρά και σε βοηθούν να περιηγηθείς την ζωή και την καθημερινότητά σου. Μοιράσου μια όμορφη στιγμή υποστήριξης.

Κλείσιμο:

- Πως αισθάνεσαι τώρα; Πως σου φάνηκε;
- Πάρε λίγο χρόνο να αναστοχαστείς πάνω στο χάρτη που έφτιαξες. Πες μου με λίγα λόγια τι ιστορία μας λέει αυτός ο χάρτης για σένα.
- Αν είχε τίτλο αυτός ο χάρτης πως θα τον ονόμαζες;
- Τώρα για να κλείσουμε, θα σε ταξιδέψω στον κόσμο των ονείρων σου. Θέλω να φανταστείς πως μοιάζει η σχέση σου με το (κουήρ) σώμα σου στο πιο τρελό σου όνειρο. Πως μοιάζει αυτό για σένα αν δεν έπρεπε να σκεφτείς με “ρεαλιστικούς όρους” και δεν υπήρχε κανένας περιορισμός;